

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

5.12.2017

Työtä, koulutus- tai harjoittelupaikkaa ilman olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista – Nuorisobarometrin erillisnäyte/aineistonkeruu

Kyseessä on Nuorisotutkimusseura ry:n/Nuorisotutkimusverkoston toteuttama aineistonkeruu liittyen Juho Saaren eriarvoisuustyöryhmän toimintaan. Työn tilaajana toimi Valtioneuvoston kanslia. Laajuudeksi määrittyi tutkijakuukausina mitattuna hieman alle kolme kuukautta.

Hankkeen vastuututkijoina toimivat Anu Gretschel ja Sami Myllyniemi. Nuorten haastatteluaineiston alustava analyysi ja suhteuttaminen aiempiin Nuorisobarometreihin on VTM, tilastotutkija Myllyniemen käsialaa. Erikoistutkija, FT Gretschelin päävastuualueena oli aineistonkeruun kokonaisorganisointi sekä etsivien nuorisotyöntekijöiden ryhmäkeskustelujen raportointi. Tutkimusavustajina toimivat Eija Kauniskangas ja Armi Helkkula (Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriohjelma, Tampereen yliopisto).

Sisällys

Tiivistelmä.....	4
1. Tutkimusasetelman rakentaminen: etsivät nuorisotyöntekijät nuoria haastattelemaan	5
1.1 Syrjäytymiskeskusteluun asemoituminen: millaisia ovat nuorten kokemukset?	5
1.2 Näyte	6
1.3 Vertailuaineistona aiempien vuosien Nuorisobarometrit.....	6
1.4 Etsiville annettu eettinen ohjeistus liittyen haastatteluihin ja tiedonkeruun kulku	7
2. Haastattelututkimuksen tulokset.....	9
2.1 Taustamuuttajat: kyselyyn vastanneiden taustat	9
2.2 Yhteenkuuluvuus ja yksinäisyys.....	11
Yhteenkuuluvuus suomalaiseen yhteiskuntaan.....	11
Maahanmuuttoasenteet	12
Yksinäisyys ja ystävyysuhteet.....	13
2.3 Luottamus.....	16
Luottamus toisiin ihmisiin	16
Luottamus tulevaisuuteen.....	17
Oma elämä 10 vuoden päästä	19
Oman ikäluokan taloudellinen tulevaisuus	20
2.4 Osallisuus.....	22
Luottamus omiin vaikutusmahdollisuuksiin	22
Asenteita työhön ja koulutukseen.....	24
Vaikuttamisen tavat.....	25
Äänestäminen ja passiivisuuden syyt	27
Äänestämättä jättämisen yleisyys.....	27
Äänestämättömyyden syyt.....	29
Nettiäänestämisen vaikutus	30
Vaikuttamisen rajat	31
2.5 Syrjäytyminen ja elämänhallinta	32
Oma syrjäytyminen.....	32
Syrjäytymisen syyt.....	34
Arjen- ja elämänhallinta.....	36
2.6 Tyytyväisyys	37
3. Haastattelunäytteen muodostumisen erityispiirteet.....	39
3.1 Etsiville nuorisotyöntekijöille suunnatut ryhmäkeskustelut nuorten haastattelukokemuksista.....	39
3.2 Nuorten tavoittaminen haastateltavaksi.....	39
3.3 Harvoin ääneen puhuttuja teemoja.....	41

3.4 Vaikeita käsitteitä – kuten <i>demokratia</i>	42
3.4 Vastausten rehellisyydestä	43
3.5 Jatkossa mukaan kaikki heikossa asemassa olevat?.....	44
3.6 Etsivien roolista tiedon välittämisessä päätöksentekoon	45
LÄHTEET	42
Liitteet	46
Liite 1 Haastattelulomake	46
Liite 2 Avoimet vastaukset	64
Liite 3 Vastaajat taustamuuttujittain.....	75

Tiivistelmä

Anu Gretschel & Sami Myllyniemi, Nuorisotutkimusseura ry.

Tässä aineistonkeruussa selvitettiin etsivien nuorisotyöntekijöiden haastattelemana työtä, koulutus- tai harjoittelupaikkaa ilman olevien nuorten arvoja, asenteita ja kokemustietoa niin heidän omasta hyvinvoinnistaan kuin yhteiskunnan tilasta. Haastatteluaineisto koostuu 117 nuoren näkemyksistä Helsinki-Uudeltamaalta, Varsinais-Suomesta, Keski-Suomesta ja Kainuusta.

Olemme tutkijoina yhtä mieltä aineiston tärkeimmästä viestistä: nuorten huono-osaisuuden syvyys ja kokonaisvaltaisuus on hätkähdyttävää. Esimerkiksi tyytyväisyys eri elämäalueisiin (ks. kuvio 26 sivulla 37) on työn ja koulutuksen ulkopuolisilla nuorilla heikkoa. Erityisen suuria erot perusotokseen (Nuorisobarometrienvastauksiin) ovat liittyen psyykkiseen terveydentilaan ja taloudelliseen tilanteeseen. Keskimäärin ei siis näytä siltä, että työ- ja koulutuselämän ulkopuolisuuden tunnetta olisi kyetty kompensoimaan esimerkiksi antoisalla kiinnittymisellä vapaa-aikaan tai ystävyys-suhteisiin (ks. myös sivu 16). Ystävyyden tärkeys nousi esille myös syrjäytymistä eniten ehkäisevänä tekijänä, niin nuorten strukturoiduissa vastauksissa kuin avovastauksissakin. (ks. kuvio 24 sivu 35 sekä liite 2).

Aineiston keruussa erityishuomiota kiinnitettiin niiden nuorten tavoittamiseen, ”jotka eivät määritä itseään mieheksi tai naiseksi ja/tai kokevat kuuluvansa johonkin sukupuolivähemmistöön.”¹ Näiden nuorten antamista vastauksista (ks. liite 2) todentuu, kuinka valtavirrasta erottuva seksuaali-identiteetti on heidän elämässään ollut merkittävästi syrjäytymistä edistänyt tekijä. Näyttää siltä, ettei seksuaali-/sukupuolivähemmistöjen syrjäytyminen ole yleisessä yhteiskunnallisessa keskustelussa noussut aiemmin riittävästi esille (ks. myös sivu 10.)

Mitä demokratiaan tulee, nuoret sitä sinänsä kannattavat (ks. taulukko 17, sivu 29). Tulosten kummallisuus oli, että luottamus omiin vaikutusmahdollisuuksiin korreloi negatiivisesti juuri äänestämisen kanssa (ks. kuvio 15 s. 27). Tämä viittaa äänestämisen monin tavoin olevan näiden nuorten kokemusmaailman ulkopuolella ja passiivisuudesta nousun vaativan monentyyppisiä toimenpiteitä yhteiskunnalta.

Yhteiskuntaan kiinnittymisen aspekti tarjosi myös yllättäviä tuloksia. Kuten sivulla 11 todetaan (ks. kuvio 2), tuloksissa huomio kiinnittyy Helsinkiin, jossa enemmistö vastaajista kokee yhteenkuuluvuuden löyhäksi. Ero muihin alueisiin, erityisesti Kainuuseen on suuri. Ero tuntuu paikantuvan nimenomaan etelän ja pohjoisen välille, eikä niinkään tunnu riippuvan siitä, asuuko nuori maaseutu- vai kaupunkimaisissa kunnissa.

Sekä nuoret, etsivät nuorisotyöntekijät että me tutkijat koimme mielekkääksi kerätä nuorten näkemyksiä nyt käytetyllä tavalla. Aineistoa näin keräämällä myös jatkossa edistetään yhteiskunnan kehittymistä yhdenvertaisemmaksi – muutoin kehitys tapahtuu vain niiden ehdoilla, joiden ääni helpoiten kuuluu.

---

¹ Ote on etsiville työntekijöille annetusta ohjeistuksesta liittyen haastatteluihin.

1. Tutkimusasetelman rakentaminen: etsivät nuorisotyöntekijät nuoria haastattelemaan

1.1 Syrjäytymiskeskusteluun asemoituminen: millaisia ovat nuorten kokemukset?

Määriteltiinpä syrjäytyminen miten tahansa, on tilanne heikentynyt niin 1990-luvun laman kuin 2008 alkaneen taantumun seurauksena. Ensisijaisesti syrjäytymistä selitetään poluttamisen haasteena liittyen työ- ja koulutusmarkkinoihin sekä palvelu- ja etuusjärjestelmiin kannustinloukkuihin. Riskitekijät ovat pitkälti tiedossa. Joskus selityksissä on tosin tautologian makua, sillä onhan selvää, että koulutuksen ulkopuolisuus lisää syrjäytymisriskiä, jos se on yksi syrjäytymisen määritelmistä. Tämä ei kuitenkaan muuta sitä tosiasiaa, että koulutus on yksi tehokkaimmista syrjään jäämiseltä suojaavista tekijöistä. Aiemman tutkimuksen perusteella tiedetään monia muitakin huono-osaisuuden riskitekijöitä, joista monet ovat ylisukupolvisia, ja liittyvät lapsuudenperheen ongelmiin (ks. Pekkarinen 2016; Vauhkonen ym. 2017).

Ilmiöstä ei kuitenkaan saa koko kuvaa vain rekisterien avulla. Esimerkiksi psyykelääkkeiden käyttö ei suoraan toimi päteväna mielenterveyden mittarina, vaan kertoo yhtä lailla hoitoon hakeutumisesta ja järjestelmän keinoista vastata avuntarpeisiin. Masennuslääkkeiden kasvanut käyttö ei myöskään ole selvästi yhteydessä nuorten koetun masennuksen kanssa (vrt. kouluterveyskysely). Tämä on tilastojen keskeinen katvealue: nuorten omat kokemukset jäävät niiden avulla pääosin kokonaan tavoittamatta.

Rekisteriaineistot kertovat nuorista asiakkaina ja potilaina, siis palvelujärjestelmän heistä keräämistä tiedoista. Näin saatu tieto on tärkeää, välttämätöntäkin. Esimerkiksi jo sinänsä lukumäärä työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten määrästä on ohittamaton lähtökohta ulkopuolisuutta pohdittaessa. Kokonaiskuvan tarkentamiseksi nuoria objektiivoin tiedon rinnalle tarvitaan kuitenkin myös tietoa nuorista subjekteina. Haastatteluaineistossa näkyy heidän oma tulkintansa tilanteestaan. Mikä heitä motivoi, mistä unelmoivat, mitä pelkäävät.

Aineiston keruun punainen lanka on lähteä selvittämään, miltä syrjäytymiseksi määritelty tilanne sen kokevista nuorista tuntuu ja miten heidän *hyvää elämäänsä* voitaisiin tukea. Toisaalta kiinnostivat miten nuoria koetelleet haasteet kenties ovat vaikuttaneet arvoihin ja asenteisiin, kuten heidän tulevaisuudenuskoonsa. Nuorten tavoittamiseen apua pyydettiin etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä, jotka toteuttivat nuorten haastattelut. Näin kerätyllä tiedolla on myös perustutkimuksellista merkitystä, sillä se tarjoaa menetelmällisesti uudenlaista tietoa tavanomaisen surveyn puutteista. Rekisteriaineistot astuvat kuvaan jatkotutkimuksessa, jossa luvan antaneiden nuorten haastatteluvastauksiin linkataan keskeistä viranomaistietoa.

Kertynyttä haastatteluaineistoa voi ja tulee tulkita siitä näkökulmasta, miten syrjäytymiseen voitaisiin puuttua nykyistä tehokkaammin. Ulkopuolisten nuorten itsensä äänen kuuleminen voi antaa tulkintavaihtoehtoja siihen, miksei syrjäytymisen ehkäisemiseen suunnattujen määrärahojen kasvu vaikuta toivotulla tavalla, ja sitä kautta antaa eväitä politiikalle resurssien tehokkaampaan suuntaamiseen. Tätäkin tärkeämpää on kuitenkin tuoda esille, miten juuri näiden nuorten hyvinvointia voidaan tukea tässä ja nyt, erilaisia elämäntilanteita paremmin ymmärtämällä. Tai miten voidaan edistää yhteiskunnan rakentumista yhdenvertaisemmaksi – ei vain euromuotoisina etuuksina vaan myös asenteellisella tasolla.

Nyt haastatellut 117 nuorta ovat 22 kunnasta Helsinki-Uusimaan, Varsinais-Suomen, Keski-Suomen ja Kainuun alueelta. Nuorten haastattelemiseen näissä kunnissa osallistui arviolta 50 etsivää.

Mitä tulee syrjäytymisen ja ulkopuolisuuden määritelmiin, jotain opittiin jo aineistonkeruun aikana. Tutkivien antamassa haastatteluohjeistuksessa etsivien pyydettiin haastattelemaan työ-, koulutus- ja harjoittelusopimusten² ulkopuolella olevia nuoria. Etsiviltä tutkimusprosessin aikana saadun palautteen perusteella edellä mainitusta ”sopimuksettomuuden” kriteeristä joustettiin kuitenkin tapauskohtaisesti:

²² Tällä tarkoitetaan työvoimapolittisia toimenpiteitä kuten työkokeilu.

nuori saattoi olla jonkin toimenpiteen piirissä haastatteluhetkellä, mutta tuli silti haastatelluksi, koska hän edelleen jatkoi työskentelyä etsivän kanssa. Etsivien mukaan monen heidän kanssaan työskentelevän nuoren kohdalla koulut ovat saattaneet jäädä kesken jo useaan kertaan. Erilaisiin toimenpiteisiin, kuten koulutukseen tai kuntouttavaan työtoimintaan osallistuminen, ei etsivien kokemuksen mukaan siis välttämättä muuta nuorten positiota, kun asioita tarkastellaan pidemmältä ajalta. Kuten raportin lopussa (s. 45) todetaan, etsivät ehdottivat haastattelukokemuksia reflektiovissa ryhmäkeskusteluissa tutkimuksen kohdejoukon laajentamista jatkossa kaikkiin heidän asiakkaisiinsa.

1.2 Näyte

Nyt kerättyä aineistoa nimitetään otoksen sijaan näytteeksi, sillä sekä valittujen alueiden että haastateltujen nuorten valinta perustui harkintaan, eikä aineiston siis tilastollisen todennäköisyyden merkityksessä ole tarkoituskaan olla edustava suhteessa perusjoukkoon (Suomessa asuviin NEET-nuoriin). Toisaalta myös perinteisin puhelinhaastattelu toteuttavan Nuorisobarometri-surveyyn otos on katoanalyysien perusteella vinoutunut siten, että työn ja koulutuksen ulkopuolisten todennäköisyys vastata on keskimääräistä pienempi (Saari & Myllyniemi 2018). Siksi oli tarpeen tehdä erillistiedonkeruu muuten katoon jäävässä joukossa. Tiedonkeruun suunnittelussa kiinnitettiin erityistä huomiota kaikkein vaikeimmin tavoitettavien nuorten löytämiseen. Siksi esimerkiksi Ohjaamon kaltaiset palvelut eivät tähän sovellu, sillä nekin vaativat nuorten omaa aktiivista panosta ainakin sen verran, että he saapuvat paikalle. Sen sijaan etsivän nuorisotyöntekijöiden osaamiseen kuuluu tavoittaa juuri niitä nuoria, jotka itse eivät syystä tai toisesta hakeudu palveluiden pariin.

Koska tutkimuksen lähtökohtana oli tarve tarkastella nuorten hyvinvoinnin rakentumista sekä pahoinvoivien että hyvinvoivien ryhmissä, voisi ajatella, että koettu hyvinvointi olisi yksi näytteeseen osumisen kriteereistä. Subjektiiiset kokemukset eivät kuitenkaan voi toimia valintakriteerinä, vaan ne ovat yksi tutkimuskysymyksistä. Niinpä näytteeseen valittiin 15–29-vuotiaita NEET-nuoria, sillä työn, harjoittelupaikan ja koulutuksen ulkopuolisuuden tiedetään olevan vahva merkki kasautuvan pahoinvoinnin riskistä.

Näytteen edustavuuden arvioinnin ja parantamisen haasteet eivät jääneet tähän. Kaavamaisesti ajatellen nuorisovoitaisiin jakaa erilaisiin "tavoitettavuusryhmiin" ja yrittää saada tarpeeksi osallistujia joka ryhmästä. Jos käytettävissä olisi lisäksi hyvä arvio ryhmien koosta perusjoukossa, voitaisiin yleistettävyyden nimissä painottaa tuloksia. Näytteen muodostamisessa eivät näin kaavamaiset askeleet kuitenkaan juurikaan toimi, sillä eri tilanteissa olevien nuorien saavutettavuudesta ei ole luotettavaa tietoa. Pikemminkin se on yksi avoimista tutkimuskysymyksistä, johon tällä metodologisella kokeilulla pyritään saamaan lisävalaistusta.

Joka tapauksessa tilastotiedon luotettavuuden arviointiin ja parantamiseen kohdistuu niin perustutkimuksellista kuin yleisempää yhteiskunnallista mielenkiintoa. Otannan vinoumia on tärkeää pyrkiä korjaamaan erillistiedonkeruun, ja on todennäköistä, että survey-tutkimuksissa havaittu alati paheneva kato nuorten ikäryhmissä painottuu juuri huonosti voiviin nuoriin. Nyt toteutetuissa haastatteluissa saadut tulokset viittaavat vahvasti tähän, sillä työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten hyvinvoinnin vajeet ovat syviä ja laaja-alaisia.

1.3 Vertailuaineistona aiempien vuosien Nuorisobarometrit

Kysymysmuotoilut on otettu suoraan aiemmista Nuorisobarometreista. 1994 alkaen vuosittain toteutettujen Nuorisobarometrien kohderyhmänä ovat Suomessa asuvat 15–29-vuotiaat, ja tiedonkeruu toteutetaan puhelinhaastatteluin. Käytössä on iän, sukupuolen ja äidinkielen mukainen kiintiöpoiminta, ja

otoksen koko on 1900. Vertailutietona nyt kerättyyn haastatteluaineistoon käytetään aina tuoreinta saatavilla olevaa tulosta, joka yleensä on vuosien 2016 tai 2017 haastatteluista. Joissain tapauksissa, lähinnä vaikuttamiseen liittyvissä kysymyksissä on jouduttu turvautumaan vanhempaan, 2013 aineistoon (kansalaispalkkaan ja demokratian toimivuuteen liittyvät kaksi kysymystä on lainattu niinkin kaukaa kuin 2007 Nuorisobarometreista, ja nettiäänestämiseen liittyvä kysymys vuodelta 2008). Havaitut erot voivat siis johtua paitsi kohderyhmien eroista, myös ajassa tapahtuvista muutoksista, sitä todennäköisemmin, mitä suurempi on ajallinen etäisyys. Pääsääntöisesti Nuorisobarometreissa arvot ja asenteet ovat kuitenkin pysyneet varsin vakaina kyselystä toiseen.

Nyt toteutettujen haastattelujen suhteellisen pieni määrä (n=117) tarkoittaa sitä, että tulosten erot Nuorisobarometriin eivät usein ole tilastollisesti merkitseviä. Näin pienessä näytteessä 95%:n luottamustason virhemarginaali on esimerkiksi 20 prosentin osuudessa noin 7 prosenttiyksikköä molempiin suuntiin. On tosin huomattava, että vaikkei yksittäisten kysymysten kohdalla merkitsevyys toteutuisikaan, lisää useamman muuttujan kohdalla havaittujen erojen osoittaminen samaan suuntaan tulosten uskottavuutta.

1.4 Etsiville annettu eettinen ohjeistus liittyen haastatteluihin ja tiedonkeruun kulku

Nuorisobarometreissa on vuosien varrella käytetty satoja eri kysymyksiä, joista osa toistuu vuodesta toiseen. Tätä tutkimusta varten kysymyksiin perehdyttiin siitä näkökulmasta, mitkä niistä toimisivat hyvin nuoren ja nuorelle tutun etsivän nuorisotyöntekijän välisessä haastattelusuhhteessa. Tematiikaltaan etsittiin erityisesti luottamusta, tulevaisuudenodotuksia, julkisia palveluja, demokratiaa ja tyytyväisyyttä kartoitettavia kysymyksiä. Kysymysten valintaan vaikutti myös tieto, että nuorilta kysyttiin halukkuutta tutkijan suorittamaan jatko-haastatteluun, johon monisysteemiset nuorten taustoja kartoittavat kysymykset esimerkiksi lapsuudenkodin lähtökohdista voitiin siirtää.

Haastattelujen sujumista helpotti se, että lähes kaikissa kysymyksissä oli mukana valmiit vastausvaihtoehdot. Toisaalta pidettiin tärkeänä, että avoimella kysymyksellä selvitettiin esimerkiksi nuorten perusteluja sille, miksi he kokevat mahdollisesti olevansa jossain määrin syrjäytyneitä. Myös tulevaisuuden unelmista ja peloista kysyttiin avoimesti. Lisäksi lomakkeen loppuun tuli avointa tilaa nuorten vapaalle kommentoinnille. Nämä nuorten ajatukset löytyvät aineistokoosteen lopusta liitteinä.

Haastatteluissa käytettiin paperilomakkeita johtuen ensisijaisesti jatkotutkimussuunnitelmista ja niihin liittyvistä luvista. Etsivän suorittaman haastattelun lopuksi nuorilta kysyttiin halukkuutta jo mainittuun jatko-haastatteluun, mutta myös lupaa häntä koskevan rekisteriaineiston käyttöön haastatteluaineistojen peilauspintana. Nuorisotutkimusseura ry. konsultoi tutkimuksen eettistä ohjeistoa laatiessaan Tilastokeskuksen ja Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston tutkimus- ja lakiasiantuntijoita ja huolehti asianmukaisen rekisteriselosteen laatimisesta. Tutkimusasetelma tuli prosessin aikana puolletuksi HDL:n eettisessä toimikunnassa 12.10.2017, sillä edellytyksellä että rekisteriaineiston käyttöön hankitaan myös huoltajan suostumus alle 18-vuotiaiden osalta. Tutkimukseen osallistuvien etsivien nuorisotyöntekijöiden työnantajista HDL/Vamoksen lisäksi erillisen tutkimuslupahakemuksen vaati Jyväskylän kaupunki (tutkimuslupa hyväksyttiin 21.9.2017). Muiden organisaatioiden osalta riitti esimiehen lupa etsivän työajan käyttämiseksi nuorten haastatteluihin ja etsivien kokemuksia kartoitettaviin ryhmäkeskusteluihin.³

Tutkimussopimus Nuorisotutkimusseura ry:n ja Valtioneuvoston kanslian välille koskien nuorten haastatteluja Nuorisobarometrin kysymyksiin etsivien nuorisotyöntekijöiden toimesta solmittiin 30.6.2017. Tutkijat valmistelivat tutkimusasetelman yksityiskohtia ja etsiville laadittavaa ohjeistoa yhteistyössä Kajaanin kaupungin etsivien nuorisotyöntekijöiden ja heidän esimiestensä kanssa heinä-elokuussa 2017.

³ Tutkimuslupiin liittyvä proseduuri raportoidaan tarkemmin jatkotutkimuksen julkistuksen yhteydessä. Tarvittaessa yhteyttä voi ottaa tämän raportin kirjoittajiin, sähköpostiosoite on muotoa etunimi.sukunimi@nuorisotutkimus.fi

Virallisesti tutkimusyhteistyö eri alueilla käynnistyi tutkijoiden osallistuessa etsivien nuorisotyöntekijöiden verkostotapaamiseen kullakin tutkimusalueella: Keski-Suomi 24.8.2017, Kainuu 14.9.2017, Varsinais-Suomi 20.9.2017 ja Helsinki-Uusimaa 26.9.2017. Näissä tilaisuuksissa etsiville annettiin ns. haastattelukoulutus eli heidät saatettiin tietoisiksi nuorten haastattelujen tavoitteista ja eettistä periaatteista. Ne haastatteluja tehneet etsivät, jotka eivät osallistuneet kyseiseen kasvokkain koulutukseen, saivat koulutuksen puhelimitse. Etsivät pystyivät jossain määrin itse määrittelemään, haluavatko kuntansa osallistuvan tutkimukseen ja että haluavatko toimia haastattelijoina itse, oman esimiehensä luvalla. Kajaanissa, Helsingissä ja Jyväskylässä tutkijat neuvottelivat yhteistyöstä myös suoraan nuorisopalveluihin johdon kanssa.

Etsiville laadittu eettinen ohjeistus sisälsi muun muassa seuraavia teemoja: tutkimuksen tarkoitus ja aikataulu, tutkimuksen kohdentaminen 15 vuotta täyttäneisiin työntekijöihin, koulutuksen ja työharjoittelun ulkopuolella, joita puhelinhaastattelu on vaikea tavoittaa, sukupuolivähemmistöjen ja erilaisten kulttuuri- ja etnisten taustojen yhdenvertainen huomiointi, nuorten tunteminen ennen haastattelua, haastatteluihin osallistumisen vapaaehtoisuus, työntekijän kuormittumisen välttäminen, etsivään työhön liittyvän luottamussuhteen turvaaminen, tutkijoiden hallussa oleva rekisteriseloste, etsivän velvollisuudet aineiston salassapitoon, kyselylomakkeiden postitus tutkijoille, aineiston anonymisointi sekä tietoa aineiston arkistoinnista ja jatkokäytöstä.

Aineistokeruu aloitettiin kyselylomakkeiden jakamisella joko kasvokkain koulutuksissa tai postitse riippuen alueesta. Haastatteluja toteutettiin ensimmäisillä alueilla 18.9 alkaen. Viimeinen postileimapäivä lomakkeiden palautukselle oli noin kuukautta myöhemmin eli 17.10.2017. Pisimmillään haastattelulla oli siis kuukauden toteutusaika, viimeisimpien etsivien aloittaessa vasta 29.9 (viimeisimmät puhelimitse annetut haastattelukoulutukset), jolloin toteutusaikaa oli jäljellä reilu kaksi viikkoa. On selvää, että tiukka tutkimusaikataulu vaikutti erityisesti Varsinais-Suomen ja Helsinki-Uusimaan osalta näytteen kokoon. Etsivien mukaan jatkossa on syytä varata heidän työskentelynsä riittävästi aikaa (ks. s. 46).

2. Haastattelututkimuksen tulokset

Tätä aineistokoostetta varten tulokset esitetään yksinkertaisina kuvioin esitettyinä jakaumina. Tekstissä huomiota on kiinnitetty erityisesti kohtiin, joissa erot perusotokseen ovat suurimmat.

2.1 Taustamuuttajat: kyselyyn vastanneiden taustat

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat 15–29-vuotiaat työn, koulutuksen ja harjoittelun ulkopuolella olevat ns. NEET -nuoret (*Not in Employment, Education or Training*). Tutkimukseen haastateltujen nuorten valinnasta vastasivat etsivät nuorisotyöntekijät. Käytännön tiedonkeruussa harjoitteluun liittyvään valintakriteeriin suhtauduttiin joustavasti (ks. lisää luvut 1.1 ja 3). Tutkimusta varten haastateltiin yhteensä 117 nuorta.

Aineiston taustamuuttajat on saatu vastaajilta itseltään. Niitä ei siis ole haettu rekisteristä, vaan ne kertovat tutkimusta varten haastatellun nuoren oman käsityksen asiasta. Tätä ei tarvitse pitää virhelähteenä, mutta se on hyvä pitää mielessä tuloksia tulkittaessa. Tässä avataan muutamia keskeisiä muuttujia, minkä lisäksi liitteessä 3 on vastaajien lukumäärät ja osuudet taustamuuttujittain.

Ikä

Tässä raportissa nuorella tarkoitetaan 15–29-vuotiaita. Kuvioissa vastaajat on jaettu usein kolmeen ikäluokkaan: 15–19-vuotiaisiin, 20–24-vuotiaisiin ja 25–29-vuotiaisiin. Poikkeuksena äänestämiseen liittyvät kysymykset, joissa alaikärajana on 18 vuotta.

Sukupuoli

Sukupuoli on kysytty haastatelluilta itseltään, sillä nuorille halutaan antaa mahdollisuus itse kertoa, kuinka he sukupuolensa kokevat. Naisen/tytön (n=54) ja miehen/pojan (n=60) ohella vastaajilla oli mahdollisuus valita ”muu” (n=0) tai ”en osaa tai halua sanoa” (n=3). Muuksi kuin tytöksi tai pojaksi itsensä kokevien määrä on myös Nuorisobarometrien otoksissa niin vähäinen, ettei heidän vastaustensa perusteella voi tehdä ainakaan tilastollisia yleistyksiä. Se ei kuitenkaan edes ole päätarkoitus, vaan ajatukseksi on antaa nuorelle sanansija itseensä kohdistuvissa määrittelyissä.

Koulutus

Koulutustasoa suoraan mittaavana muuttujana ovat suoritetut tutkinnot. Pääasiallisesta toiminnasta kysyttäessä olisi selvinnyt haastatteluhetken opiskelupaikka, mutta jo näytteen muodostamisen lähtökohdat määrittävät sen, että opiskelijoita on vähän (vain yksi vastaaja sanoo opiskelevansa ja toinen olevansa aikuislukiossa) ja haastateltujen nuorten koulutustaso on kaiken kaikkiaan selvästi keskimääräistä matalampi. Vähintään 20-vuotiaista vastaajista ylioppilastutkinnon on suorittanut 14%, ammatillisen tutkinnon 47%. Yhdellä on peruskoulu kesken eikä yhdelläkään ole korkeakoulututkintoa. Kolme vastaajaa on suorittanut sekä ylioppilastutkinnon että ammatillisen tutkinnon. Haastattelussa ei tarkennettu onko kyse kaksoistutkinnosta vai kahdesta erillisestä tutkinnosta, jotka vastaajien ikien perusteella (23–25 vuotta) olisivat niin ikään hyvin mahdollisia. Nämä kolme tapausta on luokitteluvaikeuden takia jätetty pois koulutustaustamuuttujasta.

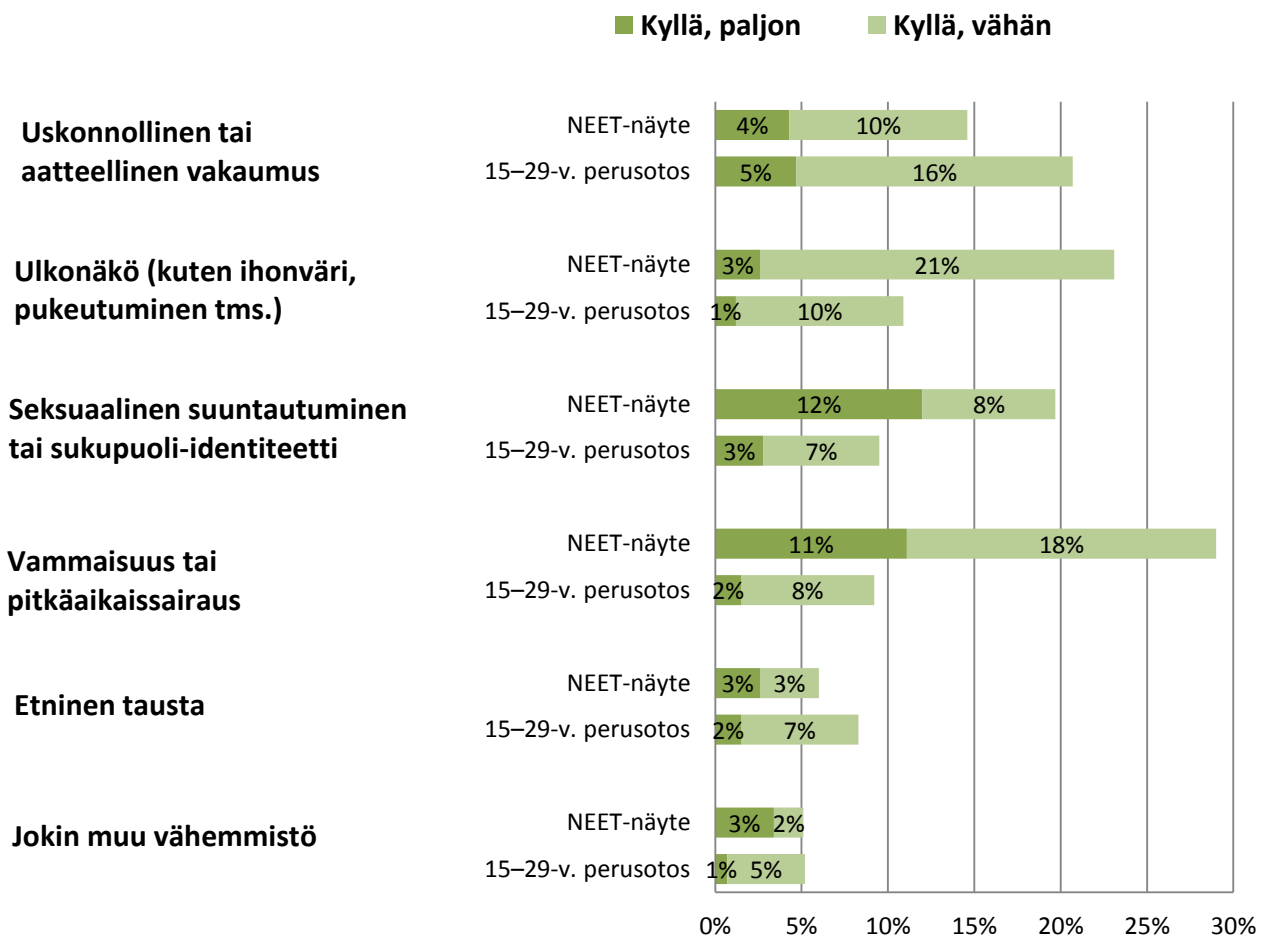
Alue

Vastaajat ovat kaikkiaan 22 kunnasta Helsinki-Uusimaan (n=25), Varsinais-Suomen (n=20), Keski-Suomen (n=37) ja Kainuun (n=33) alueelta. Helsinki-Uusimaan vastaajista vain 2 on Helsingin ulkopuolelta, joten vaikka tarkkuuden takia alueesta käytetään tätä nimeä, käytännössä tulokset kertovat Helsingistä.

Vähemmistökokemukset

Nuorten kuvaukset vähemmistökokemuksistaan on kuvattu kuviossa 1. Huomiota herättää vammaisten/pitkäaikaissairaiden osuuden ohella sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluminen. Asia nousi esille myös nuorten antamissa perusteluissa, miksi kokee olevansa jossain määrin syrjäytynyt (ks. liite 2, jossa kyseiset avoimet vastaukset on raportoitu). Näyttää siltä, ettei seksuaali-/sukupuolivähemmistöjen syrjäytyminen ole aiemmassa yleisessä yhteiskunnallisessa keskustelussa noussut riittävästi esille.

Kuvio 1. "Koetko kuuluvasi vähemmistöön seuraavien asioiden suhteen?" (%)

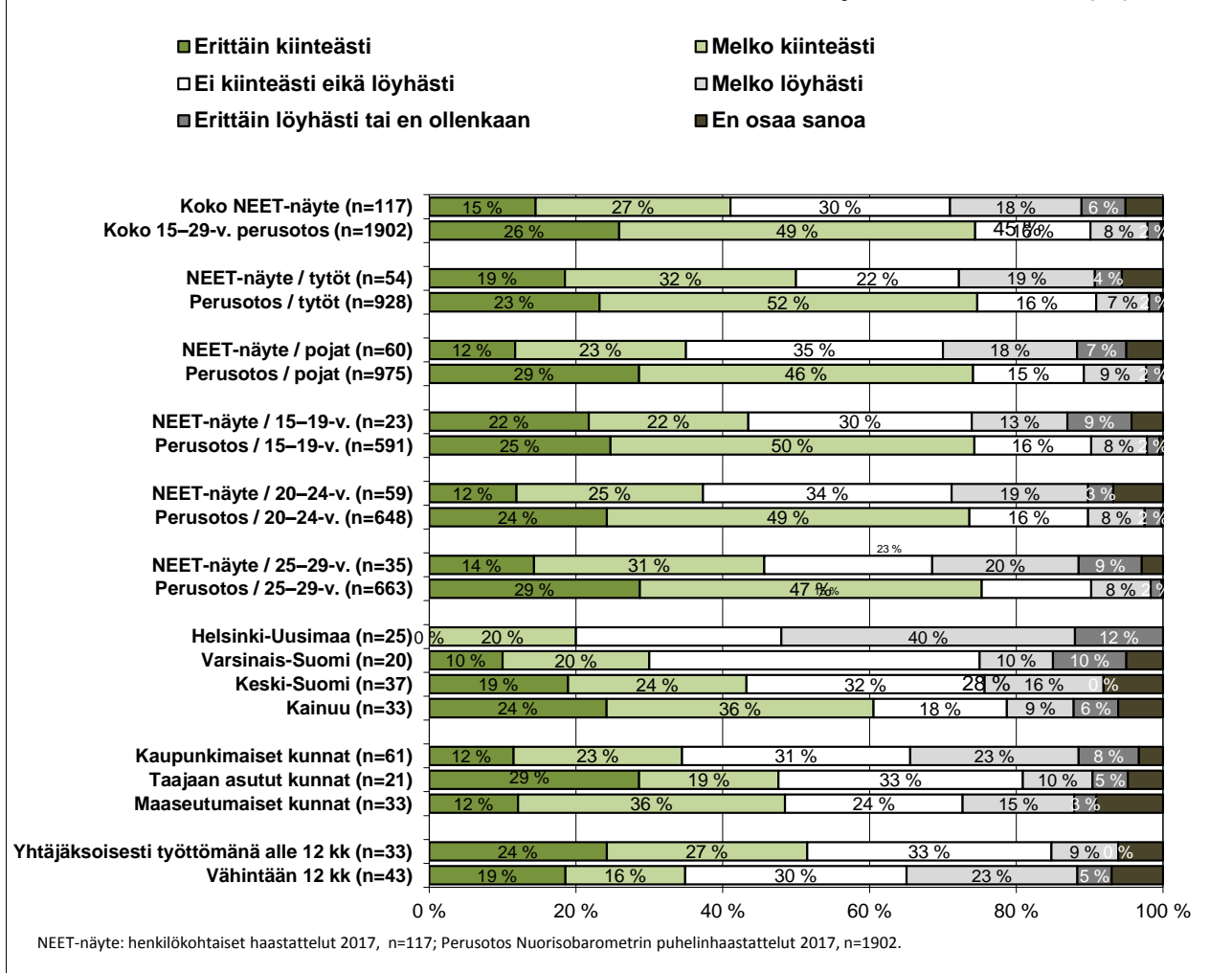

NEET-näyte: henkilökohtaiset haastattelut 2017, n=117; Perusotos: Nuorisobarometrin puhelinhaastattelut 2016, n=1903.

2.2 Yhteenkuuluvuus ja yksinäisyys

Yhteenkuuluvuus suomalaiseen yhteiskuntaan

Kuvio 2. "Kuinka kiinteästi koet kuuluvasi suomalaiseen yhteiskuntaan?" (%)

Työ on yksi keskeisistä yhteiskuntaan osallistumisen näyttämöistä, eikä liene ihme, että työn ja koulutuksen ulkopuolisuus liittyy löyhään yhteenkuuluvuuteen koko suomalaiseen yhteiskuntaan. Kaikista 15–29-vuotiaista suomalaisista nuorista kolme neljästä kokee vähintään melko kiinteää yhteenkuuluvuutta yhteiskuntaan, kun taas nyt haastatelluista nuorista ainoastaan vähemmistö kokee niin. Varsinkin poikien sidos yhteiskuntaan vaikuttaa ohuelta.

Tuloksissa kiinnittää erityisesti huomiota Helsinki, jossa enemmistö vastaajista kokee yhteenkuuluvuuden löyhäksi. Ero muihin alueisiin, erityisesti Kainuuseen on suuri. Tämä antaa viitteen siitä, että pääkaupungissa ulkopuolisuus on luonteeltaan erilaista, aivan kuin suuri osa olisi suorastaan sanonut yhteiskuntasopimuksensa irti. Ajatus siitä, että pienemmillä paikkakunnilla kannatteleva lähiyhteisö pitäisi sidoksia yhteiskuntaan yllä, ei ehkä ole pätevä, sillä erot paikallistuvat nimenomaan etelän ja pohjoisen välille, ei niinkään maaseutumaisen ja kaupunkimaisten kuntien välille. Myöskään suhteessa yksinäisyyteen (kuvio 4) tai luottamuksellisiin ystävyysuhteisiin (kuvio 5) ei vastaavaa eroa etelän ja muun Suomen välillä havaita.

Maahanmuuttoasenteet

Kuvioon 3 on koottu nuorten näkemyksiä maahanmuutosta ja maahanmuuttajista. Aihepiiri jakaa näkemyksiä ja herättää voimakkaita tunteita, niin myönteisiä kuin kielteisiäkin. Julkinen keskustelu etenkin maahanmuuttopolitiikan ympärillä on saanut lisää kierroksia aivan viime vuosina. Myös niin sanotun vihapuheen yleistymisen on viime vuosina säännöllisesti noussut julkisen keskustelun aiheeksi (Pöyhtäri 2015).

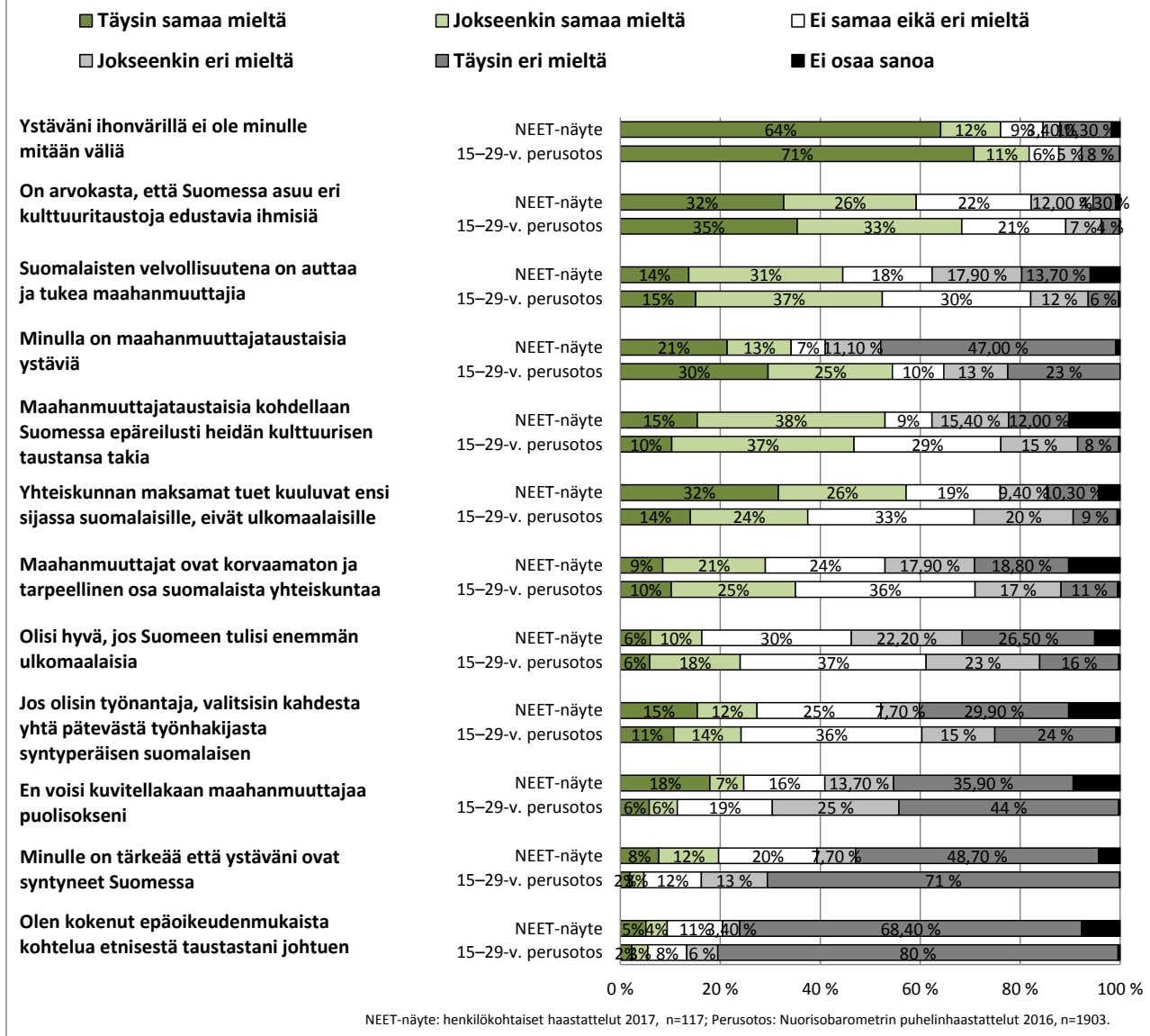
Tässä kontekstissa kuvio 3 antaa NEET-nuorten asenteista maahanmuuttajia ja monikulttuurisuutta kohtaan maltillisen yleiskuvan. Enemmistö pitää arvokkaana, että Suomessa asuu eri kulttuuritaustoja edustavia ihmisiä. Useimpien mielestä maahanmuuttajataustaisia kohdellaan Suomessa epäreilusti heidän taustansa takia ja miltei yhtä moni on sitä mieltä, että suomalaisten velvollisuutena on auttaa ja tukea maahanmuuttajia.

Asenneväättävät, jotka viittaavat sisällöllisesti mahdollisesti suvaitsemattomuuteen tai rasismiin, saavat kyselyssä suhteellisen pienen vähemmistön kannatuksen. Vastaajista 14 prosenttia kokee ystävän ihonvärillä olevan merkitystä. Joka neljäs ei voisi kuvitellakaan maahanmuuttajaa puolisoonsa ja joka viides pitää edes jokseenkin tärkeänä, että hänen ystävänsä ovat syntyneet Suomessa.

Tulkinnoissa on hyvin erottaa näkemykset maahanmuuttajataustaisista ihmisistä kysymyksistä Suomen maahanmuuttopolitiikan linjasta. Valtaosalle suhteet maahanmuuttajiin vaikuttavat luontevilta, mutta haastatteluaineistossa on paljon niitäkin nuoria, joiden mielestä Suomeen ei missään tapauksessa pitäisi ottaa enempää maahanmuuttajia mutta jotka pitävät ystävän ihonväriä merkityksettömänä ja katsovat suomalaisten velvollisuudeksi auttaa ja tukea maahanmuuttajia.

Työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten asenteet maahanmuuttokysymyksiin ovat kriittisempiä kuin nuorilla keskimäärin. Ero on suurin kysymyksessä yhteiskunnan maksamien tukien kuulumisesta ulkomaalaisille, mikä liittyyneen vastaajien omiin kokemuksiin tukien varassa elämisestä. NEET-nuorilla on selvästi vähemmän maahanmuuttajataustaisia ystäviä, mutta tämän havainnon tulkinnassa on huomattava, että heillä on ylipäätään keskimäärin vähemmän hyviä ystäviä kuin muilla nuorilla (kuvio 5).

Kuvio 3. Maahanmuutto ja monikulttuurisuus. (%)

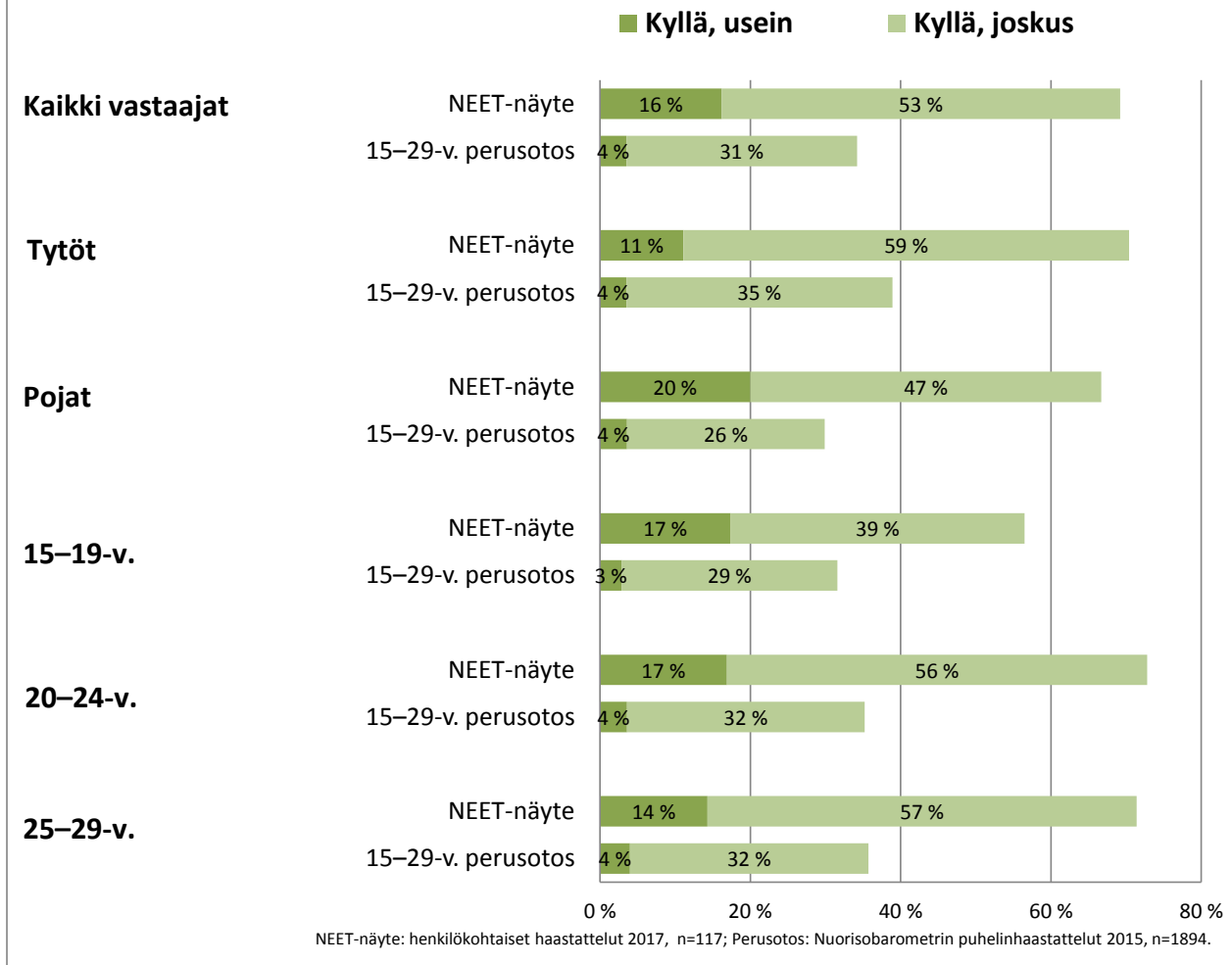

Yksinäisyys ja ystävyssuhteet

Yksinäisyys

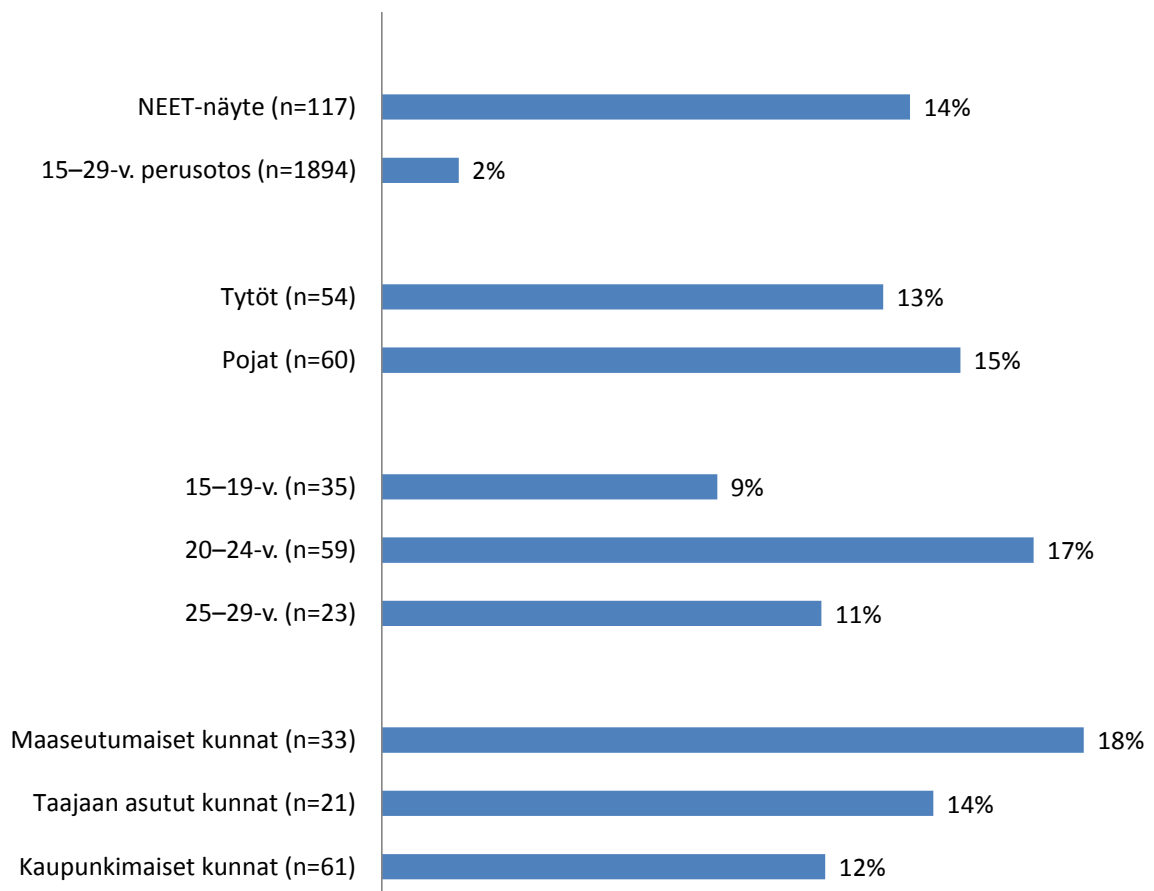
Etsivän nuorisotyön kohteena olevien nuorten yksinäisyyden kokemukset ovat hyvin paljon yleisempiä kuin samanikäisten nuorten parissa keskimäärin. Siinä, missä kaikista 15–29-vuotiaista noin joka kolmas (35%) kokee ainakin joskus yksinäisyyttä, on nyt haastatelluilla nuorilla osuus yli kaksinkertainen, 69%. Usein yksinäisyyttä kokevien osuus on jopa nelinkertainen. Tämä on huomion arvoinen tulos jo sen valossa, että kysyttäessä syrjäytymisen syistä (kuvio 23) NEET-nuoret nostavat ystävien puutteen kaikkein tärkeimmäksi syyksi. Avoimissa kommentissa (liite 2) omista syrjäytymiskokemuksista sosiaaliset suhteet ovat useimmin mainittu tekijä niin syrjäytymisen syinä kuin siltä suojaavina tekijöinäkin.

Kuvio 4. "Koetko itsesi yksinäiseksi?" (%)

Yksinäisyyden kokemukset vaikuttavat yleistyvän noin 20 vuoden iässä. Tämän voisi ajatella liittyvän lapsuudenkodista muuttoon ja vanhempien luona yhä asuvat kokevatkin muita vähemmän yksinäisyyttä. Nykyisessä asuinkunnassa vietettyjen vuosien määrä tai koettujen muuttojen määrä ei kuitenkaan yllättäen ole yhteydessä yksinäisyyden kokemuksiin. Koko elämän asuminen samojen kuntarajojen sisällä ei sinänsä vaikuta suojaavan yksinäisyyden kokemuksilta. Yksin asuvien vastaukset eivät tässä yllättäen poikkea avo- tai avioliitossa asuvista.

Kuvio 5. "Onko sinulla sellaisia ystäviä, joiden kanssa voit keskustella luottamuksellisesti asioistasi?" Niiden osuus, joilla ei ole yhtään luottamuksellista ystävää. (%)

NEET-näyte: henkilökohtaiset haastattelut 2017, n=117; Perusotos: Nuorisobarometrin puhelinhaastattelut 2017, n=1902.

Luottamukselliset ystävyysuhteet

Kysymys yksinäisyyden kokemuksesta rinnastuu ystävien määrään ja tapaamiseen, mutta on kuitenkin selvästi eri asia. Koska yksinäisyyden kokemus muodostuu yksilön subjektiivisista tuntemuksista, voi se periaatteessa olla suhteellisen riippumaton todellisten sosiaalisten suhteiden määrästä. Nuorten parissa tehdyissä haastattelututkimuksissa on havaittu, että tapaamistiheydellä on ystävien määrää vahvempi yhteys yksinäisyyden kokemuksiin (Myllyniemi & Berg 2013, 31).

Aiemmissä kyselyissä pojat raportoivat suurempia ystävien määriä ja tiheämpiä tapaamisfrekvenssejä. Kyse on osin sukupuolten erilaisista tavoista ymmärtää ystävyys ja tapaaminen. Tähän viittaa se, että selvitetessä Kouluterveyskyselyn tapaan, onko vastaajalla yhtään läheistä ystävää, sukupuolierot kääntyvät päinvastaisiksi, ja pojilla vailla läheistä ystävää osuus on tyttöihin verrattuna noin kaksinkertainen. (THL 2015.) Tämä kertoo käytettyjen käsitteiden ratkaisevasta vaikutuksesta tuloksiin.

Nyt toteutetussa haastattelussa käytettiin Nuorisobarometreissa käytettyä muotoilua "Onko sinulla sellaisia ystäviä, joiden kanssa voit keskustella luottamuksellisesti asioistasi?" Ilman luottamuksellisia ystävyysuhteita olevien osuus on 14 %, kun se kaikkien 15–29-vuotiaiden kyselyssä oli vain 2 %. Ero on siis erittäin suuri, niin tytöillä kuin pojilla ja kaikissa ikäryhmissä (kuvio 5).

Niistä nuorista, joilla on näin mitattu läheinen ystävyysuhde, joka kymmenes kokee yksinäisyyttä usein ja noin puolet ainakin joskus. Luottamuksellisen ihmissuhteen olemassaolo näyttää jossain määrin suojaavan yksinäisyyden kokemukselta, mutta yksinäisyys on tässäkin ryhmässä selvästi korkeammalla kuin nuorten parissa keskimäärin. Myös tyytyväisyys ihmissuhteisiin (kuviot 26) on työn ja koulutuksen ulkopuolisilla nuorilla heikkoa. Keskimäärin ei näytä siltä, että työ- ja koulutuselämän ulkopuolisuuden tunnetta olisi kyetty kompensoimaan esimerkiksi antoisalla kiinnostavalla vapaa-aikaa tai ystävyysuhteisiin. Hyvinvoinnin vajeet ovat siis erittäin kokonaisvaltaisia.

2.3 Luottamus

Luottamus toisiin ihmisiin

Nuorisobarometreissa luottamusta toisiin ihmisiin tai niin sanottua yleistettyä luottamusta on mitattu arvotutkimuksen klassikko Shalom Schwartzilta peräisin olevalla, myös European Social Surveyn käyttämällä kysymyksellä ”Oletko sitä mieltä, että useimmat ihmiset tilaisuuden tullen yrittäisivät käyttää sinua hyväkseen⁴ vai luuletko, että ihmiset yrittäisivät olla reiluja?” Näin mitatussa luottamuksessa on viime vuosina tapahtunut jyrkkää heikkenemistä, kaikkien vastaajien keskiarvo vuonna 2016 oli 6,4 kun se vielä 2014 oli 7,1.

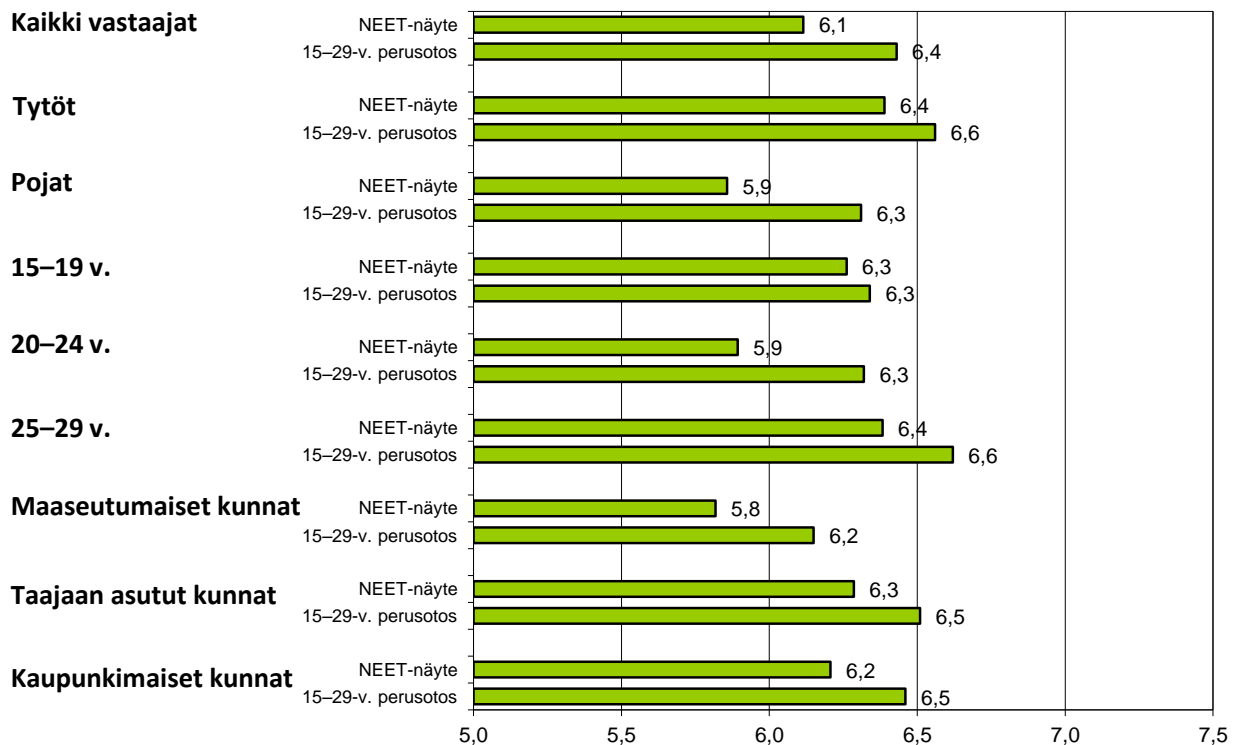
Kuten kuviosta 6 näkyy, vaikuttaa NEET-nuorten sosiaalinen luottamus olevan vielä matalammalla tasolla keskiarvon ollessa 6,1. Näytteen koko on kuitenkin sen verran pieni, ettei ero koko nuorten otokseen ole merkitsevä. Sama pätee taustamuuttujien mukaisiin eroihin, mutta erojen tilastollisen merkitsevyyden puute näin pienessä näytteessä ei toki tarkoita, etteivät ne voisi olla todellisia. Poikien luottamus on molemmissa vertailuryhmissä tyttöjen luottamusta matalampaa. Myös kuntatyyppin mukaiset vertailut antavat niin Nuorisobarometrissa kuin NEET-näytteessä yhdenmukaisen tuloksen siitä, että maaseutumaisissa kunnissa asuvien nuorten sosiaalinen luottamus on keskimääräistä heikompaa.

---

⁴ Tämän kysymyksen tuloksia aiempien vuosien tuloksiin verrattaessa on huomioitava, että nyt kysymys tarkkaan ottaen muotoiltuun neutraalimpaan muotoon: hyväksikäyttämisen sijaan käytettiin termiä ”yrittää hyötyä sinusta.” Näin vältettiin tässä turhaa miellelyhtymää esimerkiksi seksuaaliseen hyväksikäyttöön, joka sinänsä on asia, joka voi tulla esille esimerkiksi jatkohaastattelussa yhtenä nuoren voimavaroihin vaikuttavana tekijänä.

Kuvio 6. Sosiaalinen luottamus* (0–10, keskiarvot)

* "Oletko sitä mieltä että useimmat ihmiset tilaisuuden tullen yrittäisivät käyttää sinua hyväkseen vai luuletko että ihmiset yrittäisivät olla reiluja? Kerro mielipiteesi asteikolla nolasta kymmeneen, jossa nolla tarkoittaa, että useimmat ihmiset tilaisuuden tullen yrittäisivät käyttää sinua hyväkseen ja 10, että ihmiset yrittäisivät olla reiluja."

NEET-näyte: henkilökohtaiset haastattelut 2017, n=117; Perusotos: Nuorisobarometrin puhelinhaastattelut 2016, n=1902.

Luottamus tulevaisuuteen

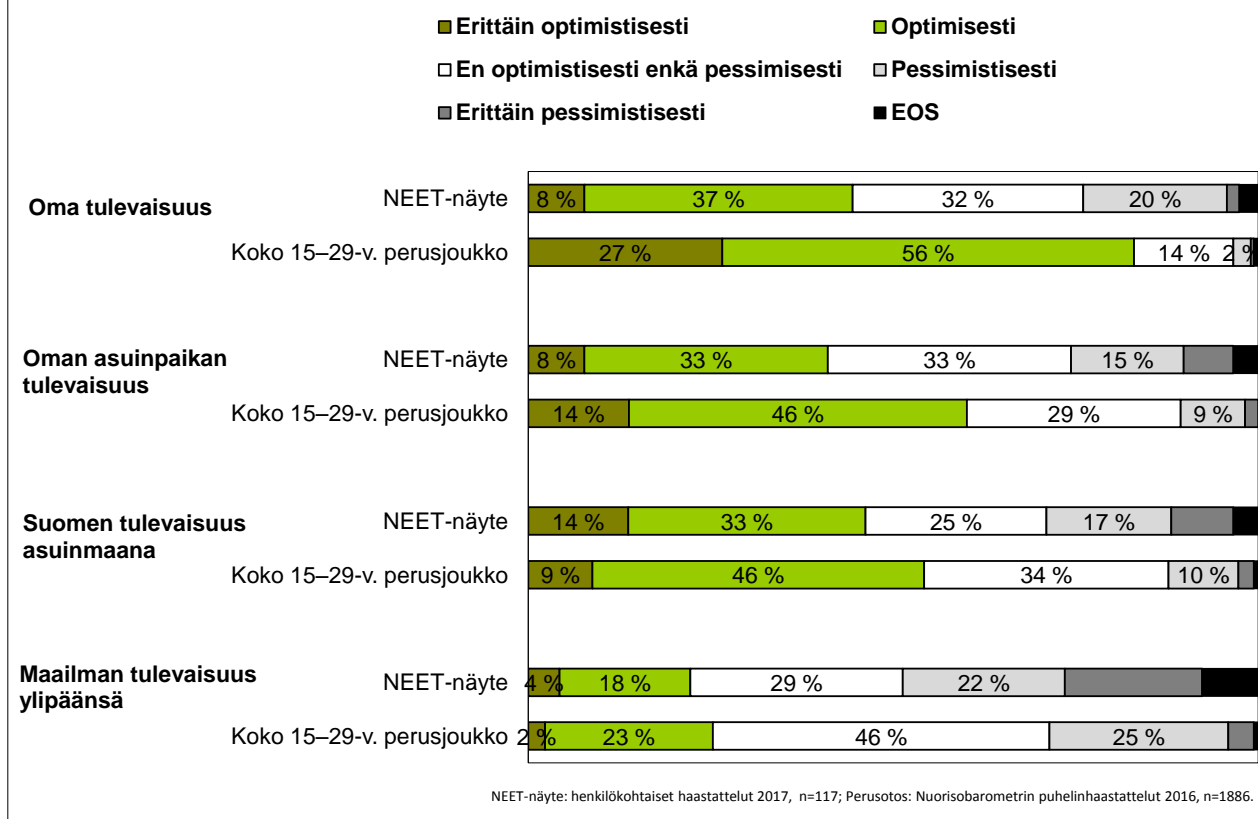
Nuorten tulevaisuudennäkymien valoisuutta selvitettiin neljällä tasolla: suhteessa omaan tulevaisuuteen, Suomen tulevaisuuteen asuinmaana, omaan asuinpaikkaan sekä maailman tulevaisuuteen ylipäätään (kuviot 7 ja 8). Optimistisesti tulevaisuuteen katsovia on enemmän kuin pessimistejä lukuun ottamatta koko maailman tulevaisuutta, josta vallitsee perin synkät näkymät. Omaan tulevaisuuteen suhtautuu optimistisesti 45 prosenttia, omaan asuinpaikkakunnan tulevaisuuteen 41 prosenttia, Suomen tulevaisuuteen 47 prosenttia, mutta maailman tulevaisuus vain 22 prosenttia.

Kaikkien 15–29-vuotiaiden otokseen verrattuna ovat työn ja koulutuksen ulkopuoliset nuoret kautta linjan pessimistisempiä. Kuvioista 7 näkyy merkittävä havainto siitä, että perusotoksen nuorilla näkökulman lähentyessä globaalia kohti omaa elämää tulevaisuudennäkymät muuttuvat yhä valoisammiksi. Työn ja koulutuksen ulkopuolisten näytteessä ei vastaavaa havaita, vaan niin omaan, omaan asuinpaikan kuin Suomen tulevaisuuteen suhtaudutaan kutakuinkin yhtä synkästi.

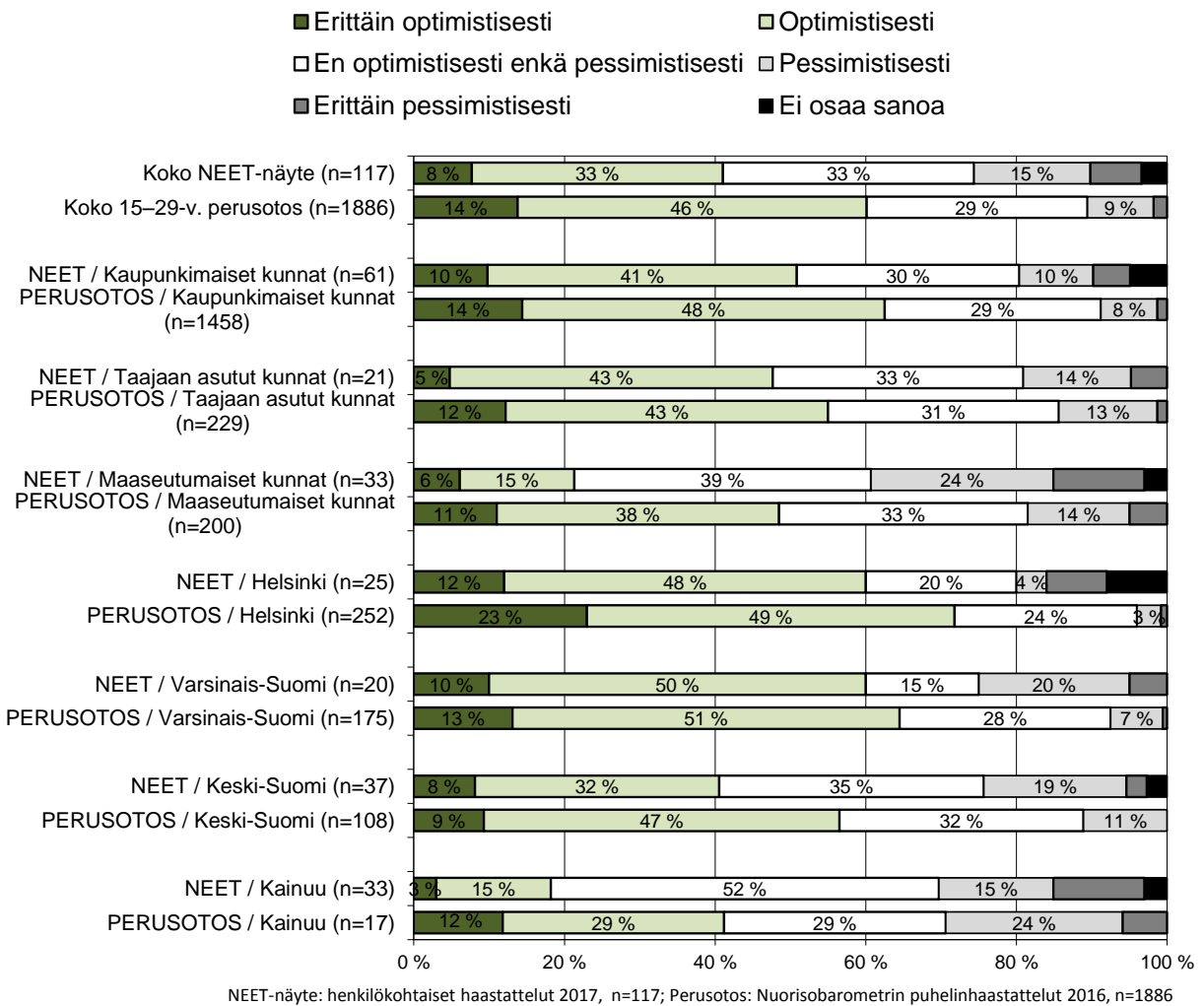
Elämän mielekkyyden kannalta on tärkeää luottaa siihen, että koettelemuksista huolimatta asiat voivat kääntyä paremmiksi. Tämä ei ole yksin nuorten ajattelutapa, vaan usko omaan pärjäämiseen lienee syvästi inhimillistä. Käsitys omin toimin saavutettavasta paremmasta huomisesta suoja merkityksettömyyden tunteilta.

Nyt tehty havainto työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten pessimismistä suhteessa omaan tulevaisuuteen on hyvin huolestuttavaa, sillä aiemman tutkimuksen perusteella odotukset tulevaisuudesta selittävät nuorten elämäntyytyväisyyttä nimenomaan hyvinvoinnin matalimmilla tasoilla (Kallunki & Lehtonen 2012). Nyt kerätty haastatteluaineisto on ehkä turhan pieni tilastollisten yhteyksien tarkasteluun, mutta Nuorisobarometrin suuremmassa haastatteluaineistossa optimismi lisää elämään tyytyväisyyttä erityisesti niillä, jotka kokevat epävarmuutta tai turvattomuutta toimeentulon, yksinäisyyden, terveyden tai tulevaisuuden takia. Luottamus tulevaan näyttää kaiken kaikkiaan nuorta suojaavalta tekijältä ennen kaikkea hyvinvoinnin matalammilla tasoilla. (Myllyniemi 2016; 2017.)

Kuvio 7. Suhtautuminen tulevaisuuteen . (%)

Kuvio 8. Suhtautuminen oman asuinpaikkakunnan tulevaisuuteen. (%)

Suhtautumisessa oman asuinpaikan tulevaisuuteen on pessimismiä havaittavissa niin kaikkien 15–29-vuotiaiden mutta etenkin työ- ja koulutuselämän ulkopuolisten nuortenkin kohdalla etenkin maaseudulla. Etenkin maaseutumaisissa kunnissa asuvat NEET-näytteen nuorilta puuttuu uskoa kotiseudun tulevaisuuteen. Kaupunkimaisissa kunnissa vertailuryhmien erot ovat selvästi pienemmät.

Oma elämä 10 vuoden päästä

Kuvioon 9 on koottu haastateltujen arvioita elämäntilanteestaan 10 vuoden kuluttua. Myös vuoden 2015 Nuorisobarometrissa pyydettiin arvioimaan samojen asioiden toteutumista 10 vuoden kuluessa. Silloin vastausvaihtoehdot olivat yksinkertaisesti kyllä tai ei, joten varsinainen vertailu ei ole mahdollista. Suuntaantavasti voidaan kuitenkin todeta, että kaikkien 15–29-vuotiaiden otoksen nuoret arvioivat lähes kaikki todennäköisyydet suuremmiksi: 90 % arvioi kymmenen vuoden kuluttua suorittaneensa ammattitutkinnon, 94 % tulewansa taloudellisesti hyvin toimeen, 98 % olevansa töissä ja 99 % arvioi, että hänellä on hyviä ystäviä. Näitä asioita todennäköisenä pitävien osuuden työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten haastattelussa ovat selvästi matalampia. Poikkeus on Suomessa asuminen, jonka arvelee epätodennäköiseksi vain muutama prosentti NEET-nuorista. Myös opiskelemisen todennäköisyydet

kymmenen vuoden kuluttua ovat molemmissa vertailuryhmissä matalia, mikä taustalla perusotoksessa on se, että lähes kaikki arvioivat tuossa vaiheessa jo suorittaneensa tutkinnon ja työllistyneensä.

Muihin nuoriin vertailua valaisevampaa lienee katsoa kuviota 9 sellaisenaan. Kenties myönteisenä voidaan pitää sitä, että enemmistö pitää ainakin melko todennäköisenä työllistymistään (64 %) ja ammattitutkinnon suorittamistaan (63 %). Taloudellisesti hyvää toimeentuloa pitää todennäköisenä enää 43 % ja perheellistymistään 34 %. On ehkä oletettavaa, että vähintään vuoden työttömänä oleminen vähentää optimismia työllistymiseen ja taloudellisesti hyvään toimeentuloon, mutta tämän joukon pessimismi ulottuu myös opiskeluihin, perheellistymiseen, ystävien saamiseen ja elämään tyytyväisyyteen. Pitkäaikaistyöttömyys liittyy siis aineistossa varsin kokonaisvaltaisesti elämänuskon heikentymiseen.⁵

Huomion arvoista on se, että vain noin puolet (53 %) haastatelluista nuorista pitää todennäköisenä sitä, että he kymmenen vuoden kuluttua ovat tyytyväisiä elämäänsä. Luottamus tulevaisuuteen on avainasemassa sille, että jaksaa yrittää tehdä elämälleen jotain. Aiemman tutkimuksen mukaan luottamus tulevaan näyttää kaiken kaikkiaan nuorta suojaavalta tekijältä ennen kaikkea hyvinvoinnin matalammilla tasoilla (ks. myös Kallunki & Lehtonen, 2012). Tämä näkyy selvästi myös nyt tehdyissä haastatteluissa. Nuoret, jotka uskovat kymmenen vuoden kuluttua olevansa tyytyväisiä elämäänsä, antavat nykyiselle tyytyväisyydelle elämäänsä keskimäärin kouluarvosanan 8,0. Sen sijaan jos tämä usko puuttuu, on elämään tyytyväisyyden keskiarvo vain 6,6 (vrt. kuvio 26). Toinen tässä yhteydessä merkittävä havainto liittyy nuorten omiin käsityksiin syrjäytymisen syistä (kuvio 23): useampi kuin kolme neljästä katsoo syrjäytymisen johtuvan ainakin jonkin verran tulevaisuudenuskon puutteesta.

Oman ikäluokan taloudellinen tulevaisuus

Suomessa on usean sukupolven ajan jatkunut kehitys, jossa kukin uusi sukupolvi on edellistä vauraampi. Elintason kasvu on ollut eksponentiaalista, eli elintason kaksinkertaistuminen on vuosien 1860 ja 1980 välillä vienyt aina vähemmän aikaa. Viime vuosikymmeninä kasvu on hidastunut, ja nykyisellä talouskasvun vauhdilla kaksinkertaistumiseen menisi noin 60 vuotta. Erityisesti nuorten kotitalouksien tulot ovat kehittyneet heikosti, ja varsinkin Y-sukupolven nuorimpien eli 1985–1987 syntyneiden tulot ovat jäämässä jälkeen muista. Nykynuorista uhkaa jopa tulla ensimmäinen sukupolvi, jonka tulot jäävät edeltäjää heikommiksi (ks. Honkapohja 2016; Kinnunen & Mäki-Fränki 2016).

Nuorisobarometreissa on vuodesta 2004 lähtien selvitetty nuorten näkemyksiä siitä, arvelevatko he oman ikäluokansa taloudellisen tilanteen kehittyvän vanhempien sukupolvea paremmaksi, huonommaksi vai pysyvän samana. Vielä 2007 lähes joka toinen oli tässä suhteessa optimisti ja vain joka kymmenes pessimisti. Sen jälkeen tilanne on muuttunut radikaalisti, ja optimistien ja pessimistien osuudet kaikkien nuorten otoksessa ovat yhtä suuret.

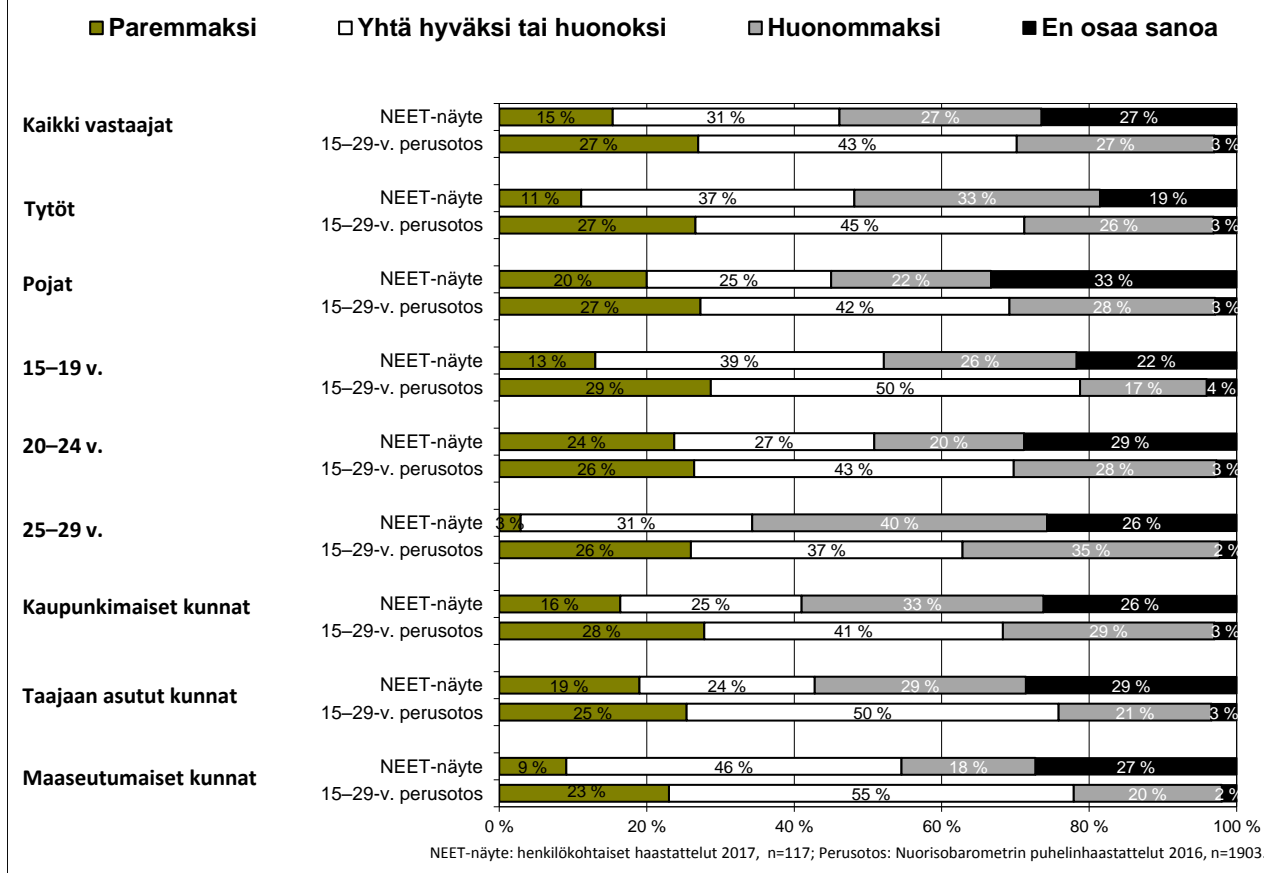
Nuorison näkemykset näyttävät siis kulkevan käsi kädessä talouskehityksen suurten linjojen kanssa. Vaikka kysymys kirjaimellisesti koskeekin koko oman ikäluokan tulevaisuutta, vastaukset peilaavat selvästi myös haastatellun nuoren omaa tilannetta. Työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten näytteessä vain 15 % vastaajista uskoo ikäluokansa taloudellisen tilanteen kehittyvän paremmaksi kuin edeltävällä polvella ja vähintään 12 kuukautta työttömänä olleista enää noin joka kymmenes on tätä mieltä. Usko omaan

⁵ Pitkäaikaistyöttömät ovat tässä aineistossa myös tyytymättömämpiä elämäänsä ja sen moniin eri osa-alueisiin ja heidän luottamuksensa niin kanssaihmiisiin kuin omaan tulevaisuuteenkin on muita heikompaa. He tuntevat muita vähemmän yhteenkuuluvuuden tunnetta suomalaisen yhteiskuntaan ja usko omaan elämään liittyviin vaikutusmahdollisuuksiin on matalalla tasolla. Työttömyyden pitkiytymisen vaikuttaa siis synkentävän tulevaisuudennäkymiä monin tavoin.

taloudelliseen toimeentuloon (kuvio 9) on vahvasti kytköksissä luottamukseen oman ikäluokan taloudellisen tilanteen kehittymiseen.

Kuviosta 10 nähdään, että NEET-näytteessä taloudellisen kehityksen suhteen tytöt ovat epäileväisempiä kuin pojat. Koko nuorisoon näytteessä vastaavaa eroa ei havaita. Ikäryhmien erot näiden vertailuryhmien välillä ovat vielä suurempia. NEET-näytteen 25–29-vuotiaista ei juuri kukaan usko ikäluokansa taloudellisen aseman parantumiseen. Kyynisyys on niin suurta, että se vaatii hieman pohdintaa. Nuorisobarometrien koko 15–29-vuotiaiden otoksissa oman ikäluokan taloudellisen aseman kohentumista epäilivät ennen 2008 taloustaantumaa kaikkea nuorimmat, alle 20-vuotiaat vastaajat. Sen jälkeen tilanne on kääntynyt nurin, sillä nyt myös Nuorisobarometreissa epäileväisimpiä ovat vanhimmat, 25–29-vuotiaat vastaajat. Herää kysymys siitä, liittyykö luottamus aineellisen vaurauden kasvun jatkumiseen ennen kaikkea ikään vai kohorttiin. Kymmenen vuotta sitten teini-ikäisiä olleet kun ovat nyt kyselyn vanhinta kohderyhmää. Sama 1980-luvun jälkipuoliskolla syntyneiden kohortti oli niin nyt kuin kymmenen vuoden takaisessa kyselyssäkin epäileväisimpiä ikäluokkansa taloudellisen aseman paranemisen suhteen. Erotuvatko tuolloin syntyneet sitten eräänlaisena kyynisenä ikäluokkana nimenomaan Suomen viimeaikaisiin taloustrendeihin liittyvien omien kokemustensa takia, onkin vaikeampi kysymys. 1990-luvun laman aikaan he olivat pikkulapsia, vuoden 2008 finanssikriisistä alkaneen talouden taantumien alkaessa noin parikymppisiä, ja osa heistä on valmistunut huonosti vetäville työmarkkinoille.

Kuvio 10. "Uskotko oman ikäluokkasi taloudellisen aseman tulevaisuudessa kehittyvän huonommaksi, paremmaksi vai yhtä hyväksi kuin vanhemmilla ikäluokilla?" (%)

2.4 Osallisuus

Luottamus omiin vaikutusmahdollisuuksiin

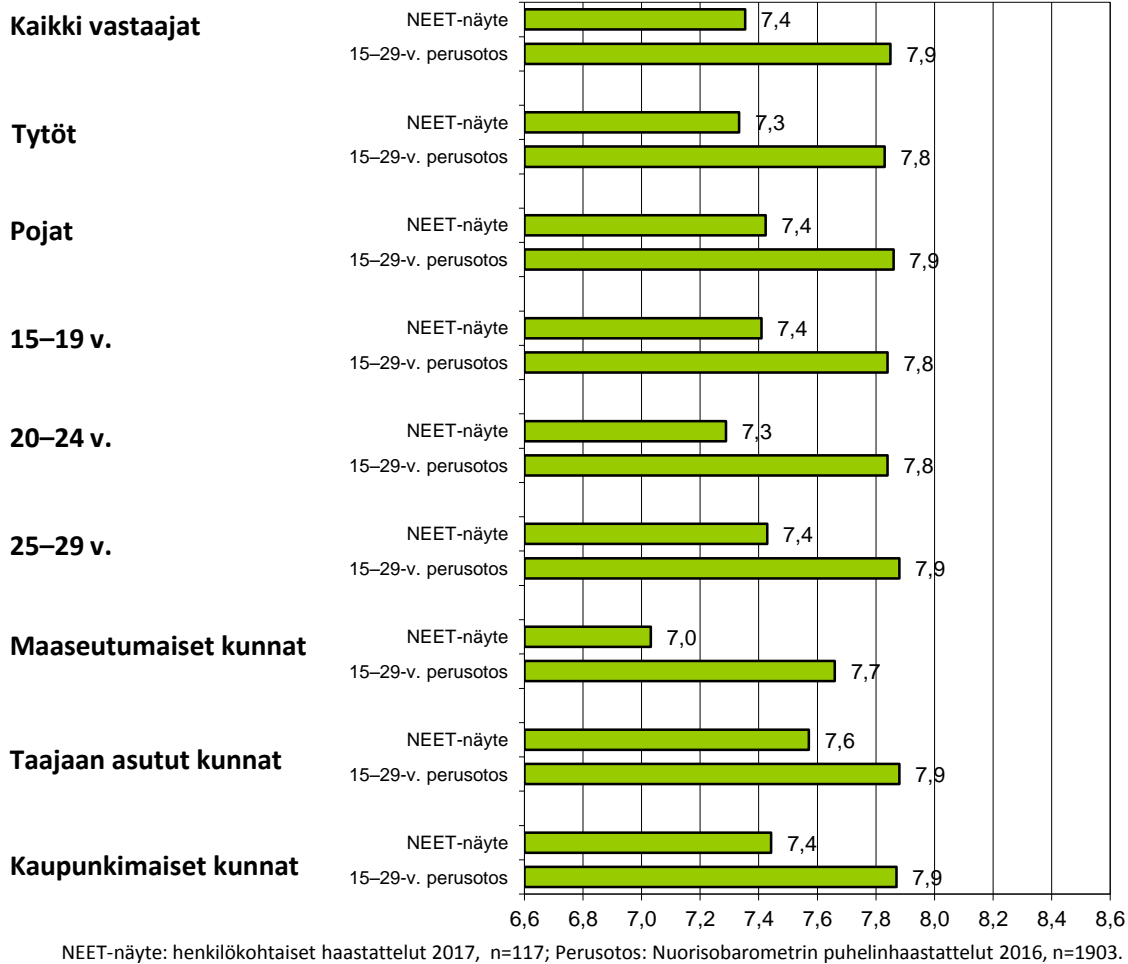
Nuorten uskoa omaan elämään liittyviin vaikutusmahdollisuuksiin mitattiin kysymyksellä ”Miten paljon uskot voivasi vaikuttaa oman elämäsi kulkuun?” Vastaukset pyydettiin kymmenportaisella asteikolla, jossa 1 = en lainkaan ja 10 = paljon. Vaikutusmahdollisuuksia ei haastattelutilanteessa määritelty, joten kukin on saanut ymmärtää ne haluamallaan tavalla.

Kaiken kaikkiaan NEET-nuorten usko omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa vaikuttaa suhteellisen vahvalta keskiarvon ollessa 7,4 (kuvio 11). Työn ja koulutuksen ulkopuoliset nuoret jäivät kuitenkin jonkin verran Nuorisobarometrin kaikkien nuorten otoksen vastaavasta keskiarvosta, joka oli 7,9. NEET-näytteessä asteikon heikkoja vaikutusmahdollisuuksia kuvaavaan päähän 1–5 itsensä sijoitti 16 % vastaajista, kun Nuorisobarometrissa vastaava osuus oli 7 %.

Kummassakaan vertailuryhmässä ei tyttöjen ja poikien uskossa vaikutusmahdollisuuksiinsa ole eroja, ei myöskään eri-ikäisillä nuorilla. Kuntatyyppien vertailussa maaseutumaisissa kunnissa luottamus näyttää heikommalta. Jostain syystä uskonpuutetta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa kokevat niin NEET-aineistossa kuin Nuorisobarometrissakin erityisesti maaseudulla asuvat tytöt.

Nuoret, jotka uskovat voivansa vaikuttaa oman elämänsä kulkuun, ovat taipuvaisia luottamaan myös toisiin ihmisiin (vrt. kuvio 6) ja suhtautumaan optimistisesti omaan tulevaisuuteensa (vrt. kuvio 7). He ovat keskimääräistä tyytyväisempiä elämäänsä (kuvio 26) ja pitävät yhteiskuntaa muita reilumpana (kuvio 19). Myös usko omaan työllistymiseen ja taloudelliseen pärjäämiseen on heillä keskimääräistä voimakkaampaa (vrt. kuvio 9). Vaikutussuuntien pohdinta ei aina ole helppoa. Lisääkö usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin optimismia tulevaisuuden suhteen, vai onko aineistossa havaitun yhteyden oikeampi tulkinta se, että optimistinen asenne lisää luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiin? Eri luottamuksen mittareiden voimakas linkittyminen on joka tapauksessa syytä panna merkille, varsinkin kun otetaan huomioon luottamuksen keskeisyys niin yksilön kuin yhteiskunnan hyvinvoinnille.

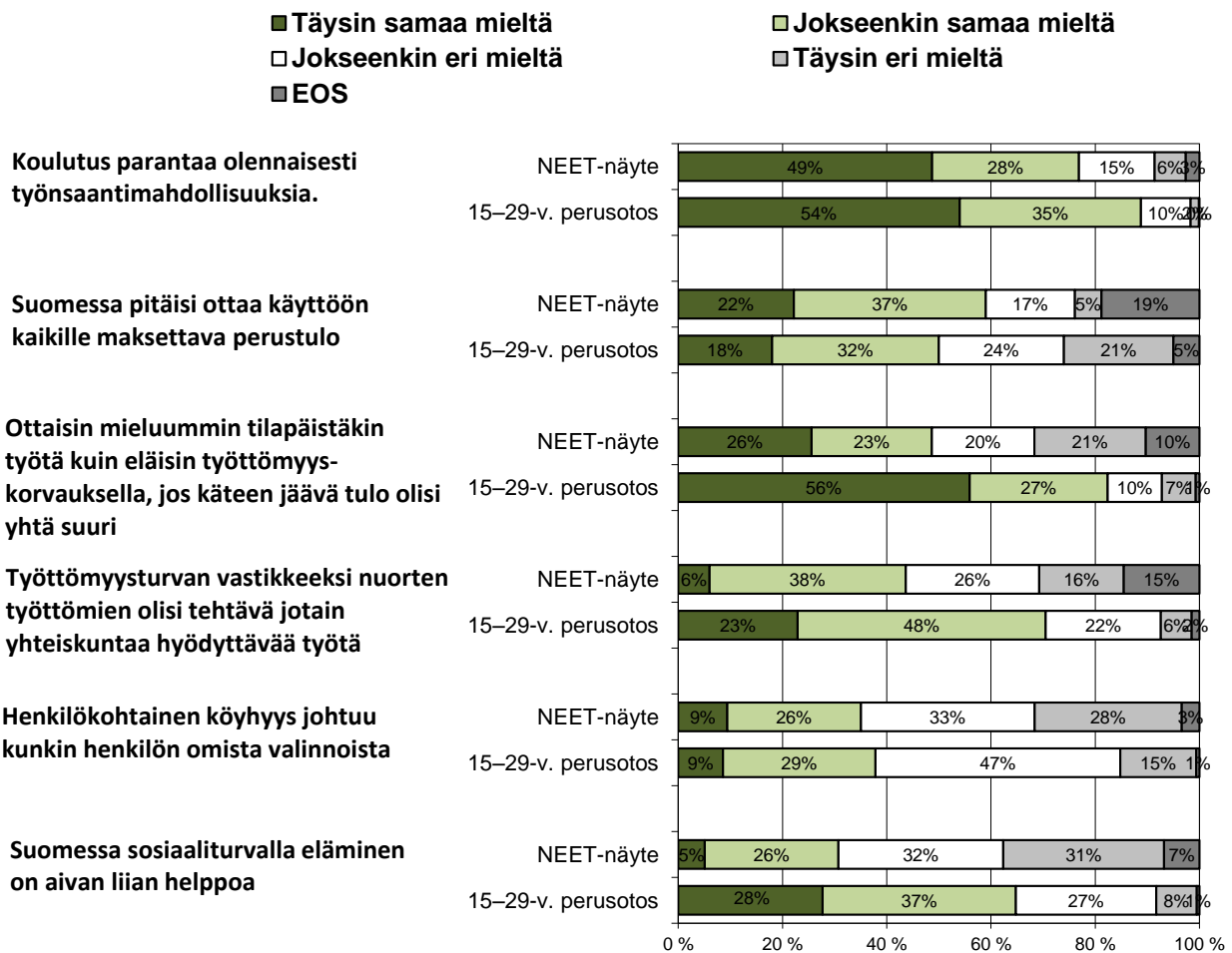
**Kuvio 11. "Miten paljon uskot voivasi vaikuttaa oman elämäsi kulkuun?"
(Asteikko 1–10, jossa 1=en lainkaan ja 10=paljon, keskiarvot)**

Aineiston pitkäaikaistyöttömien usko mahdollisuuksiin omaan elämään vaikuttamiseen on heikkoa (keskiarvo 7,0). Vaikka kaikki haastatellut nuoret lähtökohtaisesti ovat työn ja koulutuksen ulkopuolisia, eroavat vähintään 12 kuukautta yhtäjaksoisesti työttömänä olleet muista tilastollisesti merkitsevästi.

Asenteita työhön ja koulutukseen

Kuvio 12. Koulutukseen ja työhön liittyviä näkemyksiä. (%)

NEET-näyte: henkilökohtaiset haastattelut 2017, n=117; Perusotos: Nuorisobarometrin puhelinhaastattelut 2016, n=1903.

Useampi kuin kolme neljästä allekirjoittaa väitteen siitä, että koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia. Työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten asenteet eivät tässä juuri poikkea muista nuorista. Koulutususkon on siis hyvin korkealla tasolla myös niillä, jotka eivät itse syystä tai toisesta joko ole joko hankkineet peruskoulun jälkeistä tutkintoa tai jotka tutkinnon hankittuaan eivät ole työllistyneet.

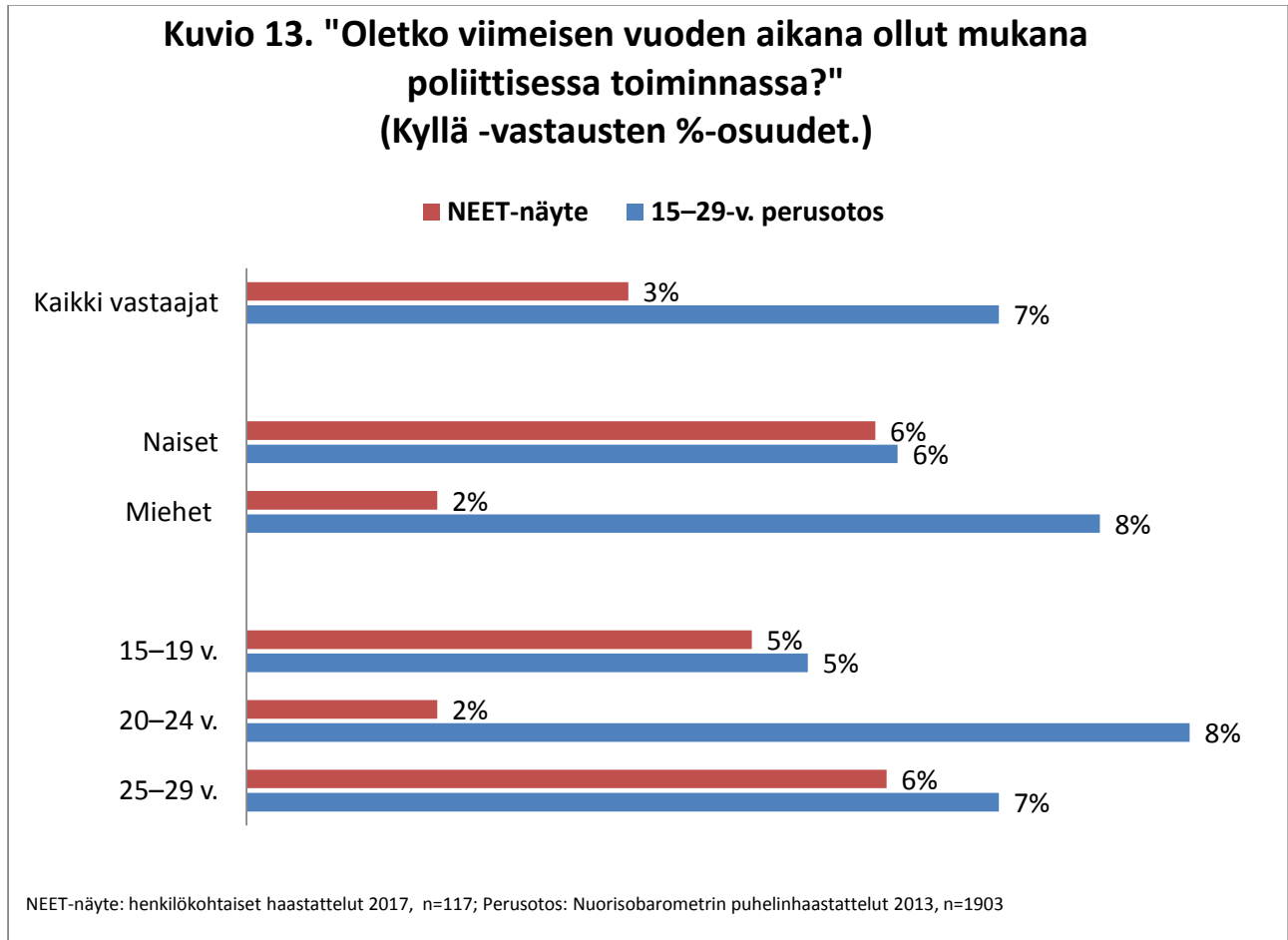
Näkemyserot perustulosta eivät vertailuryhmissä juuri poikkea toisistaan. Kiinnostava yksittäiskohta on siinä, etteivät työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten näkemykset eroa muista siinä, johtuuko henkilökohtainen köyhyys ensisijaisesti omista valinnoista vai ei. Kuitenkin tämän ryhmän koettu taloudellinen tilanne on hyvin heikko muihin verrattuna (vrt. kuvio 26).

Erot työn ja koulutuksen ulkopuolisten ja muiden saman ikäisten välillä paikantuvat kysymyksiin sosiaaliturvasta. Siinä missä lähes kaksi kolmesta perusotoksen nuoresta allekirjoittaa väitteen sosiaaliturvalla elämisen liiallisesta helppoudesta, NEET-nuorista tätä mieltä on harvempi kuin joka kolmas. Työn ja koulutuksen ulkopuolisista huomattavasti muita harvempi on myös sitä mieltä, että nuorten työttömien tulisi tehdä jotain hyödyllistä työttömyysturvan vastineeksi. Selvästi harvempi nyt haastatelluista kuin perusotoksen nuorista sanoo ottavansa mieluummin työtä kuin elävänsä

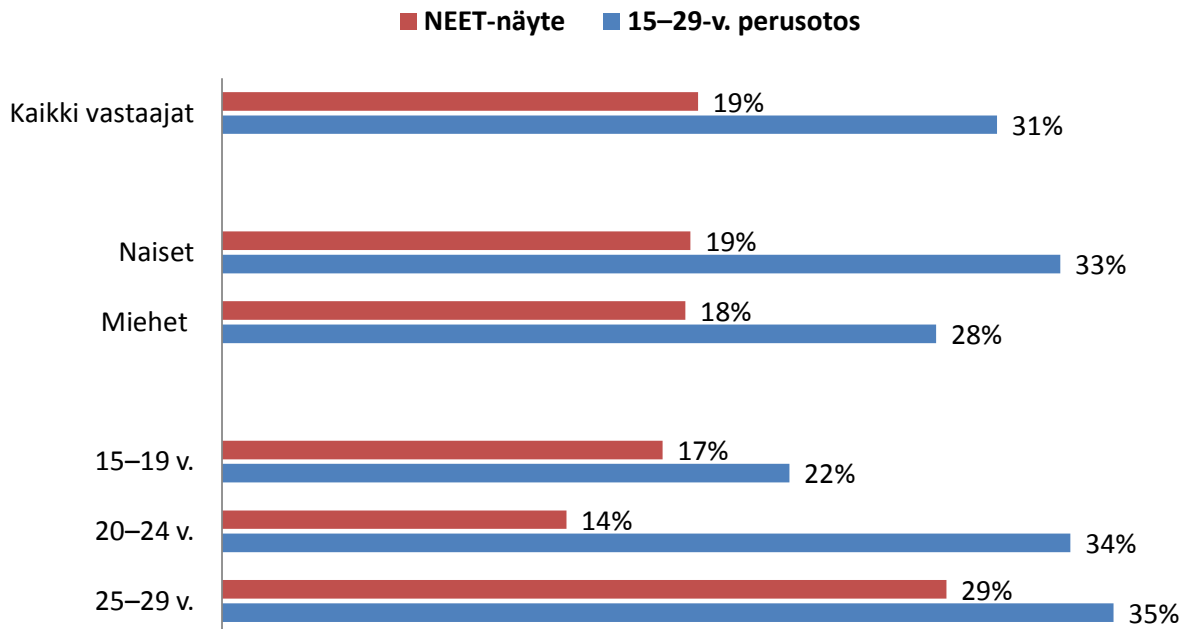

työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri. Tulosten tulkinnassa on hyvä muistaa, että tämänkaltaisiin väitteisiin on erilaista ottaa kantaa yleisellä hyvinvointivaltio- ja työasenteita kuvaavalla tasolla, kuin tilanteessa, jossa vastaaja itse elää tukien varassa ja joutuu pohtimaan esitettyjä kysymyksiä selvästi konkreettisemmin.

Vaikuttamisen tavat

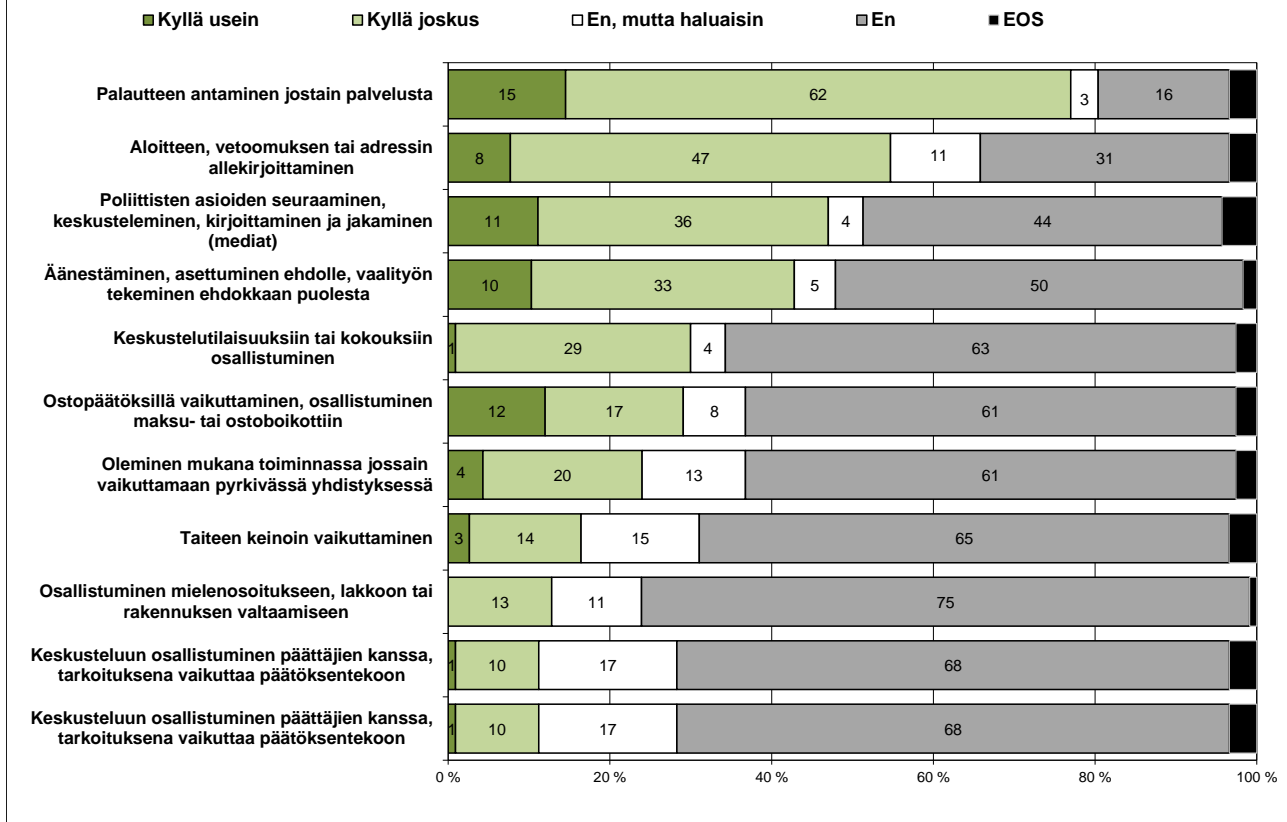
**Kuvio 14. "Oletko viimeisen vuoden aikana pyrkinyt vaikuttamaan sinulle tärkeisiin yhteiskunnallisiin asioihin? "
(Kyllä -vastausten %-osuudet.)**

NEET-näyte: henkilökohtaiset haastattelut 2017, n=117; Perusotos: Nuorisobarometrin puhelinhaastattelut 2013, n=1903.

Sekä mukana oleminen politiikassa (kuvio 13) että muuten yhteiskunnallisiin asioihin vaikuttaminen (kuvio 14) ovat selvästi harvinaisempia NEET-nuorten näytteessä kuin kaikkien 15-29-vuotiaiden otoksessa. Erot paikantuvat poikiin ja 20-24-vuotiaiden ikäryhmään. Varsinkin pojat tuntuvat vierastavan politiikkaa. Osallistuminen kuvion 15 esittelemiin laajemmin ja tarkemmin kuvailtuihin vaikuttamistapoihin antaa kuitenkin aktiivisemmän kuvan työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten osallisuudesta yhteiskunnalliseen toimintaan.

Kuvio 15. "Oletko vaikuttanut seuraavilla tavoilla?" (%)

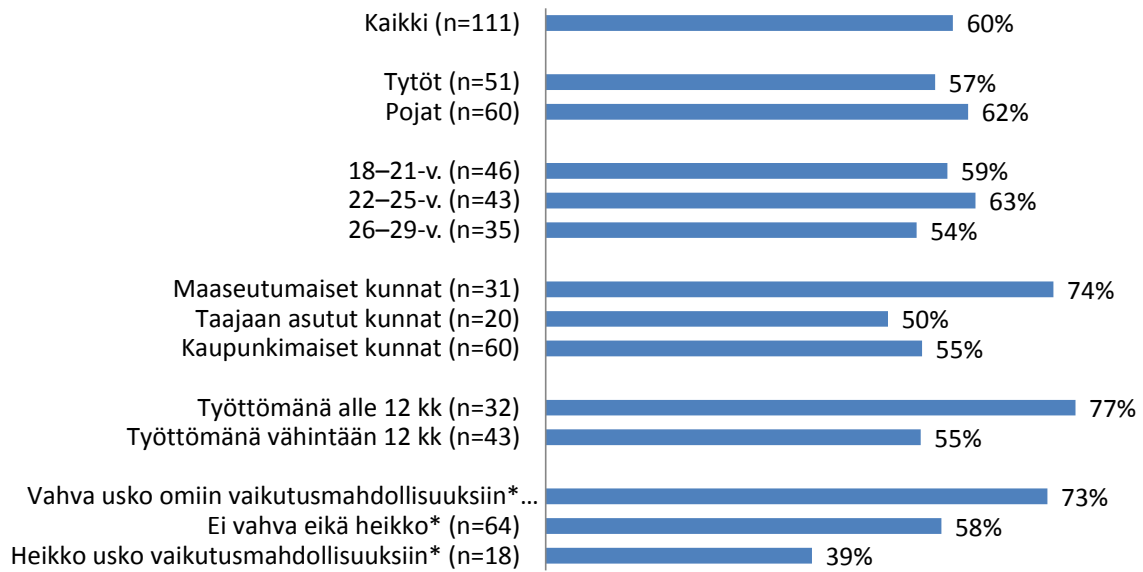
Äänestäminen ja passiivisuuden syyt

Äänestämättä jättämisen yleisyys

Nyt haastatelluista nuorista 60 % sanoo jättäneensä tai aikovansa jättää usein äänestämättä (kuvio 16). Osuus kuulostaa suurelta, mutta on todennäköisesti enemmän liian pieni kuin suuri. Sähköisen äänioikeusrekisterin kokeilun myötä on saatavilla ikäryhmittäistä tietoa toteutu neesta äänestyskäyttäytymisestä, joka 18–30-vuotiaiden kohdalla on osoittautunut hyvin matalaksi. Esimerkiksi todellinen äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa 2012 oli 18–30-vuotiaiden ikäryhmässä vain noin 33 % (Blais ym. 2013). Kuviossa 17 iän ja sukupuolen mukaiset erot ovat pieniä, mutta yllättävänä havaintona pitkäaikaistyöttömät sanovat jättävänsä harvemmin äänestämättä kuin muut aineiston nuoret.

Toinen erikoinen tulos on se, että luottamus omiin vaikutusmahdollisuuksiin oman elämän suhteen korreloi negatiivisesti äänestysaikeiden kanssa. Kun uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiin tarkastellaan eri vaikuttamistapojen kanssa (kuvio 15) vastaava ero löytyy vain suhteessa äänestämiseen ja järjestötoimintaan. Ehkä nämä muodollisen vaikuttamisen ja edustuksellisen demokratian muodot ovat pysyneet etäällä, eikä niitä muiden vaikuttamismuotojen tapaan ole pystytty tuomaan osaksi nuorten maailmaa. Tai nuoret saavat näihin institutionaalisempiin vaikuttamistapoihin osallistumisesta jotain sellaista, joka ei ensisijaisesti liity ainakaan omaan elämään liittyviin vaikuttamiskokemuksiin. Teoreettisesti ajateltuna järjestötoiminnassa tärkeintä voi olla esimerkiksi ystävien seura. Äänestämässä osallistumisen peruste saattaa ensisijaisesti olla esimerkiksi kansalaisvelvollisuuden täyttäminen – ei niinkään omaan elämään vaikuttaminen.

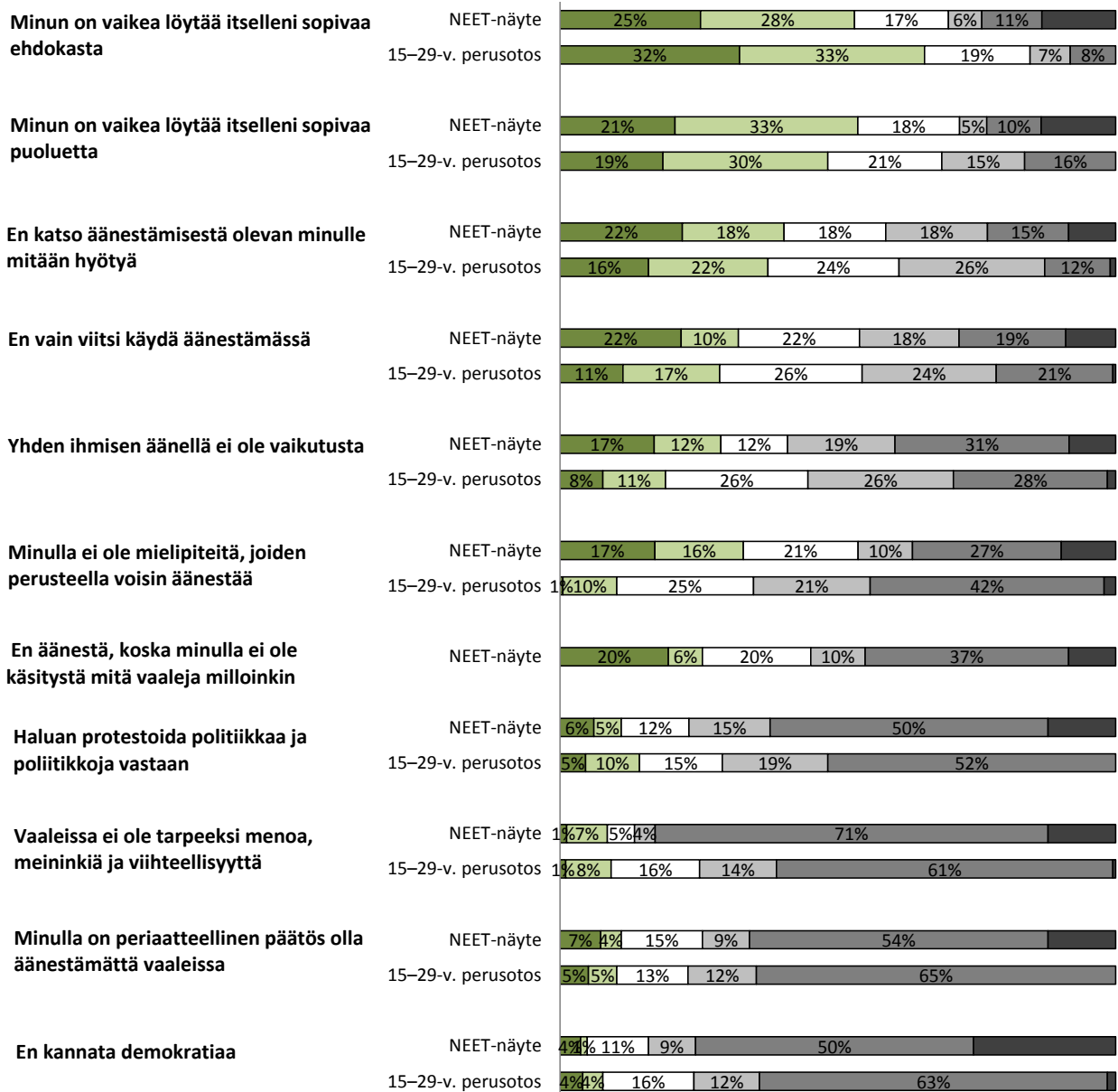
Kuvio 16. "Oletko jättänyt tai aiotko jättää usein äänestämättä kunta-, eduskunta- tai presidentinvaaleissa?" (%)

* K13 arvot 1 -5=heikko; 6-8=ei vahva eikä heikko; 9,10=vahva.

Kuvio 17. "Kuinka tärkeiksi arvioit seuraavat syyt päätöksellesi jättää äänestämättä?" (%)

■ Erittäin tärkeä ■ Melko tärkeä □ Siltä väliltä ■ Melko vähän tärkeä ■ Ei lainkaan tärkeä ■ Ei osaa sanoa

* Perusotoksessa kysytty vain niiltä kuntavaaleissa 2012 äänestämättä jättäneiltä nuorilta, joiden äänestämättömyys perustui omaan päätökseen eikä esteeseen. (n=195). NEET-näytteessä kysytty niiltä, jotka jättävät äänestämättä joskus tai aina (K17a)

NEET-näyte: henkilökohtaiset haastattelut 2017, 18 v. täyttäneiden n=83; Perusotos: Nuorisobarometrin puhelinhaastattelut 2014, 18 v. täyttäneiden n=1559.

Äänestämättömyyden syyt

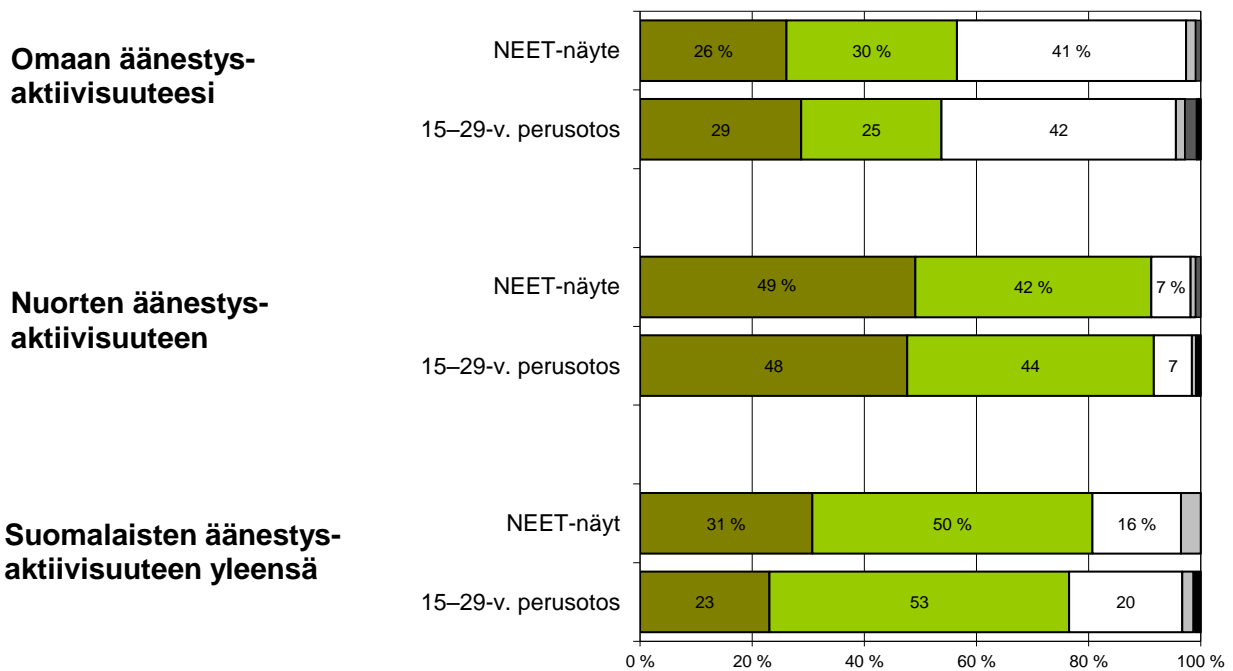
Kuviossa 17 verrataan eri syiden tärkeyttä jättää äänestämättä NEET-näytteessä ja kaikkien vastaajien otoksessa. Erot ovat pääosin pieniä. Molemmassa ryhmässä vaikeus löytää itselle sopivaa ehdokasta tai puoluetta ovat selvästi tärkeimmät syyt, ja hyvin harvalla on jyrkkiä periaatteellisia syitä olla äänestämättä. Vain muutama prosentti ilmoittaa, ettei kannata demokratiaa. Työn ja koulutuksen ulkopuolisissa nuorissa

ei tälläkään mittarilla havaita radikaalimpia näkemyksiä kuin muilla vaaleissa nukkuvilla. NEET-näytteessä on kyllä jonkin verran enemmän kyynisyyttä, sillä useammalle tärkeä passiivisuuden syy on se, ettei vain viitsi käydä äänestämässä tai ettei yhden ihmisen äänellä ole vaikutusta. Suurin ero liittyy väitteeseen ”Minulla ei ole mielipiteitä, joiden perusteella voisin äänestää”, jota NEET-näytteessä pitää ainakin melko tärkeänä äänestämättömyyden syynä joka kolmas, 18–29-vuotiaiden näytteessä vain noin joka kymmenes.

Nettiäänestämisen vaikutus

Kuvio 18. "Jos äänestäminen olisi mahdollista Internetin kautta, miten arvioisit sen vaikuttavan seuraaviin asioihin?" (%)

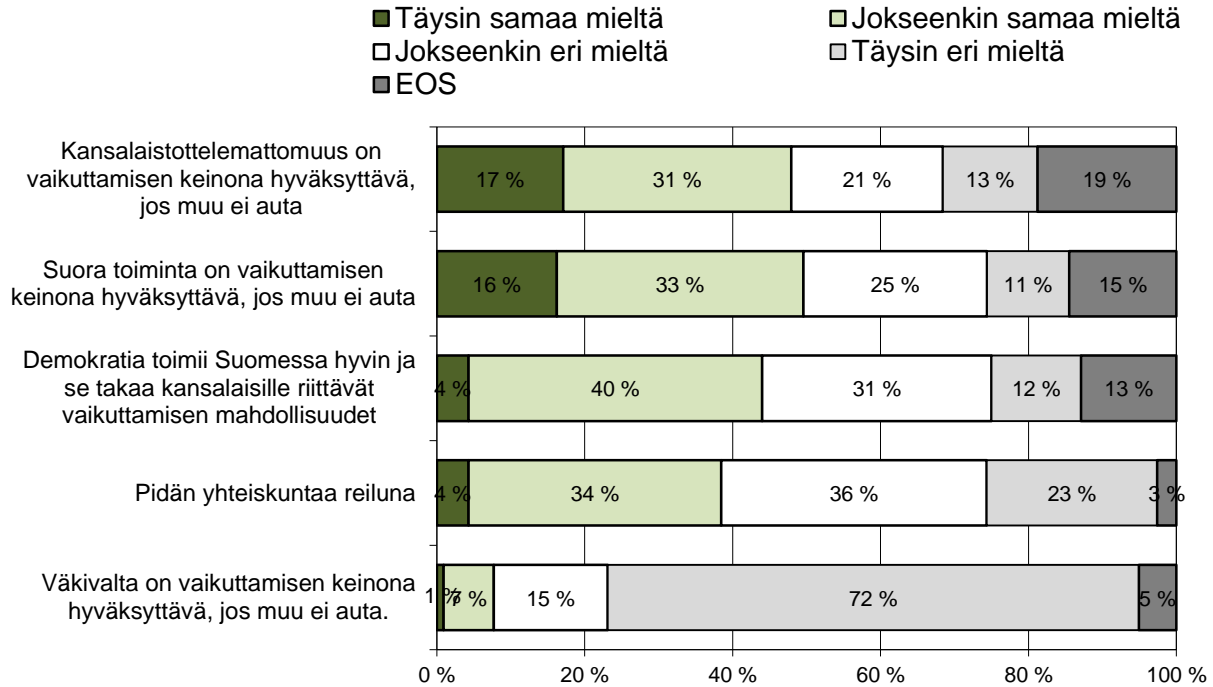
■ Lisäisi selvästi   ■ Lisäisi hieman   □ Ei vaikutusta
 □ Vähentäisi hieman   ■ Vähentäisi selvästi   ■ EOS

NEET-näyte: henkilökohtaiset haastattelut 2017, n=117; Perusotos: Nuorisobarometrin puhelinhaastattelut 2008, n=1900

Vaikuttamisen rajat

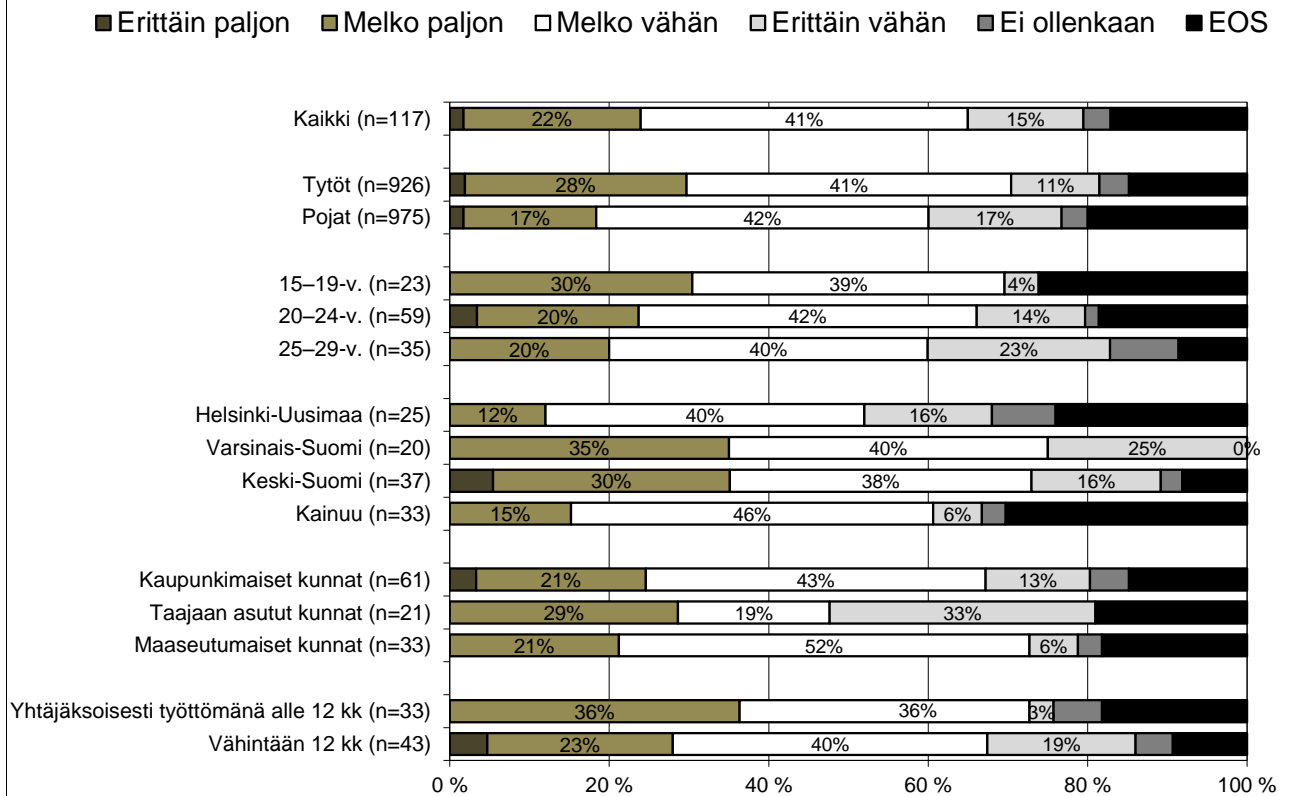
Kuvio 19. Näkemyksiä vaikuttamisen rajoista ja demokratian toimivuudesta. (%)

Kuviossa 19 hahmottuvat eräänlaiset haastateltujen nuorten vaikuttamistapojen hyväksyttävyyden rajat. Jos muu ei auta, sekä kansalaistottelemattomuuden että suoran toiminnan hyväksyy noin puolet. Väkivaltaan vaikuttamisen keinona sen sijaan suhtaudutaan yleisesti hyvin kielteisesti, sillä 72 % on sen hyväksyttävyydestä täysin eri mieltä, lähes yhdeksän kymmenestä ainakin jokseenkin eri mieltä. Ainakaan tällä mittarilla ei työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten ylivoimaisessa enemmistössä ole havaittavissa väkivaltaisen radikalisoitumisen merkkejä. Pieni väkivallan hyväksyvien joukko (n=9) painottuu poikiin (n=6), 20–24-vuotiaisiin (n=5) ja Helsingissä asuviin (n=6).

Huomion arvoista on, että vain vähemmistö (38%) pitää yhteiskuntaa reiluna. Tämä vertautuu kysymykseen syrjäytymisen syistä (liite 2), jossa on raportoitu nuorten antamat perustelut sille, miksi kokevat olevansa mahdollisesti jossain määrin syrjäytyneitä.

Kuvio 21. "Koetko päättäjien olevan kiinnostuneita nuorten asioista?" (%)

2.5 Syrjäytyminen ja elämänhallinta

Oma syrjäytyminen

Työn ja koulutuksen ulkopuolisuutta pidetään usein syrjäytyneisyyden määritelmänä, mutta nuorten omaa kokemusta omasta syrjäytymisestä ei aiemmin juuri ole selvitetty. Tähän puutteeseen saatiin lisävalaistusta kysymällä nyt haastatelluilta etsivän nuorisotyön kohteena olevilta nuorilta: ”Nykyään puhutaan paljon nuorten syrjäytymisestä. Pidätkö itseäsi syrjäytyneenä?” Vastausvaihtoehdot annettiin 5-portaisella asteikolla.

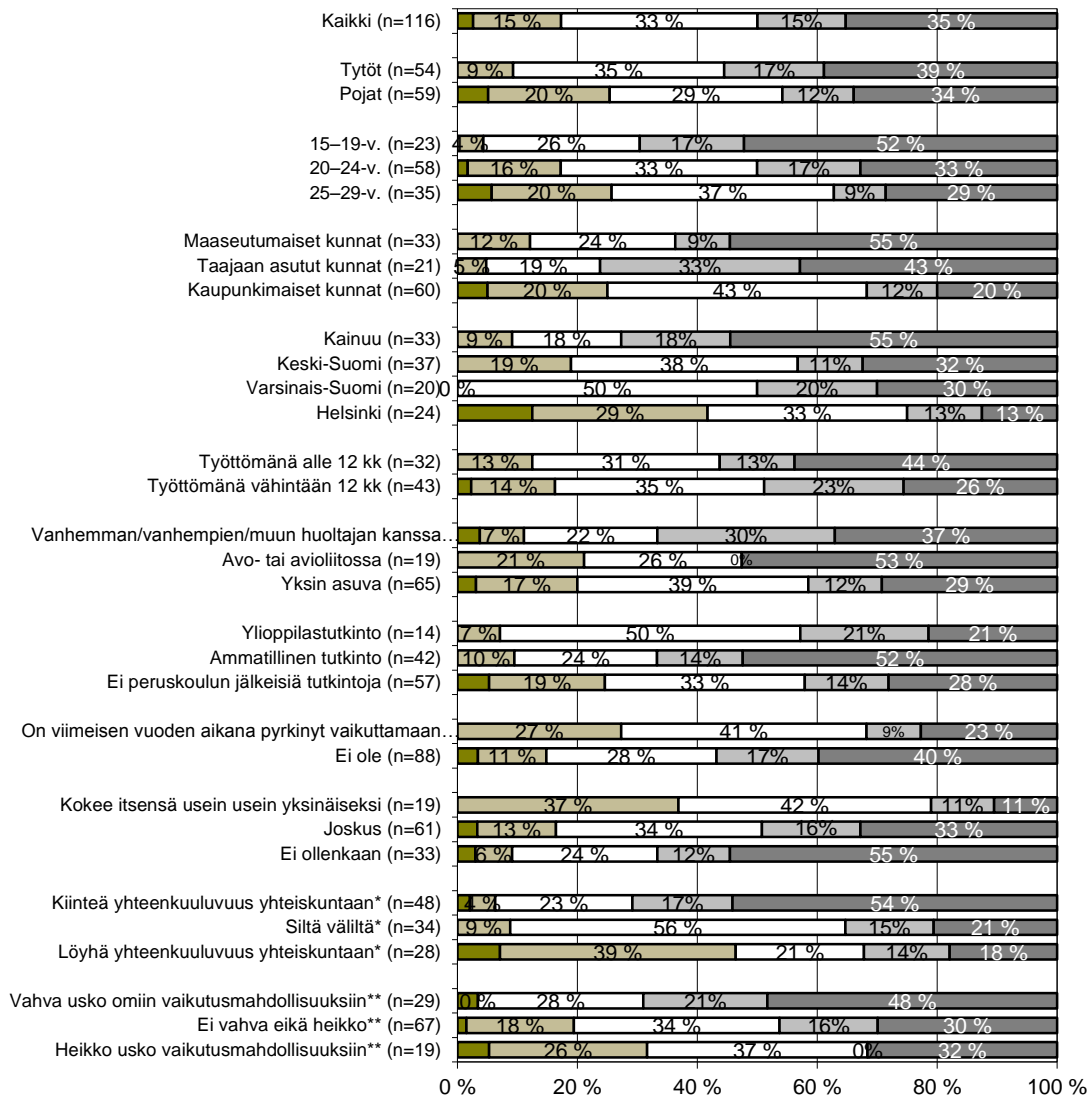
Erittäin harva (3 %) kokee itsensä täysin syrjäytyneeksi. Melko syrjäytynyt kokee olevansa joka kuudes, jonkin verran syrjäytynyt jo joka toinen. Vastaavasti puolet NEET-nuorista kokee itsensä vain vähän tai ei ollenkaan syrjäytyneeksi.

Oleellista lisävalaistusta syrjäytymiskokemuksien taustoista saadaan avoimista vastauksista, joita nuoret ovat antaneet kuvailemaan miksi he kokevat tai eivät koe itsensä syrjäytyneiksi. Liitteen 2 vastauksista hahmottuu osin lohduton, osin toiveikas kuva. Avainasemassa syrjäytymiskokemuksilta suojaavina tekijöinä vaikuttavat olevan yhtäältä oma aktiivisuus, toisaalta toimivat ihmissuhteet. Ystävien merkitys korostuu myös kuvion 23 strukturoiduissa vastauksissa syrjäytymisen syistä.

Kuvio 22. "Pidätkö itseäsi syrjäytyneenä?"

■ Täysin   ■ Melko paljon   □ Jonkin verran   □ Vähän   ■ Ei ollenkaan

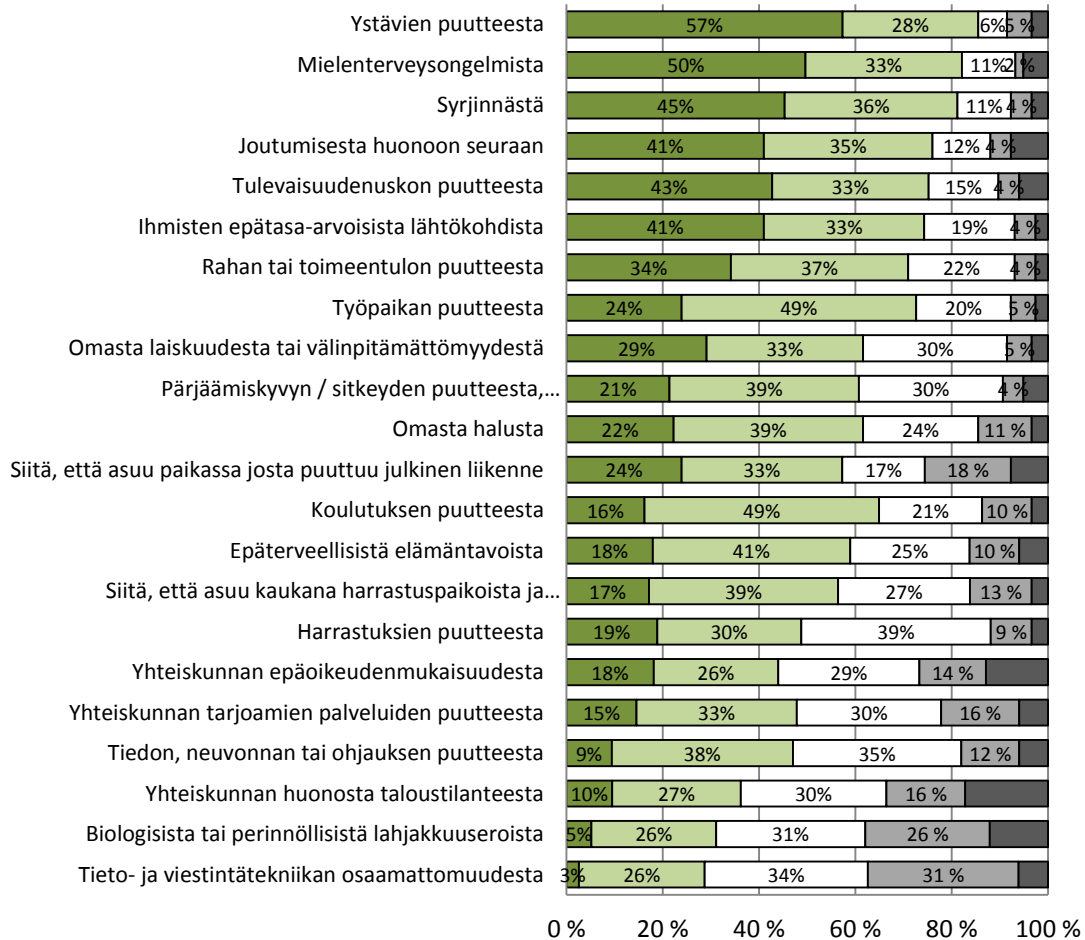

* K7 arvot 4,5=kiinteä; 3=siltä väliltä; 1,2=löyhä.

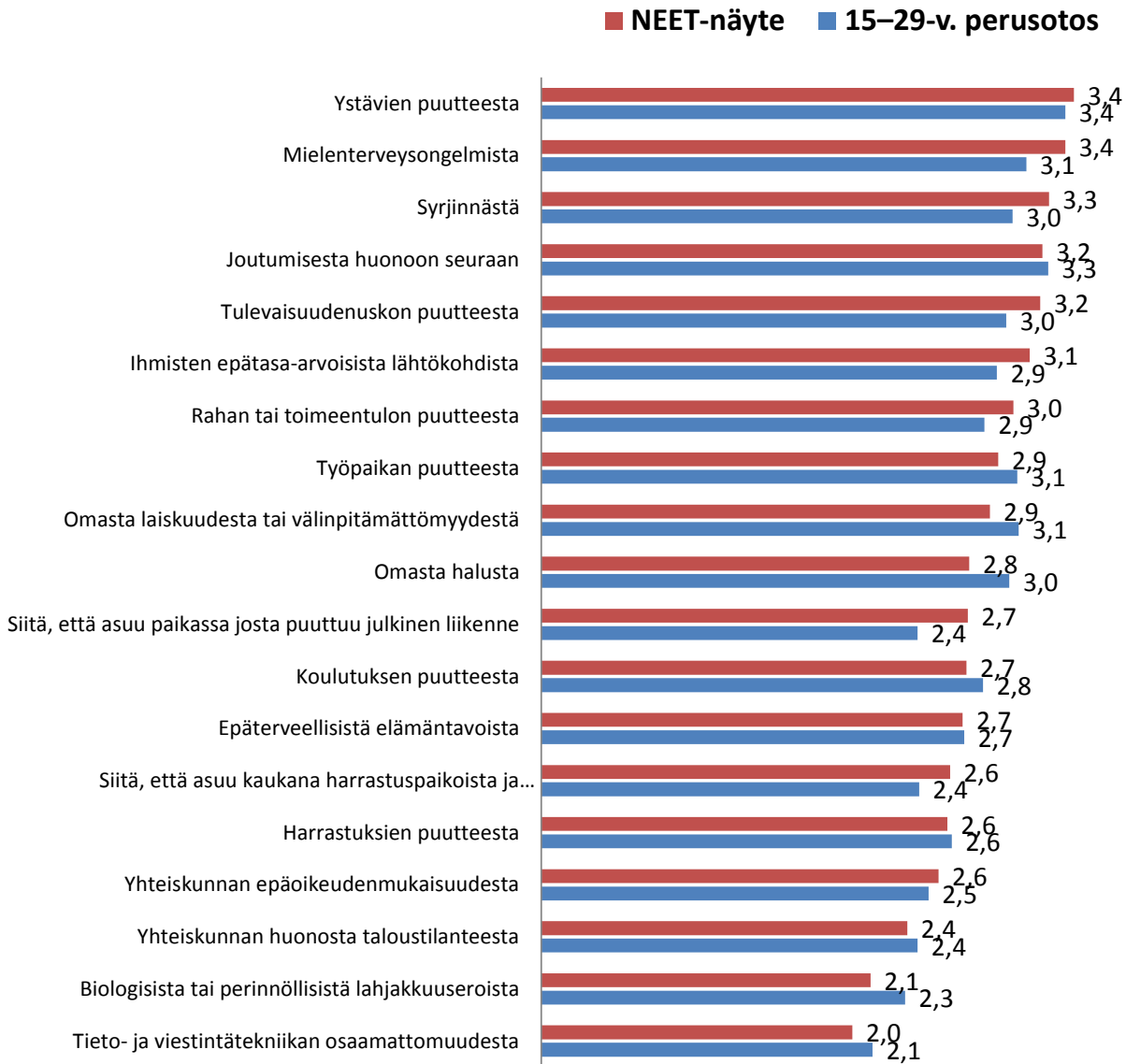
** K13 arvot 1-5=heikko; 6-8=eivät vahva eikä heikko; 9,10=vahva.

Kuvio 23. "Missä määrin syrjäytyminen johtuu mielestäsi seuraavista asioista?" (%)

■ Paljon   ■ Jonkin verran   □ Vähän
■ Ei lainkaan   ■ Ei osaa sanoa

Kuvio 24. "Missä määrin syrjäytyminen johtuu mielestäsi seuraavista asioista?" (1=ei lainkaan, 4=paljon, keskiarvot)

NEET-näyte: henkilökohtaiset haastattelut 2017, n=117; Perusotos: Nuorisobarometrin puhelinhaastattelut 2014, n=1903.

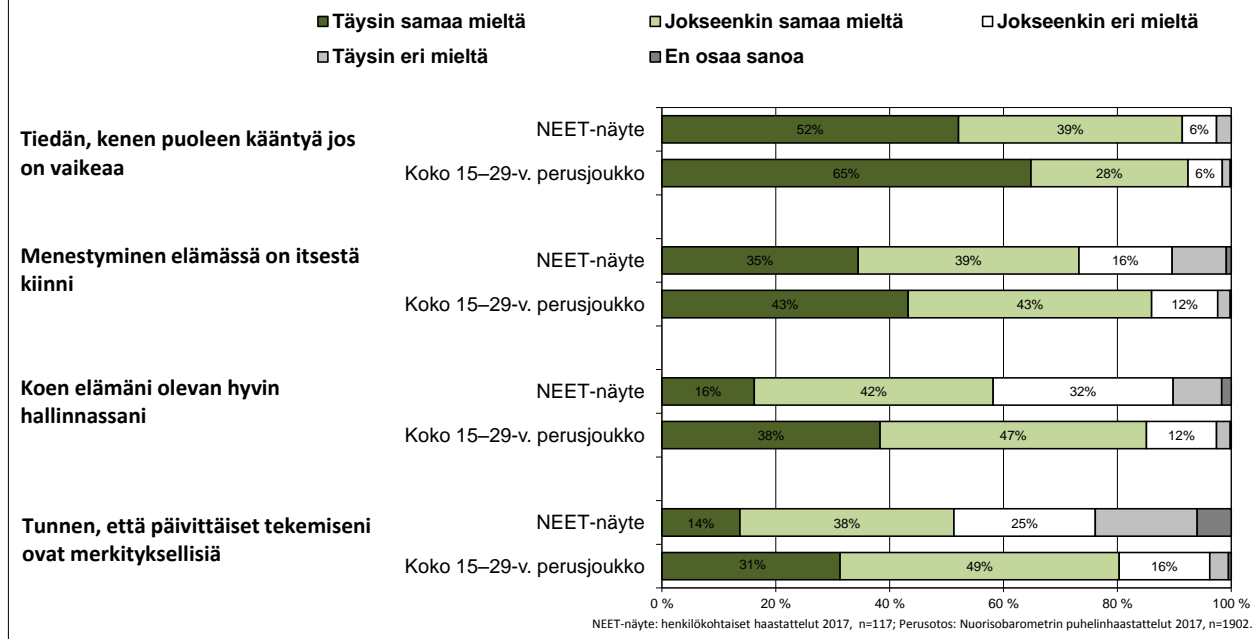
Syrjäytymistä ei haastatteluissa määritelty vastaajille mitenkään, eikä sille edes ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Syrjäytymisestä tekee monitahoisen jo se, että määrittely-yrityksissä menevät helposti syyt ja seuraukset sekaisin. Onko esimerkiksi pitkäaikaistyötön määritelmän mukaan syrjäytynyt, vai onko pitkäaikaistyöttömyys syrjäytymisen syy? Käsitteellisesti syrjäytymiseen liittyy ulkopuolisuus jostain, osallisuuden käänttöpuoli. Selvittämällä syrjäytymisen syitä, saadaan samalla kuvaa siitä, mitä nuoret syrjäytymisellä tarkoittavat, eli mistä he kokevat syrjäytyneiden syrjäytyvän.

Nuorten näkemyksiä syrjäytymisen syistä on Nuorisobarometreissa seurattu jo 20 vuoden ajan, ja koko tämän ajan ystävien puute on noussut keskeisimmäksi tekijäksi. Tämän voi tulkita merkiksi siitä, että syrjäytyminen on nuorten mielestä ennen kaikkea ulosjäämistä sosiaalisesta elämästä. Sosiaalisten verkostojen korostuminen niin kuvioissa 23 ja 24 kuin avoimissa vastauksissa oman syrjäytymistason selityksistä (liite 2) on huomion arvoista, sillä tilastollisissa syrjäytymisen määritelmässä lähdetään yleensä

palkkatyön ja opiskelun ulkopuolisuudesta. Työn tai koulutuksen puute eivät kuitenkaan nuorten omista näkemyksissä nouse syrjäytymissyiden kärkeen.

Arjen- ja elämänhallinta

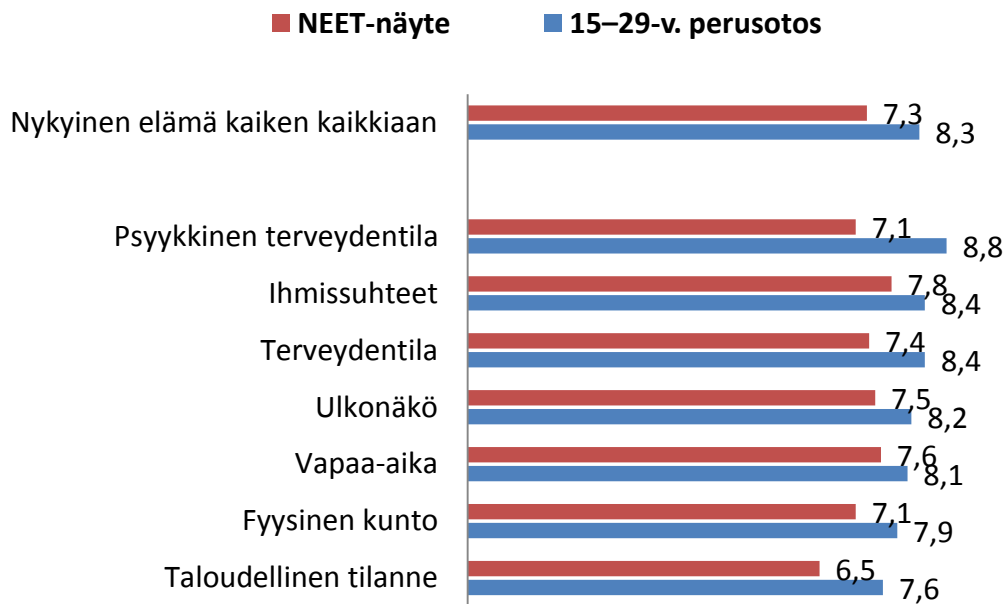
Kuvio 25. Elämän- ja arjenhallintaan liittyviä väitteitä. (%)

Arjenhallintaan kuuluu varsinaisten rutiinien lisäksi luottamus siihen, että arkipäivän prosessit ovat hallinnassa, myös vaikeuksien sattuessa. Kuviossa 25 on osoittimia, jotka ovat sukua mielialakyselyissä käytetyille mittareille elämänhallinnasta ja selviytymisestä, pystyvyyden tunteesta, itsetunnosta ja sosiaalisesta luottamuksesta. Kuvion 25 vertailu Nuorisobarometrin perusotoksen nuoriin osoittaa, että NEET-nuoret kokevat arkensa mielekkyyden muita heikommaksi ja itsensä muita kyvyttömämmäksi vaikuttamaan omaan elämäänsä liittyviin ratkaisuihin.

2.6 Tyytyväisyys

**Kuvio 26. Tyytyväisyys eri elämäalueisiin.
(Kouluarvosanat 4–10, keskiarvot)**

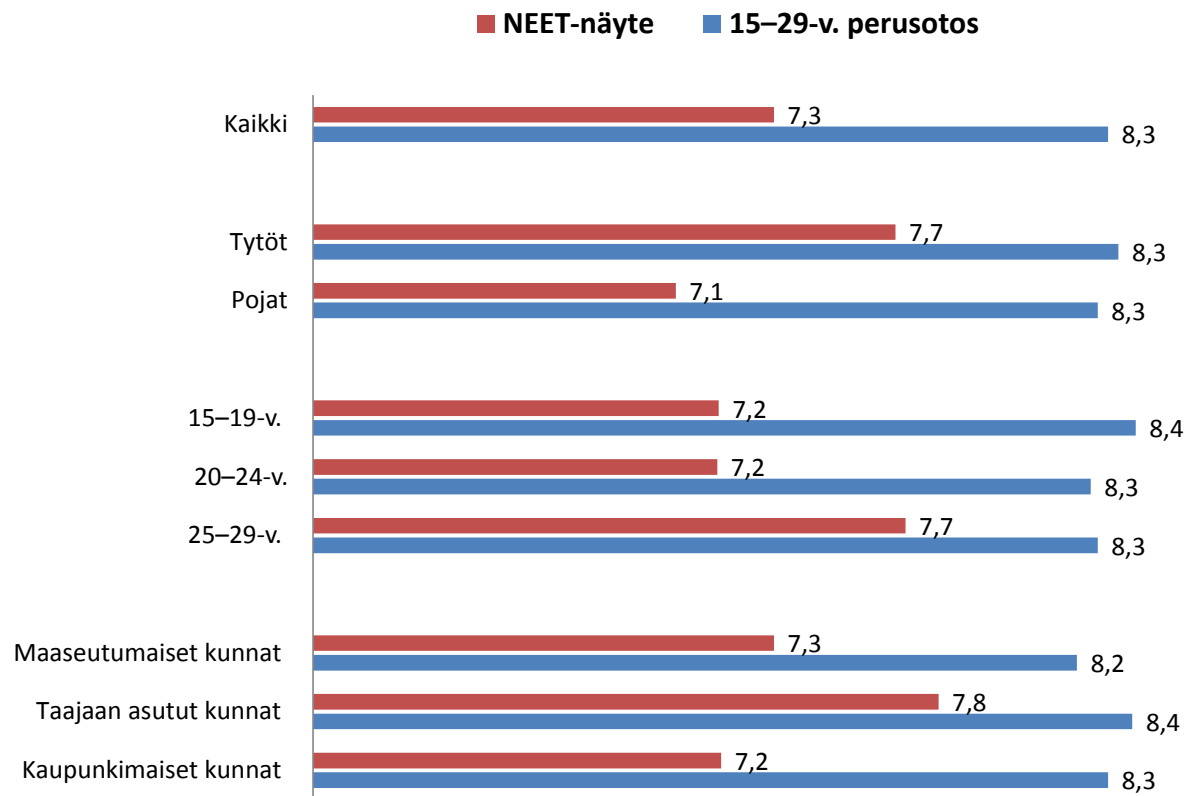

NEET-näyte: henkilökohtaiset haastattelut 2017, n=117;
Perusotos: Nuorisobarometrin puhelinhaastattelut 2015 (n=1903) ja 2017 (n=1902).

Kuvio 26 osoittaa, että NEET-nuoret ovat tyytymättömpiä niin elämäänsä kaiken kaikkiaan kuin sen eri osa-alueisiin. Havainto vahvistaa edellä tehtyjä havaintoja työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten hyvinvointivajeiden laajuudesta ja syvyydestä. Erityisen suuria vertailuryhmien erot ovat liittyen psyykkiseen terveydentilaan ja taloudelliseen tilanteeseen. Kuviossa 27 nähdään, että tyytyväisyys elämään kokonaisuutena on erityisen matalalla tasolla NEET-pojilla.

Myös työelämän ulkopuolisten nuorten ryhmässä havaitaan eroja. Vähintään 12 kuukautta työttömänä olleet ovat muita tyytymättömpiä ihmissuhteisiinsa, vapaa-aikaansa, psyykkiseen terveydentilaansa ja elämäänsä kokonaisuudessaan. Eroja muihin ei löytynyt suhteessa taloudelliseen tilanteeseen, mikä ei sikäli ole yllätys, että nuorten ja varsinkin työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten tyytyväisyys talouteensa on muutenkin matalalla tasolla.

**Kuvio 27. Tyytyväisyys nykyiseen elämään kaiken kaikkiaan.
(Kouluarvosana 4–10, keskiarvot)**

NEET-näyte: henkilökohtaiset haastattelut 2017, n=117; Perusotos: Nuorisobarometrin puhelinhaastattelut 2017, n=1902.

3. Haastattelunäytteen muodostumisen erityispiirteet

3.1 Etsiville nuorisotyöntekijöille suunnatut ryhmäkeskustelut nuorten haastattelukokemuksista

Haastatteluja suorittaneille etsiville nuorisotyöntekijöille tarjottiin kaikilla neljällä tutkimusalueella mahdollisuus keskustella tekemistään haastatteluista. Keskusteluteemoina olivat: keitä haastatteluun tavoitettiin ja keitä jäi ulkopuolella, haastattelukokemukset, sekä mitä keinoja etsivillä on välittää tietoa päätöksentekoon. Teemojen käsittely aloitettiin puhekierroksilla, jolla taattiin jokaiselle mahdollisuus puhua. Kierroksen jälkeen keskusteltiin vapaammin ennen siirtymistä seuraavaan teemaan. Ryhmäkeskustelujen vetäjät olivat tutkimustiimin jäseniä.

Ryhmäkeskustelut toteutettiin 9-31.10.2017 välisen aikana tunnin pituisina ja niihin osallistui yhteensä 26 etsivää nuorisotyöntekijää. Keskusteluista yksi tehtiin aikataulusyistä tilanteessa, jossa etsivät eivät vielä olleet haastatelleet kaikkia nuoria. Tätä nyt käsillä olevaa raporttia varten aineisto on alustavasti analysoitu. Yleiskuva ryhmäkeskustelun perusteella haastattelujen sujumisesta oli positiivinen. Nuorten tavoittaminen haastateltaviksi ja haastattelujen läpivienti oli kuitenkin monenlaisten tekijöiden ja neuvottelujen summa, kuten seuraavien lukujen perusteella voidaan todeta.

3.2 Nuorten tavoittaminen haastateltavaksi

Etsivien tehtävänä oli tavoittaa haastatteluun niitä nuoria, joiden voidaan olettaa jäävän tavoittamatta Nuorisobarometrin puhelinhaastatteluun. Seuraava kommentti kuvaa hyvin tilannetta:

Etsivä: ”Yksi jätti tulematta... oli oikeastaan tän ryhmän ytimessä, että on todella vaikea, eli että minäkään en häntä puhelimitse tavoita. Facebookilla sain hänen kanssaan sovittua, mutta ei sitten tullut haastatteluun.”

Etsivät totesivat, että tärkeää oli kysyä nuorten halukkuutta ”avoimin mielin”, sillä he huomasivat, etteivät loppujen lopuksi ennalta tienneet, ketkä haastatteluun mukaan lähtisivät. Nuori saattoi lähteä mukaan *yllättäin*⁶ ja olla hyvin mielissään, että häntä oli kysytty. Toisaalta saattoi olla, että nuori innostui ja pyysi kaveriaan mukaan: ”halutaan vaikuttaa tähän yhteiskuntaan”, mutta ei sitten tullut haastatteluun. Osa etsivistä käyttää nuorten kanssa viestimiseen sähköpostia tai sosiaalista mediaa, mutta välttämättä vastausta haastattelupyyntöön ei saatu, vaikka muihin viesteihin vastauksia tuli, koska nuori luultavasti koki asian liian vaikeaksi.

Osa etsivistä otti asiakkanaan olevista nuorista ”ensimmäiset”, jotka lupautuivat haastatteluun. Osa nuorista oli kiinnostunut laajemmin koko tutkimuksesta: mikä Nuorisobarometri on. Etsivän kanssa katsottiin netistä lisätietoa. Se, että tutkimus on valtakunnallinen ja vuosittainen toistuva, oli nuorten silmissä vahvuus, samoin kuin se, että haastattelijä oli tuttu ihminen: ”Että en mä vieraalle olisi kertonut, jos tämmöisiä olisi kysynyt.”

Etsivät käyttivät ammatillista harkintaa sitä kohdejoukkoa rajatessaan, jolta kysyivät halukkuutta haastateltavaksi. Nuorta ei kysytty, jos hänen elämäntilanteensa oli kriisissä tai muulla tavoin elettiin haasteellisia hetkiä. Näissä tilanteissa ei vähäistä kohtaamisaikaa nuoren ja etsivän välillä kannattanut käyttää haastatteluun vaan kiireellisten asioiden hoitoon.

Haastatteluja tehtiin toimistolla, nuorisotalolla, kahviloissa ja nuorten kotona, tai kuten eräät etsivät kuvasivat: ”nuori otti vastaan kotiinsa.” Etsivät hakivat nuoria tarvittaessa autolla. Etsivien kannalta haastattelut toteutettiin lyhyellä varoitusaikalla syys-lokakuun aikana. Ajankohtana kyseiset kuukaudet ovat kiireiset: opinnot alkavat ja moni nuori tarvitsee tukea. Toisaalta monet asiakkaista vaihtuvat syksyisin,

⁶ Kursivoidut sanat ovat lainauksia etsivien ryhmäkeskusteluista. Pidemmät lainaukset on merkitty lainausmerkein. Lainauksia on muotoiltu niiden ymmärrettävyyden lisäämiseksi.

lisäksi vietetään syyslomia. Lisäksi etsivät työskentelevät syksyisin myös puolustusvoimien kutsuntatilaisuuksissa. Toteutusaikataulun kireys vaikutti muutamassa tapauksessa, niin että etsivä ei pyytänyt haastatteluun nuoria, joiden kanssa haastatteluun kuluisi enemmän aikaa tai tarvittaisiin useampi tapaamiskerta johtuen esimerkiksi keskittymis- tai oppimisvaikeuksista. Toisaalta osa etsivistä tavoitti myös näitä nuoria. Aikaa etsivillä kului myös uusiin yrityksiin, heti ei voinut luovuttaa, kun oli luvannut:

Etsivä: ”Jos nuori ei tulekaan, sovitaan uusi aika, menee moninkertainen aika. Jos on kuitenkin sovittu, että tehdään, niin etsivä ei voi vetäytyä tekemästä. Etsivä pitää lupauksiaan, ei voi sanoa, että ei tehdäkään kun et tullut, kun kerran on sovittu ja nuori haluaa.”

Jokaisella etsivällä oli mahdollisuus haastatella noin neljää nuorta. Osa etsivistä saavutti tavoitteen jopa helposti, osa totesi tyytyneensä esimerkiksi kolmeen, koska koki sen olevan pieneltä paikkakunnalta jo riittävän hyvä panos. Tässäkin näkyi suhtautumistapojen erilaisuus, osaa etsivistä harmitti, jos eivät ehtineet asetettua tavoitetta saavuttaa.

Se, miten haastattelut loppujen lopuksi tarkkaan ottaen toteutettiin, oli kiinni etsivien harkinnasta. Tilanne saattoi esimerkiksi toimia paremmin niin, että lomake oli nuorella, koska hänellä oli vaikeuksia ymmärtää suullisia ohjeita. Tai nuori toi muutoin esille, että haluaa täyttää lomakkeen itse:

Etsivä: ”Nuori halusi tutustua kysymysmateriaaliin, ennen kuin antaa suostumuksen. Hän selaili sen läpi, että annatko kynän... Ja hän halusi lähteä täyttämään sitä itsenäisesti, johon minä annoin luvan. Olisi ollut... ’että et voi tehdä, koska varataan nyt aika ja minä haastattelen’, niin se olisi ehkä sitten taas pelästyttänyt sen nuoren... olin keskusteluapua ja autoin pohtimaan niitä.”

Osa etsivistä tavoitteli haastateltavaksi sellaisia tuntemiaan nuoria, joiden elämä tai taustat jollakin tavalla poikkeavat valtavirrasta, tai joilla on ollut elämässään isoja haasteita. Osa lähti ”penkomaan, ketkä olis siellä syvemmillä joskus ollut – ja paljon vuosia takana.” Etsivät kokivat päätöksentekijöillä olevan liian vähän tietoa siitä, keitä ne nuoret ovat, joiden kanssa he työskentelevät ja jotka etsivää nuorisotyötä yhteiskunnalta tarvitsevat. Tästä syystä seuraavaksi esittelään etsivien kuvaamina haastateltujen nuorten ryhmää.

Haastatellut 117 nuorta olivat moninainen ryhmä – hyvin hankalissa tilanteissa. Monesti elämäntilannetta ei kuitenkaan koettu toivottomana – moni arvioi haastattelussa olevansa tyytyväisempi elämäänsä kuin mitä etsivä oli olettanut (viittaus tuloksiin s. 37). Osa haastatelluista oli monelta osin palvelujen ulkopuolelle – tai toisaalta mukana oli heitä, jotka olivat useiden sellaisten piirissä. Oltiin eläkkeellä, vanhempain- tai sairauslomalla tai niille jäämässä. Etsivien harkinnan perusteella aineistossa on mukana myös muutamia nuoria, jotka ovat mukana kuntouttavassa työtoiminnassa tai työkokeilussa. Tukea tarvittiin keskittymis- ja oppimisvaikeuksien, sairauden, vamman tai päihderiippuvuuden takia. Osalla oli vaikeuksia solahtaa yhteiskuntaan esimerkiksi maahanmuuttotaustan, seksuaalisen identiteetin tai sosiaalisten tilanteiden kammon takia. Tai oli vietetty rikollista elämää ja haluja viranomaiskontakteihin ei ollut. Myös talousongelmia esiintyi: pikavipit olivat vieneet luottotiedot. Haluja kuulua johonkin usein oli, mutta sitoutumisen kykyä puuttui. Myös taustat saattoivat olla haastavat: vaikea perhe tai esimerkiksi väkivaltainen kumppani.

Etsiville annetuissa haastatteluohjeissa korostettiin, että on tärkeää tuntea nuori ennalta, jottei haastattelu kohtuuttomasti haittaa nuoren ja etsivän välisen luottamussuhteen muodostumista. Näin ollen haastatteluista rajautui pois niitä nuoria, joiden kanssa työskentely oli vasta alkanut. Jotkut etsivistä valikoi nuoria sen mukaan, miten vakavasti he mahdollisesti suhtautuisivat haastatteluun tai *”kuinka hyvin sen kestäisivät.”* Toisaalta kysymykset saattoivat etsivistä olla liian henkilökohtaisia käsiteltäviksi joidenkin nuorten kanssa – myös osa nuorista kieltäytyi lomakkeen nähdessään – joko kysymysten luonteen tai lomakkeen pituuden takia. Vastuu portinvartijan roolista painoi etsiviä: osa koki ryhmäkeskusteluissa huonoa omatuntoa, ettei ollut tarjonnut haastattelumahdollisuutta kaikille. Toisaalta oli löydetty tilannekohtaisia ratkaisutapoja: jos kysymykset tuntuivat liian henkilökohtaisilta tietyn nuoren kanssa käsiteltäväksi, antoi etsivä lomakkeen nuorelle täytettäväksi, mutta jäi olemaan läsnä mahdollisia juttelutarpeita varten. Tulevilla kerroilla on etsivien haastattelukoulutuksessa mahdollista tuoda esille nyt

saatuja kokemuksia ja tällä tavoin mahdollisimman hyvin tukea etsivien valmistautumista rooliinottoon hyvin haastavissakin haastattelutilanteissa.

3.3 Harvoin ääneen puhuttuja teemoja

Haastattelujen kesto vaihteli neljästäkymmenestä minuutista kolmeen tuntiin. Haastattelut rakennettiin nuoren mukaan: pidettiin *tupakkataukoja* tai istuttiin samalla perjantai-iltaa leppoisasti nuoren kotona. Aikaa varattiin enemmän, jos tiedossa oli nuoren tarve tuoda keskusteluun kenties jotakin, josta on harvoin ääneen mainittu kenellekään:

Etsivä: ”Tiesin, että nuorella oli erityisyys, että hän mietti, voiko vastata, että pomppaako se sitten näistä vastauksista. Varasinkin hänen kohdallaan sitten pidemmän ajan, että kun se tietty asia siellä mietityttää, tuli hyvää keskustelua. Hän sai siitä mukavasti sitä kokemusta, että asiasta voi eri näkökulmista puhua.”

Keskimääräinen haastattelupituus tuntui etsivien kuvausta perusteella asettuneen keskimäärin noin reiluun tuntiin. Etsivät pitivät tärkeänä, ettei aika haastatelussa loppuisi, jotta keskustelua ei tarvitsisi alkaa rajaamaan.

Etsivä: ”Että jää sille keskustelulle aikaa. Koska aika isoja asioita tässä mitä käydään, ja että jos vaikka ei ole välttämättä tiedostanut sitä syrjäytymistä ja muuta, niin ei jää sitten sinne roikkumaan, ne ajatukset sitten.”

Etsivälle haastattelun tekeminen tarjosi mahdollisuuden nostaa erilaisia asioita esille keskustelussa nuorten kanssa, myös vaikeita. Etsivät kiittelivät, että lomakkeessa oli ”normaalien ihmisten asioita”, eikä vain opintoihin, työhön tai syrjäytymiseen liittyviä.

Seuraava etsivien välinen keskustelu osoittaa hedelmällisellä tavalla, kuinka nuorten näkemyksiä ei voi tietää heiltä kysymättä ja toisaalta sen, että myöskään kyselylomakkeiden laatijat eivät voi tietää, mikä aihe on arka kenellekin. Etsivän läsnäolo osoittautui tässäkin mielessä erittäin tärkeäksi.

Ote etsivien välisistä puheenvuoroista ryhmäkeskustelutilanteesta:

- ”Miten loppuviimeksi positiivisena he näkeekään elämänsä ja vaikutusmahdollisuutensa. Odotin, että tulee tulee surkeita arvosanoja, kutonen huonoin. [Kouluarvosanalla 4-10].
- Mulla sama. Ja *tulevaisuuden odotuksia* tuli osalla kuin apteekin hyllyltä.
- *Ulkonäkö*, tuli hyviä juttuja.
- Että melko hyvä.
- Jopa nuori, jolla on [vammoja], sanoi olevansa kivannäköinen. Olin tosi helpottunut, mietin, että mitähän tästä tulee.” (Ote päättyy.)

Lomakkeessa kysyttiin myös yleisesti *tekijöistä nuorten syrjäytymisen taustalla* (ks. tulokset sivu 35).

Etsivä: ”Olivat hirveen jyrkkiä, että tavallaan siitä, että mistä [syrjäytyminen] johtuu, on niin kuin näistä lähtökohdista, kuten vaikeasta lapsuudesta, niin suurin osa vastasi, että ei. Ja tavallaan silleen, että tosi jyrkkiä ajatuksia tavallaan sen suhteen, mikä siihen ajaa.”

Etsivät tunnistivat haastatteluvastauksissa niitä pinnalla olevia teemoja, joiden parissa nuori ja etsivä muutoinkin parasta aikaa työskentelivät. Toisaalta haastattelujen myötä nuorten ja etsivien välille syntyi myös keskusteluja aiheista, joista he eivät tavallisesti tule juteltua. Voidaan siis ajatella, että tässä mielessä haastatteluilla saattoi olla myös etsivän työn laatua kehittävä vaikutus tässä mielessä.

Etsivä: ”Se on hyvin pitkälti sellaista arkista, että setvitään aikoja jon nekin lääkärille tai psykologille tai tehdään toimeentulohakemus. Harvoin pysähtyy, että mitä mieltä nuori on jostain.”

Etsivä: ”Tosi mielenkiintoinen silleen, että tuossa oli kuitenkin sellaisia teemoja, joista harvoin tulee nuorten kanssa keskusteltua muuten, jostain äänestämisestä ja tällaisesta, vaikutusmahdollisuuksista ja muuten, että silleen oli mielenkiintoista saada kuulla myöskin niitä mielipiteitä.”

Etsivät oppivat lisää nuoren persoonallisuudesta, mutta saattoi havaita myös esimerkiksi oppimisvaikeuksia tai toisaalta etsivälle saattoi haastattelun myötä myös vahvistua, miten vahvasti syrjäytyväksi ja ”kotiinjääväksi” jonkun nuoren tila oli muotoutunut esimerkiksi mielenterveysongelmien takia.

3.4 Vaikeita käsitteitä – kuten *demokratia*

Etsivien mukaan haastateltavien ikä näytti ainakin joissain tapauksissa vaikuttavan siihen, kuinka hyvin haastattelukysymyksissä käytetyt termit ymmärrettiin.

Etsivä: ”Niiden 16-vuotiaiden kanssa on ollut hyvin haastavaa, koska he eivät välttämättä ymmärrä niitä kysymyksiä, joita kysytään. Joutuu hirveästi selittämään niitä termejä ja että mihin tässä pitäisi nyt vastata. Että he tietää vastaavansa oikeaan asiaan.”

Etsivien mukaan nuorille vaikeita sanoja tai termejä olivat esimerkiksi *demokratia*, *optimistinen* ja *pessimistinen*. Moni nuorista ei tiennyt vanhempiensa koulutustaustasta. Lisäksi termien ”*suora toiminta*”, *kansalaistottelemattomuus* ja *väkivalta*” erot olivat hankalasti selitettävissä:

Etsivä: ”Haastavaa kun piti keksiä esimerkkejä, ettei antaisi mitään sellaista mielipidettä, että se värjäisi nuoren vastausta.”

Etsivä: ”Etsiville voisi ensi kerralla antaa synonyymisanakirjan.”

Etsivien rooli kysymysten tulkinnassa oli tärkeä.

Etsivä: ”Ja sitten oli kysymys siitä, että missä määrin mielestäsi *syrjäytyminen* johtuu seuraavista tekijöistä. Hän rupesi miettimään henkilökohtaisella tasolla. Ja sitten seurasin siinä ja [sanoin], että tämä on niinkun yleisellä kannalla, niin muuttui selkeästi nämä vastaukset.”

Etsivä: ”Haastattelijan piti huolehtia, että vastaamisen vaihtoehdot menee oikein päin, että ”sinä ajattelet nyt, että tämä on nyt hyvä”, aha et, no vaihdetaan vastaus toisin päin. Piti olla tosi skarppina, itselläkin oli vaikea välillä käsittää miten päin skaala on.”

Syrjäytymistä lähdettiin pohtimaan: ”...siitä, että onkos minä nyt sitten syrjäytynyt ja mitäs se sitten olikaan.” Toisaalta nuoren käsitys saattoi osoittautua hyvin erilaiseksi kuin mitä etsivä oli ajatellut. Tältä osin voidaan ajatella kyselyn täyttäneen paikkansa: nuori nousi toimijan asemaan oman tilanteensa määrittelyssä.

Etsivä: ”Se näkemys siitä, että minkälainen on syrjäytynyt nuori, oli hyvin erilainen. Vaikka itsekin työskentelee niiden nuorten kanssa, on siellä ytimessä, niin ne voi silti olla hyvin erilaiset ne nuorten näkemykset siitä, mitä se syrjäytyminen on. Ja kokeeko olevansa itse syrjäytynyt. Että just silleen, että ainakin laittaisit siihen, että melko paljon, mutta [nuori] ei koe itse olevansa. Se kokee olevansa tyytyväinen elämään ja näin, vaikka minun näkökulmasta voi olla, että onhan täällä paljon puutteita tai on asioita, jotka voisivat olla paremmin.”

Nuorilta kysyttiin lomakkeessa, kokevatko he kuuluvansa *vähemmistöön* jostakin tietystä syystä johtuen. Kysymyksen muotoilu oli aiheuttanut mielipahaa ainakin yhdelle nuorelle. Nuori oli tulkinnut kysymyksen niin, että hän mielenterveysongelmia omaavana henkilönä kuuluu automaattisesti vähemmistöön, vaikka

kaikkien pitäisi olla ”hänen mielestään olla samanarvoisia ja tasavertaisia.”⁷ Kysymyksen tarkoitus oli kuitenkin nimenomaan sen kartoitus, onko nuori tuntenut kuuluvansa vähemmistöön ja jos kyllä, millä perusteella.

Nuorten mukaan tiettyjä lomakkeessa olleita kysymyksenasetteluja tulisi kehittää jatkoa ajatellen. Esimerkiksi *työttömyysturvan vastikkeellisuutta* koskevan kysymyksen kohdalla olisi tärkeää erotella on kyseessä työskentely jossain liikeyrityksessä vai yleishyödyllinen vapaaehtoistoiminta.

Yksi etsivistä kertoi myös, kuinka nuoret jakoivat haastattelukokemuksiaan myös yhteisesti: haastattelujen jälkeen ryhmätoiminnassa yksi haastatelluista kyseli muilta, miten he olivat haastatteluun suhtautuneet.

Maahanmuuttajiin liittyneet kysymykset olivat joillekin nuorille osoittautuneet kiusallisiksi. Toisaalta ne mahdollistivat nuorelle mahdollisuuden keskustella etsivän kanssa myös näistä asioista. Esimerkiksi häpeästä, jota nuori kokee, perheenjäsentensä maahanmuuttajavastaisen toiminnan takia. Etsivä ei asiasta aiemmin ollut tiennyt.

Demokratia osoittautui nuorille yllättäen hankalaksi termiksi. Monelle nuorelle tuntui myös olevan yhdentekevää, keitä päätöksenteon paikoilla on. Jopa niin paljon, että yksi etsivistä esimerkiksi veikkasi tekemiensä haastattelujen pohjalta äänestysprosentin romahtavan tulevaisuudessa. Samaan aikaan nuorista oli välittynyt tarve tuulla kuulluksi: ”Harmittaa, ettei kuulla, mutta ei kuitenkaan haluta osallistua [äänestys]prosessiin.” Samaan aikaan sitten haastattelut saattoivat kestää tuntikausia, koska nuoret halusivat keskustella niin paljon jokaisesta kysymyksestä. ”Mieliä oli”, totesi yksi etsivistä.

Osa haastatelluista nuorista oli toki äänestänyt ja osa olisi halunnut, mutta ei kokenut pystyvänsä, koska ei seuraa uutisia tai lehtiä. Hän tunnistaa vaalien olevan käsillä, mutta ei saa tarpeeksi tietoa, mitkä vaalit ja milloin pitää äänestää. Eräs toinen totesi huomanneensa kotiin tulleen ”äänestyslapun”, mutta koki esteeksi, että jonnekin olisi pitänyt mennä – eikä kyse ollut etsivien mukaan aina matkan pituudesta.

Yksi nuori oli tuonut esille, että kysymys: ”Oletko jättänyt tai aiotko jättää usein äänestämättä”, pitäisi pilkkoa useampaan osaan, jotta siihen voisi vastata, tilanne äänestämishalujen suhteen voi olla erilainen nyt, kun on ollut ennen, saati tulevaisuudessa.

3.4 Vastausten rehellisyydestä

Etsivien mukaan haastattelut olivat pääsääntöisesti positiivinen kokemus sekä nuorille että etsiville. Nuoret kokivat, että heidän ajatuksillaan on väliä ja osallistuminen näyttäytyi merkityksellisenä. Toki haastatteluun suostumisessa saattoi olla mukana myös vastapalveluksen tekemistä etsivälle. Joka tapauksessa haastattelusta muodostui nuorelle ja etsivälle yhteinen kokemus. Ja koska haastattelu kesti kauan, esimerkiksi siksi, että kysymyksiä piti välillä toistaa useaan kertaan, oli molemmilla lopussa myös yhteisesti jaettu helpotuksen tunne, kun haastattelu oli saatu valmiiksi. Toki on myös myönnettävä, että osa nuorista koki haastattelun loppupuolella pituuden takia *kärsimättömyyttä*. Joku nuorista oli tosin todennut tottuneensa pitkiin lomakkeisiin: ”Että onhan näitä tullu täyteltyä työllisyyspalveluissa, että vähän pitkä, mutta ok.” Toisaalta etsivien mukaan voi olla, etteivät nuoret välttämättä ole kovin tottuneita laajaan kyselyyn, mielipiteitä kun kysytään nykyään enemmänkin muutamina klikkauksina.

Etsivät pohtivat ryhmäkeskusteluissa nuorten vastauksien rehellisyyttä, koska haastattelijana oli ollut tuttu. Nuori kesken kyselyn saattanut kysyä, että saako hän ”vastata kuten haluaa.”

Etsivä: ”Minä että totta kai, tämä koskee sinua tämä kysely. Ja sitten oli vähän hämmentynyt, että ”okej”, että siellä selkeästi hänellä oli sellaisia ajatuksia, mitä hän sitten siinä jäi miettimään.”

⁷ Pahoittelimme kysymyksen epäselvää muotoilua ja lupasimme sitä jatkossa parantaa. Suhtaudumme muutoinkin vakavasti kaikkiin nuorten esittämiin kyselylomakkeen parannusehdotuksiin.

Etsivien mielestä on mahdollista, että osa nuorista on antanut todellisuutta ”pehmeämpiä” vastauksia, toisaalta tämä on mahdollista aina haastattelututkimuksissa. Moni etsivistä oli kannustanut nuoria olemaan rehellinen ja lisäksi sanonut, ettei vastauksia tarvitse selitellä. Nuori oli saattanut myös joidenkin kysymysten kanssa kohdalla sanoa, ettei halua asiasta tarkemmin puhua.

Etsivä: ”Ilmeisen toimiva, koska hyvin rehellisiä vastauksia sieltä on tullut. Esimerkiksi tähän maahanmuuttopolitiikkaan liittyen, niin siellä on hyvin ääripään ajatuksia sen suhteen.”

Etsivät kuvasivat myös, miten he omalla käytöksellään etäännyttivät itseään nuoresta antaen hänelle rauhan vastata: istuttiin tarvittaessa hieman etäämpänä ja vältettiin hankalimmissa mietinnän paikoissa ”suoraa katsekontaktia”.

3.5 Jatkossa mukaan kaikki heikossa asemassa olevat?

Etsivien mukaan tutkimuksen kohdentamista vain työn, koulutuksen tai työharjoittelun ulkopuolella oleviin on jatkossa syytä harkita uudelleen. Etsivien mukaan heidän asiakaskuntansa nuoret ovat ”samoja” työn, koulutuksen ja työharjoittelun ulko- ja kuin sisäpuolella.

Etsivä: ” Koska ainakin mitä omia asiakkaita mieltii, niin ne, jotka varsinkin koulussa on, niin niillä se elämäntilanne on paljon huonompi kuin näillä, jotka eivät ole missään toiminnassa. Että nämä neljä, joita haastattelin, niin heillä on monella paljon tasaisempi elämäntilanne ja muuten menee paremmin kuin nämä jotka... että riittäisi että etsivänä voisi, kun tuntee ne asiakkaat, niin mieltii, ketkä niistä, kuka olisi sopivin haastatteluun.”

Esimerkiksi opiskelemaan pääseminen saattaa tuoda nuorelle taloudellisia huolia. Näin ollen esimerkiksi koulutuksessa oleva saattaisi sopia haastateltavaksi jopa paremmin kuin joku sellainen, joka ei koulutuksessa ole.

Ote yhden etsivän ja tutkijan keskusteluepisodista ryhmäkeskustelutilanteesta:

Etsivä: ”Pitäisi laajentaa koskemaan yleensäkin heikossa asemassa olevia nuoria, eikä vaan näitä, jotka ovat työn ja koulutuksen ulkopuolella.

Anu: Tarkoitatko, että laajentaa muihinkin etsivän asiakkaisiin?

Etsivä: Kyllä just, sillä tää ei anna välttämättä sitä kuvaa, mikä nuorten tilanne sitten loppupeleissä on, on paljon, on tosi heikossa asemassa olevia nuoria, jotka vaikka kuuluu koulun piiriin tai johonkin.

Anu: Eli siinä pitäisi huomioida se nuoren tilanne...

Etsivä: ...eikä sitä statusta mikä siinä nyt oli. Voi olla paljon paremmassa turvassa kuin nämä jotkut nuoret, jotka... kuitenkin heidän on pakko hakea kouluun, he lähtee koulun penkille ja elämäntilanne muuttuu, saattaa ihan radikaalisti, sitten kun he ovat sinne lähtenyt. Sitten se selviytyminen on, mitä on. Ja sitten pitäisi tulla velkarahalla toimeen [kun aikaisemmin on saanut toimeentulotukea, saa nyt opintorahaa ja oletetaan ottavan opintolainaa; ja muut nuoreen kohdistuvat odotukset, esim. pitää herätä ajoissa joka aamu jne.⁸]. On niinkun hirveän paljon vaikeammassa asemassa olevia nuoria, voi olla, ei välttämättä ole, mutta voi olla.

Anu: Jatkuuko siinä etsivän kanssa se asiakkuus?

⁸ Etsivien antamia tarkennuksia myöhemmin samassa keskustelussa.

Etsivä: Joo, ja monestihan se tulee keskenkaikenkin sieltä koulusta, tulee asiakkaaksi, etsivä tukee sitä koulunkäyntiä ja monessa muussa asiassa on mukana siinä nuoren elämässä. On muitakin paikkoja, missä nuori voi olla, niinkun työelämässä, on tosi paljon on osa-aikatyössä, se vaikeuttaa heidän elämäänsä, tosissaan, ei ole sellaista jatkumoa, on vuokratyössä, on monenlaista sellaista, heidän elämä ei ole ollenkaan tasaista tai semmoista seesteistä. Että jos tässä haetaan sellaisia nuoria.” (Ote päättyy.)

3.6 Etsivien roolista tiedon välittämisessä päätöksentekoon

Etsivien mukaan tämän tyyppisillä haastatteluilla lisätään nuorten tasavertaisuutta. Etsivät pitivät tärkeänä, että Nuorisobarometrissä ”kaivaudutaan kentälle” myös jatkossa. Muutoin yhdet ja samat täyttävät kaikki ”avoimet nettikyselyt ja puhelinhaastattelut – käyttävät palvelut, ovat aktiivisia, harrastavia ja menestyvät koulussa ja työelämässä. Että kyllähän tämän tyyppiset kyselyt ovat ydintä ja sitä kohderyhmää, mistä sitä tietoa pitäisi saadakin.” Kyselyvoisi kuitenkin olla jatkossa lyhyempi: näin sitä voitaisiin viedä keskusteltavaksi vielä useammalle nuorelle. Etsivät ovat valmiita toteuttamaan haastatteluja myös jatkossa, mutta toivovat niille tämänvuotista selvästi pidempää toteutusaikaa.

Nuoret olivat etsiville kommentoineet, että hyvä, että ”*meiltäkin joskus kysytään.*” Kaikilla kyselyyn vastanneilla nuorilla ei maahanmuuttajataustan vuoksi ollut äänioikeutta ja heitä kiinnosti miksi heiltä edes kysytään.

Etsivä: ”Sanoin, että tämä on sun kotimaa, joku päivä olet kuitenkin ehkä kansalainen.”

Edellä mainitun tyyppisessä haastattelutilanteessa etsivän tehtäviin tuli lisäaspekti: toimia yhteiskunnan edustajana nuoreen päin vastavuoroista arvostusta ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen.

Etsivät toivoivat, että heidän toteuttamansa kyselyn anti tavoittaa päättäjät valtakunnallisesti, mutta myös paikallisella ja alueellisella tasolla. Tämän koettiin olevan hyvin mahdollista, koska päättäjiä kiinnostavat erilaiset tutkimukset. Toisena hyvänä tietolähteenä päättäjille pidettiin etsivän nuorisotyön työn tilastoinnissa käytettyä PAREnt-tietokantaa.

Etsivät kokevat työssään törmäävänsä nuorten kanssa ”puuttuviin palveluihin ja monenlaisiin kiemuroihin.” Osa etsivistä koki turhautumista, ettei heille ollut vaikuttamisen väylää: ”Mihin menisin huutamaan, kuka minua kuuntelisi?” Heidän mukaansa päättäjät voisivat kysyä etsiviltä erilaisia tietoja, eikä odottaa aina etsivien ottavan yhteyttä. Kuulemisen pitäisi olla aktiivista ja systemaattista. Erot päättäjien kiinnostuksessa ovat paikkakuntien välillä suuret, näin voi ryhmäkeskustelujen perusteella päätellä. Pahimmillaan keskustelu on jäänyt tasolle, jossa keskustellaan, kuinka paljon NEET-nuoria on ja kuinka monta on vuodessa tavoitettu. Etsivien mukaan nyt toteutetun kaltaisten kyselyjen myötä päättäjät saavat ”näyttöä” siitä, että minkälaisen nuorten parissa etsivät oikein työskentelevät: ”Ettei heistä kaikki ole ilmoitettavissa työttömiksi työnhakijoiksi tai työpajaan, mutta jos on, niin totta kai niin tehdään.” Tai sen ymmärtäminen – että tietyissä tilanteissa etsivien kannattaa tehdä yhteistyötä naapurikuntien etsivien kanssa esimerkiksi nuorten erilaisten kielitaustojen takia ja ettei tätä päättäjien ja hallinnon puolelta nuorten edun nimissä ainakaan hankaloitettaisi erilaisin säännöksin.

Etsivät tuovat ryhmäkeskusteluissa esille, että heitä tulisi arvostaa ja kuulla enemmän. Etsiville nuorisotyöntekijöille oli osassa paikkakuntia jäänyt epäselväksi, menevätkö heidän antamansa viestit esimerkiksi nuorten ohjaus- ja palveluverkostolle ja sieltä ylöspäin. On kuitenkin muistettava, että osa etsivistä koki vuorovaikutuksen ja vaikutusmahdollisuudet suhteessa päättäjiin ja erilaisiin ammatillisiin verkostoihin omassa kunnassaan toimiviksi. Parhaimmillaan keskusteluissa päättäjien kanssa oli mukana ollut myös etsivien kanssa työskenteleviä nuoria.

LÄHTEET

Blais, André & Wass, Hanna & Weide, Marjukka & Morin-Chassé, Alexandre (2013) *Does the effect of individual characteristics on turnout depend on citizenship status?* Paper prepared for presentation at the Canadian Political Science Association annual conference, British Columbia, June 4–6, 2013.

Kallunki, Valdemar & Lehtonen, Olli (2012) Nuorten aikuisten elämäntyytyväisyyden osatekijät hyvinvoinnin eri tasoilla. *Yhteiskuntapolitiikka* 77 (4), 359–374.

Myllyniemi, Sami & Berg, Päivi (2013) *Nuoria liikkeellä. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta & Valtion liikuntaneuvosto.

Myllyniemi, Sami (2016, toim.) *Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.

Myllyniemi, Sami (2017, toim.) *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.

Pekkarinen, Elina (2016) Lapsuuden elinolojen yhteys arjenhallintaan nuorilla aikuisilla. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.

Pöyhtäri, Reeta (2015) Vihapuhe haasteena uutismedialle ja journalismille. Teoksessa Riku Neuvonen (toim.) *Vihapuhe Suomessa*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Saari, Juhani & Myllyniemi, Sami (2018, tulossa) Katoanalyysi Nuorisobarometrin puhelinhaastatteluaineistossa (työnimi). Teoksessa Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.) *Nuorisobarometri 2017* (työnimi). Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.

THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2015) *Kouluterveyskyselyn tulokset*. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset> (Viitattu 14.11.2017.)

Vauhkonen, Teemu & Kallio, Johanna & Erola, Jani (2017) Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus Suomessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (5); 501–512.

Liitteet

Liite 1 Haastattelulomake

Haastattelulomake raportoidaan seuraavalta sivulta alkaen. Lomake on saatavana aineiston keränneiltä tutkijoilta myös ruotsinkielisenä.

Nuorisobarometrin erillisnäyte 2017

Lomake nuorten haastatteluun

Terveiset nuorelle: Kiitos, että osallistut tutkimukseen!

Me Nuorisotutkimusverkoston tutkijat Anu Gretscher ja Sami Myllyniemi huolehdimme, että antamistasi vastauksista poistetaan sellaiset tiedot, joiden perusteella olisit myöhemmin tunnistettavissa, kun aiheesta julkistetaan raportteja, tutkimuksia tai opinnäytetöitä.

Etsivällä työntekijällä on meidän yhteistiedot, jos haluat ottaa meihin yhteyttä!

Toive haastatteliijoille ja nuorille: jos mahdollista, välttää ”en osaa sanoa” -vastausta.

Aluksi muutama taustakysymys

T1 Sukupuoli

1. nainen 2. mies 3. muu 4. ei osaa tai halua sanoa

T2 Ikä (vuosina) (huom! vastaajan oltava 15 - 29v)

_____

T3 Missä kunnassa asut

_____

T4 Kuinka kauan olet asunut tässä kunnassa?

(vastaus vuosina)

_____

T5 Montako kertaa elämäsi aikana olet muuttanut?

_____

T6 Mikä on äidinkielesi? (suomi / ruotsi / muu, mikä?)

_____

T7a) Oletko tällä hetkellä...?

- työtön
- eläkkeellä
- äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaalla
- ammattistartissa tai vastaavassa (ryhmä, johon osallistumiseen ei tehdä sopimusta)
- jokin muu, mikä? _____

T7b) Kysytään, jos vastasi kysymykseen T7a) ”työtön”

Kuinka pitkään olet nyt yhtäjaksoisesti ollut työttömänä? Arvioi aika kuukausina. _____

T8 Mitkä tutkinnot olet suorittanut:

(Haastattelija: luettele ja merkitse kaikki suoritettut)

- Peruskoulun (tai on parasta aikaa suorittamassa)
- Ylioppilastutkinnon
- Ammatillisen perustutkinnon
- Ammattikorkeakoulututkinnon
- Yliopistotutkinnon
- Ei mitään mainituista
- Ei vastausta

Sitten varsinaisia kysymyksiä

K1a) Oletko viimeisen vuoden aikana ollut mukana poliittisessa toiminnassa?

- kyllä
- en
- en osaa sanoa

K1b) Entä oletko viimeisen vuoden aikana muuten pyrkinyt vaikuttamaan sinulle tärkeisiin yhteiskunnallisiin asioihin?

- kyllä
- en
- en osaa sanoa

K2 Koetko päättäjien olevan kiinnostuneita nuorten asioista?

- erittäin paljon
- melko paljon
- melko vähän
- erittäin vähän

- ei ollenkaan
- en osaa sanoa

K3 Kuinka tyytyväinen olet tällä hetkellä:
(kouluarvosana-asteikolla 4-10)

4 5 6 7 8 9 10

- omaan taloudelliseen tilanteeseesi?
- vapaa-aikaasi?
- ihmissuhteisiisi?
- terveydentilaasi?
- fyysiseen kuntoosi?
- psykkiseen terveydentilaasi?
- ulkonäköösi?
- nykyiseen elämääsi kaiken kaikkiaan?

K4 Kuinka hyvin seuraavat arkiseen elämääsi liittyvät väitteet kuvaavat tuntemuksiasi tällä hetkellä?

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Tunnen, että päivittäiset tekemiseni ovat merkityksellisiä.	☐	☐	☐	☐	☐
Koen elämäni olevan hyvin hallinnassani.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän, kenen puoleen kääntyä jos on vaikeaa.	☐	☐	☐	☐	☐
Menestyminen elämässä on itsestä kiinni.	☐	☐	☐	☐	☐

K5 Koetko itsesi yksinäiseksi?

- kyllä, usein
- kyllä, joskus
- en

en osaa sanoa

K6 Onko sinulla sellaisia ystäviä, joiden kanssa voit keskustella luottamuksellisesti asioistasi?

kyllä

ei

en osaa sanoa

7 Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi suomalaiseen yhteiskuntaan?

erittäin kiinteästi

melko kiinteästi

ei kiinteästi eikä löyhästi

melko löyhästi

erittäin löyhästi

en osaa sanoa

K8 Miten suhtaudut seuraaviin asioihin?

	erittäin optimistisesti	optimistisesti	en optimistisesti enkä pessimistisesti	pessimistisesti	erittäin pessimistisesti	en osaa sanoa
oma tulevaisuutesi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Suomen tulevaisuus asuinmaana	☐	☐	☐	☐	☐	☐
oman asuinpaikkakuntasi tulevaisuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
maailman tulevaisuus ylipäänsä	☐	☐	☐	☐	☐	☐

K9 Missä määrin olet samaa mieltä tai eri mieltä olet seuraavien väitteiden kanssa?

täysin samaa   jokseenkin samaa mieltä   jokseenkin eri mieltä   täysin eri osaa

	mieltä		mieltä sanoa		
Pidän yhteiskuntaa reiluna	☐	☐	☐	☐	☐
Demokratia toimii Suomessa hyvin ja se takaa kansalaisille riittävät vaikuttamisen mahdollisuudet	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia.	☐	☐	☐	☐	☐
Työttömyysturvan vastikkeeksi nuorten työttömien olisi tehtävä jotakin yhteiskuntaa hyödyttävää työtä.	☐	☐	☐	☐	☐
Suomessa sosiaaliturvalla eläminen on aivan liian helppoa	☐	☐	☐	☐	☐
Ottaisin mieluummin tilapäistäkin työtä kuin eläisin työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri.	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtainen köyhyys johtuu kunkin henkilön omista valinnoista	☐	☐	☐	☐	☐
Suomessa pitäisi ottaa käyttöön kaikille maksettava perustulo	☐	☐	☐	☐	☐

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Kansalaistotelemattomuus on vaikuttamisen keinona hyväksyttävä, jos muu ei auta.	☐	☐	☐	☐	☐
Suora toiminta on vaikuttamisen keinoina hyväksyttävä, jos muu ei auta.	☐	☐	☐	☐	☐
Väkivalta on vaikuttamisen keinoina hyväksyttävä, jos muu ei auta.	☐	☐	☐	☐	☐

K10 Oletko vaikuttanut seuraavilla tavoilla

	kyllä usein	kyllä joskus	en	en, mutta haluaisin	en osaa sanoa
Keskustelutilaisuuksiin tai kokouksiin osallistuminen vaikuttamiseen	☐	☐	☐	☐	☐

minulla on ammattitutkinto	☐	☐	☐	☐	☐	☐
minulla on perhe	☐	☐	☐	☐	☐	☐
minulla on hyviä ystäviä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
asun Suomessa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
olen tyytyväinen elämäni	☐	☐	☐	☐	☐	☐

K12 Uskotko oman ikäluokkasi taloudellisen aseman tulevaisuudessa kehittyvän...

- huonommaksi kuin vanhemmilla ikäluokilla?
- paremmaksi kuin vanhemmilla ikäluokilla?
- yhtä hyväksi tai huonoksi kuin vanhemmilla ikäluokilla
- en osaa sanoa

K13 Miten paljon uskot voivasi vaikuttaa oman elämäsi kulkuun?

Kerro mielipiteesi asteikolla yhdestä kymmeneen, jossa 1=en lainkaan ja 10=paljon. _____

K14 Oletko sitä mieltä, että useimmat ihmiset tilaisuuden tullen yrittäisivät hyötyä sinusta, vai luuletko, että ihmiset yrittäisivät olla reiluja?

Kerro mielipiteesi asteikolla nollasta kymmeneen, jossa nolla tarkoittaa, että useimmat ihmiset tilaisuuden tullen yrittäisivät hyötyä sinusta ja 10, että ihmiset yrittäisivät olla reiluja. (0–10, eos)

_____

K15 Nykyään puhutaan paljon nuorten syrjäytymisestä. Pidätkö itseäsi syrjäytyneenä? (valitse vain yksi vaihtoehto)

- täysin, miksi _____
- melko paljon, miksi _____
- jonkin verran, miksi _____
- vähän, miksi _____
- ei ollenkaan, miksi _____

K16 Missä määrin syrjäytyminen yleisesti ottaen johtuu mielestäsi seuraavista asioista?

	paljon	jonkin verran	vähän	ei lainkaan	en osaa sanoa
Koulutuksen puutteesta	☐	☐	☐	☐	☐
Työpaikan puutteesta	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteiskunnan tarjoamien palvelujen puutteesta	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedon, neuvonnan tai ohjauksen puutteesta	☐	☐	☐	☐	☐
Ystävien puutteesta	☐	☐	☐	☐	☐
Joutumisesta huonoon seuraan	☐	☐	☐	☐	☐
Tulevaisuudenuskon puutteesta	☐	☐	☐	☐	☐
Epäterveellisistä elämäntavoista	☐	☐	☐	☐	☐
Harrastuksien puutteesta	☐	☐	☐	☐	☐
Omasta laiskuudesta tai välinpitämättömyydestä	☐	☐	☐	☐	☐
Rahan tai toimeentulon puutteesta	☐	☐	☐	☐	☐
Ihmisten epätasa-arvoisista lähtökohdista (kuten vaikeasta lapsuudesta)	☐	☐	☐	☐	☐
Biologisista tai perinnöllisistä lahjakkuuseroista	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuudesta	☐	☐	☐	☐	☐
Omasta halusta	☐	☐	☐	☐	☐
Pärjäämiskyvyn /sitkeyden puutteesta, kyvyttömyydestä selvitä vastoinkäymisistä	☐	☐	☐	☐	☐
Syrjinnästä	☐	☐	☐	☐	☐
Tieto- ja viestintätekniikan osaamattomuudesta	☐	☐	☐	☐	☐
Mielenterveysongelmista	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteiskunnan huonosta taloustilanteesta	☐	☐	☐	☐	☐
Siitä, että asuu kaukana harrastuspaikoista ja palveluista	☐	☐	☐	☐	☐

Minulle on tärkeää että ystäväni ovat syntyneet Suomessa

Ystäväni ihonvärillä ei ole minulle mitään väliä

On arvokasta, että Suomessa asuu eri kulttuuritaustoja edustavia ihmisiä

Maahanmuuttajat ovat korvaamaton ja tarpeellinen osa suomalaista yhteiskuntaa

K20 Millaisia ovat tulevaisuuden unelmasi?

K21 Millaisia ovat tulevaisuuden pelkosi?

Vielä muutamia taustakysymyksiä

T9 a) Missä maassa olet syntynyt? _____

T9 b) kysytään jos syntynyt Suomen ulkopuolella

Minä vuonna olet muuttanut Suomeen? (tarvittaessa viimeisin muuttovuosi) _____

Missä maassa äitisi on syntynyt? _____

Missä maassa isäsi on syntynyt? _____

T10 Mikä on asumis- ja perhemuotosi? Oletko ...?

- yksin asuva (myös soluasunto)
- avio- tai avoliitossa, lapseton
- avio- tai avoliitossa, myös lapsia
- yksinhuoltaja
- vanhempien / vanhemman / muun huoltajan luona asuva
- muu asumisperhemuoto
- ei vastausta

T11 Jatkokysymys, jos ei asu lapsuudenkodissaan

Minkä ikäisenä muutit pois lapsuudenkodistasi? (ikä vuosina) _____

T12 Kun ajattelet peruskouluikäsi, niin millainen perheesi toimeentulo on / oli?

- Tulemme / tulimme erinomaisesti toimeen.
- Tulemme / tulimme melko mukavasti toimeen.
- Pärjäämme / pärjäsimme, kun teimme ostokset harkiten.
- Joudumme / jouduimme ajoittain tinkimään ostoksista.
- Joudumme / jouduimme tinkimään lähes kaikesta.

T13 Mikä seuraavista kuvaa parhaiten taloutesi taloudellista tilannetta ja käytettävissäsi olevaa rahamäärää tällä hetkellä

(ei kysytä peruskouluikäisiltä, edelleen vanhemman/vanhempien kanssa asuville):

- Tulen/tulemme erinomaisesti toimeen.
- Tulen/tulemme melko mukavasti toimeen.
- Pärjään/pärjäämme, kun teen/teemme ostokset harkiten.
- Joudun/joudumme ajoittain tinkimään ostoksista.
- Joudun/joudumme tinkimään lähes kaikesta.

T14 Oletko joskus ollut:	kyllä	ei	ei vastau- en osaa s
palkkatyössä vapailla markkinoilla (sisältää kesätyöt vapailla markkinoilla)	☐	☐	☐
palkkatyössä palkkatuella (esim. Sanssikortilla tai esim. työnantaja on saanut tukea nuoren palkkaukseen tai kesätyösetelillä)	☐	☐	☐
yrittäjänä (sis. esim. aloittavan yrittäjän starttiraha)	☐	☐	☐
työkokeilussa tai työharjoittelussa (TE-toimiston, ei palkkaa, mutta työttömyysetuuden korotus ja kulukorvauksia)	☐	☐	☐
työharjoittelussa (oppilaitoksen työharjoittelu, palkaton)	☐	☐	☐
työharjoittelussa (oppilaitoksen työharjoittelu, palkallinen)	☐	☐	☐

T15 Jos on kokemusta palkkatyöstä: Kuinka monta vuotta olet yhteensä ollut palkkatöissä

- alle vuoden
- 1-2 vuotta
- 3-4 vuotta
- yli 4 vuotta

T16 Mikä on äitisi tai muun naispuolisen huoltajasi koulutustaso?

(Haastattelija: luettele ja merkitse ylin)

- peruskoulu
- opisto- tai ylioppilastutkinto
- ammatillinen perustutkinto
- ammattikorkeakoulututkinto
- yliopistotutkinto
- ei tutkintoa
- en osaa sanoa
- ei äitiä

T17 Mikä on isäsi tai muun miespuolisen huoltajasi koulutustaso?

(Haastattelija: luettele ja merkitse ylin)

- peruskoulu
- opisto- tai ylioppilastutkinto
- ammatillinen perustutkinto
- ammattikorkeakoulututkinto
- yliopistotutkinto
- ei tutkintoa
- en osaa sanoa
- ei isää

T18 Koetko kuuluvasi vähemmistöön seuraavien asioiden suhteen?

kyllä,
paljon   kyllä,
vähän   en   en osaa
sanoa

Etninen tausta	☐	☐	☐	☐
Uskonnollinen tai aatteellinen vakaumus	☐	☐	☐	☐
Seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti (kuten homo, lesbo, transihminen tai intersukupuolinen)	☐	☐	☐	☐
Vammaisuus tai pitkäaikais sairaus	☐	☐	☐	☐
Ulkonäkö (kuten ihonväri, pukeutuminen tms.)	☐	☐	☐	☐
Jokin muu, mikä? _____	☐	☐	☐	☐

Onko sinulla jotain jota haluaisit vielä kertoa?

(Haastattelija: tähän voi esim. antaa palautetta tästä haastattelusta, kotikuntasi palveluista tai kertoa mistä tahansa muusta, mitä emme ole osanneet kysyä. Niin myönteinen kuin kielteinen palaute on arvokasta ja tervetullutta!)

Saako nyt kerätyn haastattelun arkistoida ilman rekisteri-, nimi-ym. tunnistetietoja Yhteiskunnalliseen tietoaarkistoon?

kyllä

ei

Nuorisobarometrin erillisnäyte 2017

Nuorelta kysyttävä lupa jatkohaastatteluun ja häntä koskevan elämäntietoa koskevan rekisteriaineiston käyttöön

Teemme Nuorisotutkimusverkostossa myös laajempaa tutkimusta liittyen nuorten ajatuksiin yhteiskunnasta ja hyvinvoinnistaan. Pyrimme julkaisemaan tuloksia vuosien 2018–2019 aikana ja lisäksi pidemmällä aikavälillä Nuorisotutkimusverkoston tutkijoista Sami Myllyniemi tekee myös väitöskirjaansa tästä aiheesta. Lisäksi suunnitelmassa on toteuttaa seuranta tutkimusta vuonna 2027.

Laajempaa tutkimusta silmällä pitäen, kysymme nyt samalla sinulta halukkuutta osallistua Nuorisotutkimusverkoston tutkijan suorittamaan pidempään (1–1½ h) haastatteluun. Haastattelun teemat liittyvät samoihin aihepiireihin kuin nyt tehty haastattelu. Haastattelut nauhoitetaan tutkimuskäyttöä varten. Haastatteluista poistetaan puhtaaksi kirjoituksen yhteydessä kaikki ne tiedot, joiden perusteella tulisit tunnistetuksi. Haastattelut suoritetaan asuinpaikkakunnallasi.

1a) Saako sinuun olla yhteydessä vuosina 2017–2019 haastattelujen tekemistä varten?

kyllä

ei

1b) Saako sinuun olla yhteydessä vuonna 2027 haastattelujen tekemistä varten?

kyllä

ei

Pyydämme lisäksi lupaa käyttää sinua koskevia rekisteritietoja. Laajemmassa tutkimuksessa on tarkoitus peilata juuri päättyneessä etsivän nuorisotyöntekijän toteuttamassa haastattelussa esittämiäsi ajatuksia eri rekistereistä 20 vuoden ajalta löytyviin sinua koskeviin tietoihin. Näitä tietoja ovat esimerkiksi verotettavien tulojen määrä, oletko opiskelemaisissa, töissä, työttömänä jne., koulutustausta, miten asut ja sairaudet. Kaikki koottu tieto raportoidaan ilman nimiä ja muita tietoja, joiden perusteella henkilö olisi tunnistettavissa.

Virallisessa muodossa tutkimuksesta tehdyssä rekisteriselosteessa sanotaan tähän tapaan (etsivä työntekijä lukee tämän nuorelle):

”Koulutuksen, työn ja harjoittelun ulkopuolella olevia 15-29 -vuotiaita nuoria (N=noin 140) haastatellaan etsivien nuorisotyöntekijöiden toimesta syksyllä 2017. Nuorilta kysytään suostumusta jatko-tutkimukseen sekä pseudonyymien tutkimusrekisterin arkistointiin Yhteiskunnalliseen tietoaarkistoon, mikäli se muuttuvan tietosuojaa koskevan lainsäädännön nojalla tulee olemaan mahdollista. Lisäksi nuorelta kysytään allekirjoituksin vahvistettu suostumus haastatteludatan linkittämiseksi Tilastokeskuksen rekisteriaineistoihin (ks. seuraava kappale). Luvan antaneilta pyydetään lisäksi henkilötunnus. Tutkijan suorittamissa jatko-haastatteluissa nuorilta pyydetään huoltajien yhteystiedot luvan pyytämiseksi kotitalouteen liittyvien tietojen linkittämiseksi Tilastokeskuksen rekisteriaineistoihin. Yksilöityjä henkilötietoja käsittelevät vain tutkijat, eikä niitä julkisteta.”

Lisäksi etsivä lukee nuorelle, mitä tietoa rekisteri tulee sisältämään:

”Nuoren yhteystiedot: nimi, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero, sähköpostiosoite

Rekisteritieto: käyttötulo, ansiotulot yhteensä, perheen koko, alle 18-v. lukumäärä, alle 7-v. lukumäärä, sosioekonominen asema, pääasiallinen toiminta, siviilisäätty, äidinkieli, perhetyyppi, koulutusaste, yo-tutkinto, ISCEDin mukainen koulutusaste, asuntokunnan koko, asunnon hallintaperuste, asunnon huoneluku ilman keittiötä, asunnon varustetaso, perheellä käytettävissä auto, ammattiasema, työssäolokuukaudet, työttömyyskuukaudet, johdettu sosioekonominen asema, kansalaisuus, perheen nettotulot, perheen käyttötulot. Lisäksi halutaan sellaisia Kelan tietoja erilaisista etuuksista, joita on suoraan saatavilla ilman erillistä Kelan lupaa (kuten opintorahasta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta). Keskeisimmistä muuttujista vuosittainen tieto takautuvasti 20 edeltävältä vuodelta. Kotitalouteen liittyvät tiedot linkitetään vain tapauksissa, joissa on saatu myös vanhempien suostumus.”

2a) Annatko luvan yhdistää haastattelutietoja viranomaisen rekisteriaineistoihin jatkotutkimusta varten vuosina 2017-2019? (Kyllä-vastanneilta pyydetään henkilötunnus.)

kyllä, henkilötunnus _____

ei

2b) Annatko luvan yhdistää haastattelutietoja viranomaisen rekisteriaineistoihin jatkotutkimusta varten vuonna 2027?

kyllä

ei

Nuorella on mahdollisuus perua suostumuksensa häntä koskevan rekisteriaineiston käyttöön milloin vain, jolloin toimenpiteet niihin liittyen keskeytetään kieltohetkestä alkaen. Suostumuksen voi perua kertomalla asiasta samalle henkilölle joka suoritti haastattelun. Haastattelija varmistaa, että nuorella on hänen yhteystietonsa.

Yhteystiedot pyydetään vain niiltä nuorilta, jotka ovat vastanneet ”Kyllä”-kysymyksiin yksi ja/tai kaksi (ovat mukana jatko-haastattelussa ja/tai antavat luvan heitä koskevan rekisteriaineiston käyttöön.)

Nuoren yhteystietoja tullaan käyttämään vain edellä mainittuihin jatkotutkimuksiin (pidempi haastattelu ja/tai rekisteriaineiston käyttö) liittyen.

Nimi _____

Syntymävuosi _____

Osoite _____
_____

Puhelinnumero _____

Sähköpostiosoite _____

Paikkakunta ja päivämäärä _____

Nuoren allekirjoitus _____

Haastattelun suorittaneen henkilön nimi _____

Kunta/kaupunki _____

Liite 2 Avoimet vastaukset

Avointen kysymysten ruotsinkieliset vastaukset (n=5) on käännetty suomeksi vastaajien anonymiteetin turvaamiseksi. Jos ja kun aineistoa raportoidaan jatkossa myös ruotsiksi, tapahtuu se kääntämällä vastaavasti suomenkieliset vastaukset ruotsiksi.

K15 ”Pidätkö itseäsi syrjäytyneenä? Miksi?”

Täysin syrjäytynyt, miksi?

- Yhteiskunta ei ajattele masentuneiden tai transsukupuolisten tarpeita
- Ihmisten keskuudessa on hankala olla
- Oman vammani, taloudellisen tilanteeni ja ihmissuhteiden vuoksi

Syrjäytynyt melko paljon, miksi?

- Taloudellinen tilanne ja vähemmistöön kuuluminen, mielenterveys
- Päihdeongelman, kouluttautumattomuuden, työttömyyden takia
- En välitä enää
- En millään tavalla kuulu normaali yhteiskunnan rytmiin.
- Ei kavereita eikä töitä yms.
- En käy töissä tai koulussa
- Seksuaalisuuden takia
- Yhteiskunta epädemokratisoituu, nuorilla on huonommat vaikutusmahdollisuudet kuin aiemmin
- Olen luuseri
- En opiskele tms. eikä minulla ole tältä paikkakunnalta kavereita
- Elämäntilanteen vuoksi
- Ei ole seurustelukumppania, tunnen oloni yksinäiseksi, vaikka minulla on muutamia ystäviä.
- Ei ole koulua tai töitä
- Vähintään 90 % ajasta yksin
- Vietän melkeinpä kaiken ajan yksin
- En tunne kuuluvani osaksi yhteiskuntaa.

Syrjäytynyt jonkin verran, miksi?

- Koska en ole koulut- tai työelämässä
- koska asun [mainitsee paikkakunnan]
- Menen omia polkujani.
- Olen eläkkeellä
- Nyky-yhteiskunnan arjessa ei ehdi muuta kuin käydä töissä, jolloin sosiaalisten suhteiden ylläpito vaikeutuu ja luottamuspuola.
- Masennus, kaverittomuus (vain 2-3 kaveria joita näen harvoin)
- Ei ole ystäviä
- Ei ole työ/opiskelupaikkaa
- Olen työtön
- Koska olen työtön
- Koska minulla ei ole juurikaan työelämästä kokemusta

- Koska erosin koulusta ja nyt en ole töissä, ja vasta nyt saamassa oikeanlaista mielenterveysjeesiä, joka tulee estämään syrjäytymiskierrettä.
- Erilaisuuden tunne
- Ei koulutusta
- Arkielämä normaalia, mukana toiminnassa
- 2 lasta, yksinhuoltaja, ei tukiverkkoa
- Työtön ja vetäytyvä
- Tunnen oloni ulkopuoliseksi, kaverit ovat päivät töissä/opiskelemassa.
- Vapaa-ajan kuluttaa lähinnä itseksensä
- Vain muutama hyvä ystävä
- Työttömyys, en ole osallisena missään
- Pudonnut arjesta
- Oma vika
- Kotona asuu, ei duunia tai ystäviä
- En tule omanikäisten kanssa toimeen
- En tiedä
- Asenne muihin ihmisiin
- Työ- ja arkielämän ulkopuolella, mutta sosiaalisia kontakteja on
- Minulla ei ole vahvoja sosiaalisia suhteita ihmisten kanssa.
- Koska pitkäaikaistyötön
- Ei ole toimintaa
- Vietän hyvin paljon aikaa yksin.
- Koska en ole työelämässä, ja yhteiskunta määrittää minut syrjäytyneeksi

Syrjäytynyt vähän, miksi?

- En koe olevani syrjäytynyt, mut ihmiset pitää syrjäytyneenä, koska en ole missään toiminnassa. Tämä vaikuttaa fiilikseen.
- Paljon kotona
- Koska en ole ollut itse kovin aktiivinen asioiden muuttamiseksi.
- En ole ollut töissä ja ei ole ollut kavereita
- Ei töitä, mielenterveysongelmat, on kotona
- Ei ole kavereita ja olen enimmäkseen kotona.
- Ei kavereita, porukasta ulkona
- Ei ole helppoa saada työtä ja rahaa
- Sen jälkeen kun rupesin käyttämään kannabista niin jäi aika paljon kavereita pois.
- Asun kaukana keskustasta
- Olen mielestäni enemmän erakko kuin syrjäytynyt
- En käy missään
- On ystäviä
- Ei ole töitä tai ei pääse mukaan työkärin kursseille yms.
- En tee samoja asioita kuin valtavirta, mutta en ole tavoittamattomissa.

Ei ollenkaan syrjäytynyt, miksi?

- Pysin jatkuvasti töihin ja opintoihin
- Minulla on kaikki hyvin, en koe olevani syrjäytynyt.
- En osaa sanoa
- En ole

- En koe olevani, vaikka päättäjät sanoisivatkin, että olen, koska en ole koulussa/töissä
- En jää kotiin, vietän kavereiden kanssa aikaa
- Saan tukea
- On ystäviä ja perhe
- Olen aktiivinen
- Koska tietyllä tasolla olen tyytyväinen elämäni
- Koska mulla on ihmisiä ympärillä
- Olen kuten kuka tahansa muu.
- On ystäviä
- On hyvä tukiverkko
- Olen sosiaalinen
- Minulla on ihmisiä ympärilläni
- On paljon kavereita
- Olen sosiaalinen
- Olen mukana monessa eri toiminnassa
- Ei oo sellainen fiilis.
- Ystävät, perhe, kaikki suhteellisen hyvin.
- Sosiaaliset ystävät
- On paljon kavereita
- Olen sosiaalinen, minulla on ystäviä.
- Minulla on ystäviä
- Liikun paljon muiden kanssa. En osaa olla neljän seinän sisässä kauaa.
- Life is good
- Kavereita löytyy
- En tykkää olla yksin
- Elämä täyttyy
- Sosiaalinen elämä
- Pärjään itekseni
- On kavereita

K20 Millaisia ovat tulevaisuuden unelmasi?

- Ammatti ja perhe, nähdä maailmaa
- Asua maalla ja että minulla on lemmikkejä. Että voi käydä töissä.
- Asua poissa kotoa.
- Että saan elantoni [mainitsee taiteenalan]. Tärkeintä on että voin ilmaista tarinaani [mainitsee taiteenalan, jota tekemällä pystyy ilmaisemaan tarinaansa.]
- Että talouteni olisi vakaa.
- Ei minulla ole unelmia.
- ei ole
- Ei ole
- Ei ole unelmia tällä hetkellä, elän yhden päivän kerrallaan
- Ei ole. Hiustenpidennykset ja kissa.
- Ei unelmia, ei ongelmia. Mitä vähemmän itsekkäämpi olen, sen enemmän voin auttaa muita unelmiensa toteuttamisessa.
- Elää rauhassa, ei tarvitse miettiä miten yhteiskunta painostaa henkilökohtaista elämää. Haluan olla onnellinen.
- emt
- en ajattele tulevaisuutta
- en minä tiedä
- En osaa sanoa, ei mitään konkreettista
- Enjoy life.
- Epämääräisiä, hyvä työpaikka joskus tulevaisuudessa
- Ammatti, matkustaminen, perhe, puutarha, eläimiä
- Että kaikki olisi hyvin; olisi ystäviä, hyvä taloudellinen tilanne, hyvä terveys.
- Että pärjäisi
- Että pääsisin tekeen unelmien työtä hoitoalalle. Että saisin asua muualla kuin Suomessa. Että mulla olisi paljon lapsia.
- Muuttaa Englantiin ja tehdä ura musiikissa tai taiteessa.
- Yrittää löytää tarkoitusta ja tunne, että saa jotain elämältä. Haluaisin pystytä tekemään jotain, joka antaisi minulle joksensakin tunteen olla tyytyväinen olemassaoloon.
- Haluaisin opiskella musiikkia ja pöytä musiikkialalle töihin. Ylipäätään koulutus olisi kiva saada loppuun.
- Harrastaa urheilua enemmän :)
- Hieno auto, haluan tehdä musaa.
- Hieno koti, hyvä taloudellinen tilanne, kiva työpaikka, paljon ystäviä, matkustelua
- Hieno omakotitalo ja olla valmistunut asianajajaksi ja päästä töihin
- Hyvä ammatti, saan tehdä mitä haluan; vapaus, terveys, saisin olla onnellinen; mahdollisesti perhe
- Hyvä ja mukava työ missä viihtyy. Ajokortti. Omakotitalo rauhallisessa paikassa.
- Hyvä työ, perhe. Mahdollisesti palkkatyö, musiikkiuran kehitys/jatkuminen. Omakotitalo. Terve ja hyvä elämä.
- Hyvä työpaikka ja puoliso ja että on rahaa
- Hyväpalkkainen työ, hyvät ystävyysuhteet ja perhe.
- Ihmisten auttaminen, oikea työpaikka, perhe ja se että pystyisin vaikuttamaan esimerkiksi yhteiskunnan epäkohtiin.
- Iso puutalo metsän keskellä, 3 koira. Kiva ja mielenkiintoinen työ.
- Jos olisin terveempi, voisin käydä loppuun ammattikoulun ja mennä armeijaan. Sitten töihin.
- Kaikilla olisi hyvä olla
- Koulutus jonka kautta työpaikka

- Käydä AMK, saada työ, mennä naimisiin ja muuttaa puolison kanssa yhteen, hankkia lapsia ja lemmikkejä
- Käydä ammattikoulu loppuun ja päästä töihin
- Löytää henkinen tasapaino, hyvä olla.
- Löytää työpaikka
- Matkustaminen
- Matkustella paljon tai asua ulkomailla
- Matkustelu, ulkomaille muuttomahdollisesti, kaunis puoliso
- Menestyä elämässä
- Olen 14 vuotta elämästäni valokuvannut ja toivoisin edes joskus omistavani oman kameran. Muilta ikuisesti lainaaminen on todella raskasta.
- Olen töissä mahdollisesti työssä josta pidän ja asun yksin tai silloisen tyttöystävän kanssa hyvässä asunnossa tai hyvällä alueella.
- Olisi ammattikorkeakoulu/yliopistotutkinto, töitä, harrastuksia ja kavereita, olisi terve.
- Olisi koulutus, asuisin itsenäisesti Tampereella, olisin seurustelusuhteessa ja mielellään töissä
- Olisi rahaa ja kavereita
- Olisi työtä ja perhe
- Olisi töissä ja olisi oma talo
- Olla onnellinen
- Olla onnellinen.
- Olla terve ja kyetä tulemaan toimeen omillaan.
- olla töissä
- Oma koti, työ jolla voi maksaa sen oman kodin ja pärjätä silti. Että on ystäviä. Puoliso, lemmikit. Merkityksellinen työ.
- Oma pieni talo, työ, harrastuksiin ja arvokkaaseen toimintaan käytetty vapaa-aika
- Omakotitalo, ei velkoja
- Omakotitalo, vielä yksi lapsi sekä perheen säilyminen eheänä.
- Opiskella lisää. Oppia luovia taitoja lisää. Olla ohjaamassa ihmisiä hyvinvoinnin saralla esim. joogaohjaajana. Olisi oma taidenäyttely. Asustellut ulkomailla eri maissa. Olisi oma talo. Osaisi eri kieltä tyyliin äidinkielenä. Olisi perhe & asuisi ulkomailla.
- Paha sanoa mitä tulevaisuus tuo tullessaan
- Parantua masennuksesta, käydä koulu loppuun, sada kiva työ ja matkustella ulkomailla.
- Parantua masennuksesta, löytää mielekäs työpaikka.
- perhe
- Perhe ja pysyä terveenä.
- Perhe ja työ
- Perhe, mukava ammatti, ylläpitää harrastuksia ja ihmissuhteita.
- Perhe, olla onnellinen, raitis ja tasapainoinen elämä. Maalle muuttaminen ja kotieläimiä paljon.
- Perustaa perhe ja olla hyvässä töissä.
- Perustaa perhe, elää onnellisena
- Pois tästä helvetistä
- Päästä opiskelemaan
- Päästä töihin ja saada järkevä määrä rahaa.
- Raitistuminen erittäin vakavasta alkoholismistani. Mikä on pitkälti syy miksi olen niin syrjäytynyt.
- Saada ammatti ja vakituinen työpaikka, omakotitalo (oma)
- Saada hyväpalkkainen työ, pari lasta ja aviomies ja paljon unelmia.
- Saada korkeakoulututkinto, vakituinen työpaikka ja muuttaa ulkomaille
- Saada työpaikka
- Saada töitä ja perhe
- Saada töitä, perhe, eläimet, harrastuksia, luonto, kaverit

- Suuremmat tulot seksuaalisen markkina-arvon nostamiseksi.
- Taloudellinen toimeentulo, oikeudenmukaisempi maailma, mielekäs elämä, parempi luontosuhde ihmisillä, kestävämpi kehitys, tasa-arvon lisääntyminen
- Teen asioita, jotka minä koen tärkeäksi. Teen asioita, joista on hyötyä muille. Saan saavutettua jotain.
- Tehdä rahaa.
- Tehdä sellaista työtä, josta nautin, esimerkiksi puutarhahommat. Olla terve. Haluan, että minulla on kotieläimiä. Haluaisin pystyä metsästämään.
- Toivon että asiani ovat hyvin, minulla on koulutus ja työ josta pidän sekä minulle tärkeitä ihmisiä ja harrastuksia.
- Toivon että löytäisin mieluisen koulun ja sen jälkeen töitä. Haluaisin myös muuttaa ulkomaille ainakin muutamaksi vuodeksi ja saada hyviä vahvoja ihmissuhteita.
- Transsukupuolisuuden liittyvän prosessin läpikäyminen, löytäisin ihania ihmisiä ympärille.
- Työ josta saa ainakin 20 000e/kk.
- Työ, koulutus, tulot millä pärjää
- työ, oma asunto
- Työ, oma talo
- Työpaikka, perhe, omakotitalo
- Työskennellä eläinten parissa, olisi kavereita.
- Työskennellä media-alalla (elokuvien/ tv-ohjelmien kuvaus ja äänitys)
- Työtä
- Työtä ja oma asunto
- Työtä, palkallinen
- Töitä on riittävästi ja talous kunnossa.
- Vakituinen työ, oma tulo yms.
- Viihtyvyyys (työ, parisuhde), yleinen hyvinvointi
- Voin vaihtaa sukupuoleni

K21 Millaisia ovat tulevaisuuden pelkosi?

- :) En osaa sanoa.
- ...että mielenterveys heikkenee.
- Ahneus tappaa arvot
- Edellinen ei toteudu tai viivästyy liian kauan
- Ei menestyä elämässä
- Ei minulla ole pelkoja.
- ei ole
- Ei ole
- Ei ole pelkoja, enemmän pelottaa se, että olen samassa tilanteessa 10 vuoden päästä, kuin että kuolen ennen sitä.
- Ei ole tällä hetkellä
- Ei ole.
- Ei olisi töitä
- Ei pysty sitoutumaan tai löydä elämäkumppania. Tai saada perhettä. Oma usko itseensä loppuu.
- ei tule toimeen omillaan
- Ei varsinaisia pelkoja mutta sodan uhka ylipäätään maailmassa voisi olla sellainen.
- emt
- en ajattele tulevaisuutta
- En löydä asioita joista nautin. Aiheutan enemmän harmia.
- En murehdi etukäteen, otan vastaan mitä tulee.
- en osaa sanoa
- En osaa sanoa
- En osaa sanoa.
- En pelkää tulevaisuutta
- En raitistu ja elämä valuu täysin hukkaan.
- En saa töitä, mamut valtaavat Suomen tai Venäjä.
- ennaikainen kuolema
- Entistä sotaisampi ja rauhattomampi maailma.
- Et ei ole tarpeeksti tuloja
- Ettei pärjää
- Ettei pärjää elämässä mitenkään ja sattuu jotakin esim. palaa koti ym.
- Etten jostain syystä saavuta unelmiani, olen yksinäinen tai joudun syrjityksi.
- Etten koskaan valmistu toiselta asteelta, etten koskaan tule olemaan työ- tai opiskelukykyinen, että syrjäydyn täysin.
- Että asiat eivät muutu mihinkään.
- Että ei pääse opiskelemaan eikä saa työpaikkaa
- Että en saa töitä tai saa suoritettua koulutusta loppuun. Vanhempien kuolema.
- Että kaikki läheiset kuolee ja jää yksin ja että taloudellinen tilanne olisi huono
- Että kaikki menee pieleen
- Että musta ei ikinä tule onnellista. Jos en pysty tekemään asioita joita yhteiskunta vaatii ja tipahdan. En saa tukia.
- Että olen jumittunut samaan tilanteeseen kuin nyt.
- Että palkka on tulevaisuudessa niin pieni ettei sillä saa kunnollista asuntoa ja autoa.
- Huono taloudellinen tilanne
- Huono taloudellinen tilanne, mikä estää mahdollisen koulutuksen käymistä ja harrastuksia
- Huono terveydentila, köyhyys, yksinäisyys
- Kuinka kauan menee ennen kuin voin elää rahoilla, jotka saan [mainitsee taiteenalan].

- Ilmastonmuutos, hyvinvoinnin lasku, eriarvoisuuden lisääntyminen, paskaduuni, oman elämän merkityksettömyys, oman hyvinvoinnin lasku.
- Toimeentulokuilut, kasvava rasismi, planeetta, individualismi, kapitalismi, yhtiöittäminen.
- Jos lapsista tulee koulukiusattuja tai he syrjäytyy. Yksinjäämisen pelko.
- Jos leikattu polvi ei tule kuntoon
- Jos luottotiedot menisi siitä syystä että joku toinen turmelisi ne. Jos läheisilleni sattuisi jotain.
- Jos läheiselle/ itselle sattuisi jotakin.
- Jäädä työttömäksi
- Jäädä työttömäksi ja sitä kautta vaille omaa paikkaa maailmassa.
- Jään työttömäksi ja joudun elämään sossu- ja kelapummina mielenterveysongelmien pahentuessa entisestään.
- Kaiken maailman verojen nousu, valtiovelan nousu, pakolaisten mukana tulevat terroristit.
- Kumpikaan unelmista ei toteudu.
- Köyhyys
- Köyhyys, ettei ole mitään sisältöä elämässä. Yksinäisyys.
- Läheisten kuolemat ja taloudelliset vaikeudet
- Lähinnä liittyy terveyteen ja mielenterveyteen, syrjäytymisen pelko.
- Menettää läheiset, olla varaton, olla päihderiippuvainen.
- Menetän läheiseni, en selviä terapiastani.
- Olla turvaton, onneton ja yksinäinen.
- Orjuus tehtaassa tms.
- Maailmanrauhan puute, sota.
- Epäoikeudenmukaisesti kohtelu, syrjintä
- Pelkään etten pysty sitoutumaan koulusta tai töistä mielenterveyteni takia ja että loppujen lopuksi elän Suomessa täysin syrjäytyneenä Kelan tuella.
- Pelkään että jään yksin ja et millaiseksi myös maailma muuttuu.
- Pelottaa että terveys pettää jo ennen kolmekymmppisiä. Lapsena murtunutta selkää ei koskaan julkisella kuntoutettu, nyt se on tikittävä aikapommi.
- Pitkäaikaistyöttömyys, yksinäisyys.
- Pääseekö kouluun, vaikeutuuko kouluun pääsy, muuttuuko lait, kuinka paljon tukia leikataan.
- Retkahtaminen. Etten pärjää elämässä, rahattomuus.
- Sairaudet
- Se että jään tähän tilanteeseen eikä mikään parane.
- Se teen parannu masennuksesta. Ilmastonmuutos.
- Se, että joku läheinen kuolee. Se, ettei oo vaan mitään enää. Se mihin suuntaan koko maailma on menossa.
- Se, että mikään tulevaisuuden unelmistani ei toteutuisi. Kuolema.
- Sota syttyy kaikki delaa... Todellisuudessa elämme virtuaalimaailmassa.
- Suomen tila ylipäätään, mitä eduskunnassa päätetään, maahanmuutto
- Suomi menee huonompaan suuntaan, se etten pärjää
- Suuryritykset ottavat täyden kontrollin maapallon resursseista.
- Syrjäytyminen eli ilman työpaikkaa ja kavereita oleminen, yksin oleminen, sairastuminen.
- Terrorismin lisääntyminen Suomessa.
- Terveystilan heikkeneminen. Vanhempien ikääntyminen ja heidän terveytensä heikkeneminen. Se, että olen onneton.
- Toiveet ei toteutuisi
- Trump & Putin
- Tulee liikaa maahanmuuttajia
- Tulisi vakava sairaus
- Työpaikat vähenee, ihmisten ahneus rahalle

- Työttömyys
- Työttömyys ja huono taloudellinen tilanne, syrjäytymisen uhka
- Työttömyys, sairastuminen
- Työtön, edelleen asuu kotona, sama tilanne kuin nyt
- Ydinsota, ei voi elättää itseään ja perhettä jos on.
- Yksin jääminen. Yhteiskunnan ulkopuolelle jääminen.
- Yksinäisyys, rahattomuus, alkoholismi. Se että ei ole edes perhettä (siskot).

Onko sinulla jotain, jota haluaisit vielä kertoa? (Haastattelija: tähän voi esim. antaa palautetta haastattelusta, kotikuntasi palveluista tai kertoa mistä tahansa muusta, mitä emme ole osanneet kysyä. Niin myönteinen kuin kielteinen palaute on arvokasta ja tervetullutta!)

- :)
- En osaa sanoa mikä on tilanteeni 10v päästä, joten en ole varma jatkotutkimukseen osallistumisesta. Saa kysyä.
- En äänestä koska sillä ei ole koskaan ollut vaikutusta mihinkään.
- Etsivälle nuorisotyölle pitää antaa enemmän määrärahoja.
- Haastattelu/tutkimus ei ollut ahdistava, saattaa olla hyödyllinen, ei turha, osa kysymyksistä oli vaikeasti tulkittavia (esim. K16⁹).
- Haastattelussa oli monia liian ympäröityä kysymyksiä. Syväpohtijana erittäin vaikea vastata.
- Hyviä kysymyksiä jotka olivat ajankohtaisia
- Hyvä haastattelu
- Joissakin kysymyksissä olisi tehnyt mieli kirjoittaa omia tarkennuksia. En tiedä onko teillä väliä tietää miksi valitsin tietyn kohdan?
- Jotkut kysymykset olisi voineet olla laaja-alaisempia tai niitä pystyi tulkitsemaan eri tavalla. (K14¹⁰ kommentti: Minusta tällaista asiaa ei voida kysyä numeroasteikolla.)
- Jotkut kysymykset olivat vaikeita.
- Jyväskylässä kohdellaan nuoria todella hyvin.
- Kunnan tarjoama leikkipaikka sisätiloista puuttuu. Haastattelu oli aika pitkä.
- Kyselyssä painotettiin mielestäni aika paljon maahanmuuttajiin kohdistettuja kysymyksiä ja en ole aiemmin osallistunut tällaisiin. Mielestäni kuitenkin hyvä asia ja avarakatseisempaa.
- Kysymykset oli esitetty kummallisessa sanamuodossa sekä vastausvaihtoehdot.
- Liikaa politiikkaa
- Mielenkiintoinen kysely :)
- Mielenkiintoisia kysymyksiä, mukava vastata. Työttömille vähän palveluita, lisää alennuksia mm. bussikorttiin. Auttaisi lähtemään ryhmiin + sosiaalisiin toimiin.
- Mielenkiintoista että pääsin pohtimaan näitä asioita laajasti.
- Mielenterveyspalveluissa ei saa itse päättää hoidostaan, jos vaikka ei tykkää psykologistaan niin ei saa vaihtaa.
- Mielenterveyspalvelujen parantaminen, niistä neuvonta ja informaatio paremmin näkyville!
- Monipuolinen haastattelu, haastattelutilanne mukava ja rauhallinen
- Nuorisolle enemmän töitä
- Nuorten taidetyöpajan toiminta on arvokasta. Kaiken avun elämässäni olen saanut täältä. Pajat ja etsivätyö on samassa talossa.
- Nykyajan talous olisi hyvä kyseenalaistaa eettiseltä pohjalta katsottuna
- Olen kiitollinen jos voin auttaa
- Oli ihan hauska vastaila kysymyksiin. On melko tyytyväinen mitä palveluita Jyväskylä tarjoaa lähinnä nuorille.
- Oli mukava vastata.
- Palataan aiheeseen kun tavataan

⁹ Missä määrin syrjäytyminen yleisesti ottaen johtuu mielestäsi seuraavista asioista?

¹⁰ Oletko sitä mieltä, että useimmat ihmiset tilaisuuden tullen yrittäisivät hyötyä sinusta, vai luuletko, että ihmiset yrittäisivät olla reiluja? Kerro mielipiteesi asteikolla nollasta kymmeneen, jossa nolla tarkoittaa, että useimmat ihmiset tilaisuuden tullen yrittäisivät hyötyä sinusta ja 10, että ihmiset yrittäisivät olla reiluja. (0–10, eos)

- Palautetta kotikunnalle päihderiippuvaisen näkökulmasta: tänne tarvitaan yhteistyötä lähikuntien kanssa päihdekuntouttavaan toimintaan liittyen.
- Sup? Thug life 4 life
- Vastausvaihtoehdot eivät aina sopineet kysymyksiin.
- Syrjäytyminen on hassu termi.
- Syy nuoren syrjäytymiseen harvemmin on yksilössä. Monesti siihen vaikuttaa puutteellinen yhteiskunnan tuki terveys- ja mielenterveyspalveluissa. Myös koulutukseen tai työhön pakottaminen on täysin väärä tapa = nuorelle tai kuntoutujalle täytyisi taata aika parantua, liian nopeasti otetut harppaukset koulutukseen tai työelämään kostautuvat usein työkyvyttömyytenä. Jos perusasiat eivät ole kunnossa ei yksilökään ole täysin toimintakuntoinen eikä tilanne parane nostamalla velvoitteiden määrää. Hallitukselle vielä hei! Nuoret jotka kokevat että heidän tulevaisuus vietiin edestä EI UNOHDA. Vink vink koulutusleikkaukset ja työvoimakustannukset alas. Ja pliis, uudistakaa se translaki. Ihmisten kastroiminen seksuaalisen suuntautumisen takia on ihan sairasta. Teidän arvomaailma ja politiikka ei vastaa arvomaailmaa jossa nuoret elää. En ole tavannut yhtäkään alle 30-kymmppistä joka olisi kokenut politiikkanne toimivaksi.
- Toivoisin, että kotikunnassani olisi enemmän apua ja tukea tarjoavia palveluita eri vähemmistöille, erityisesti sukupuolivähemmistöille. Olisi hyvä saada lisättyä ihmisten tietoisuutta ja ymmärrystä vähemmistöjä kohtaan. Tämä saattaisi vähentää vähemmistöryhmiin kohdistuvaa syrjinnän ja vihapuheen määrää.
- Transseksuaalisuutta koskeva laki on vanhentunut, epäoikeudenmukainen ja epäinhimillinen!
- Työkkäri voisi enemmän tarjota esim. koulutuspaikkoja ja syrjiä työssäkäyviä eikä työttömiä. Hallituksen pitäisi puuttua työkkärin toimintaan.
- Tällä hetkellä voin hyvin. Vanhemmillani on ammatillinen peruskoulutus, itse silti hakeudun yliopistoon. Haaveenani on lääkärin tai tutkijan ammatti.
- Vaikeita, pitkä, ei jaksaisi keskittyä tähän lomakkeeseen
- Jotkut kysymykset olivat kummallisesti muotoiltuja, vaikea vastata. Eivät toimineet.
- Vähän liian pitkä
- Äänestyksestä mielummin kaksi erillistä kysymystä koskien menneisyyttä ja tulevaisuutta (K17a¹¹).

---

¹¹ Kysytään vähintään 18-vuotiailta: Oletko jättänyt tai ai otko jättää usein äänestämättä kunta-, eduskunta- tai presidentinvaaleissa?

Liite 3 Vastajat taustamuuttujittain

SUKUPUOLI	n	%
Nainen	54	46
Mies	60	51
Muu	0	0
Ei osaa tai halua sanoa	3	3
Yhteensä	117	100

IKÄRYHMÄ	n	%
15–19	23	20
20–24	59	50
25–29	35	30
Yhteensä	117	100

ÄIDINKIELI	n	%
Suomi	110	94
Ruotsi	5	4
Muu	2	2
Yhteensä	117	100

ALUE	n	%
Kainuu	33	28
Keski-Suomi	37	32
Varsinais-Suomi	20	17
Helsinki-Uusimaa	25	21
Tieto puuttuu	2	2
Yhteensä	117	100

ASUMIS- JA PERHEMUOTO	n	%
Yksin asuva (myös soluasunto)	66	56
Avio- tai avoliitossa, lapseton	11	9
Avio- tai avoliitossa, myös lapsia	8	7
Yksinhuoltaja	3	3
Vanhempien/vanhemman/muun huoltajan luona asuva	27	23
Muu asumis- ja perhemuoto / ei vastausta	2	2
Total	117	100

KOULUTUS	n	%
Ei peruskoulun jälkeisiä tutkintoja	58	50
Ammatillinen tutkinto	42	36
Ylioppilastutkinto	14	12
Ei tietoa	3	3
Yhteensä	117	100

PÄÄASIAINEN TOIMINTA	n	%
Työtön	69	59
Eläkkeellä	7	6
Äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaalla	5	4
Ammattistartissa tai vastaavassa	3	3
Jokin muu	32	27
Tieto puuttuu	1	1
Yhteensä	117	100